tribuna

LIST ZVEZE ŠTUDENTOV LJUBLJANSKE UNIVERZE

Glavni urednik Niko Tičar — Odgovorni urednik Stane Čehovin

Leto XI. — Ljubljana, 22. maja 1961 — Štev. 9

V vašem pohodu je častno sodelovati

V torek, 16. maja je bil pred Narodnim domom miting, na katerem je podpredsednik Zvezne ljudske skupščine Franc Leskošek-Luka predal zastavo partizanskemu odredu strojnikov, ki je odšel na sedemdnevni marš po partizanskih poteh Bele Krajine in Kozare.

Partizanski odred nosi ime narodnega heroja Franca Rozmana-Staneta. Mitinga so se mimo večjega števila študentov in mladine udeležili tudi generalni sekretar univerze Lojze Piškur, predsednik univerzitetnega sveta Jože Pernuš, član IK CK ZKS Boris Ziherl, sekretar Glavnega odbora SZDL Stane Markič, predsednik OLO Boris Mikoš in drugi.

Tovariš Luka je po krajšem govoru predal zastavo partizanskemu odredu strojnikov. Za predano zastavo se je v imenu odreda zahvalil Opara Mirko.

Zaradi pomembnosti, objavljamo v celoti govor tovariša Luke in zahvalo člana odreda Franca Rozmana-Staneta.

Prvi komandant Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet, podpredsednik Zvezne ljudske skupščine, narodni heroj tovariš FRANC LESKOŠEK - LUKA pregleduje partizanski odred študentov strojništva pred odhodom na Kozaro — Foto: Joco Žnidaršič

Tovarišice in tovariši!

Letos praznujemo v osvobojeni in socialistični domovini pod vodstvom Zveze komunistov Jugoslavije in ustvaritelja lepe naše domovine tovariša Tita 20-letnico tistega, za slovenski narod tako slavnega in pomembnega dne, ko se je slovenski narod skoraj golorok upri največjemu sovražniku vsega človeštva — Hitlerjevim in Mussolinijevim fašističnim hordam. Mi smo lahko ponosni na ta veliki zgodovinski in za slovenski narod odločilni dan, ker je tega dne slovenski narod stopil enotno v borbo z ramo ob rami z drugimi jugoslovanskimi narodi, pripravljen žrtvovati vse, tudi svoje življenje, da bi ohranil svojo svobodo.

Zato je prav, da pohvalim zamisel študentov strojne fakultete v Ljubljani, ki želijo obiskati najbolj pomembne kraje narodno-osvobodilne vojne v Beli krajini in da ob 20-letnici, ko proslavljamo vstajo narodov Jugoslavije, gredo skozi kraje, v katerih so se vršili veliki in težki boji za našo svobodo in da na kraju svojega pohoda na Kozari bratsko stisnejo roko bosanskim partizanom in da jih pozdravijo v imenu slovenskih partizanov. Lepo in potrebno je, da naša mlada generacija spoštuje naše svetle tradicije in želi, da osebno spozna kraje, v katerih so se njihovi sovrstniki pred 20 leti borili.

Hvalevredna je tudi vaša odločitev, da imenujete vašo brigado po komandantu Glavnega štaba, narodnem heroju Francu Rozmanu-Stanetu.

Dovolite mi, da vam podam kratko Stanetovo biografijo. Rojen je bil 27. marca 1912 v Sp. Pirničah; izučil se je bil za pekovskega pomočnika. Zelo mlad je stopil v delavsko organizacijo in preko nje dobil zvezo z naprednim delavskim gibanjem in s Komunistično partijo. Udejstvoval se je v raznih delavskih akcijah in v borbah za boljše življenje.

Ko je Italija napadla Etiopijo, se je mladi Stane odločil, da gre v Etiopijo in da se bori proti italijanskim fašistom. Napravil je enostavno načrt, da se javi kot prostovoljec v italijansko vojsko in se na fronti preda Etiopijcem. Ta načrt pa mu ni uspel. Italijani ga niso sprejeli.

Ko so fašisti v Španiji začeli državljansko vojno, se je Stane takoj odzval pozivu Komunistične partije in šel branit špansko republiko pred fašističnimi hordami generala Franka. Udeleževal se je vseh borb nepretrgoma vse do poraza vojske španske republike kot borec in komandir. Na predlog vojnih instruktorjev je bil na bojiščih pred Madridom, v Kastiliji, Aragoni, Andaluziji, Valenciji in Kataloniji. Stane se je povzpel od navadnega borca do komandanta bataljona španske republike. Dobil je čin kapetana in je bil odlikovan z medaljo za hrabrost.

V zadnjih urah španske republike je Stane branil odstopanje vojske in naroda in njihov prehod čez Pireneje v Francijo.

Stane je izkusil težke ure lakote in mučenja v koncentracijskih taboriščih v Franciji. Tu se je izražala njegova visoka politična zavest v očuvanju enotnosti španskih borcev. Zaradi tega je bil zaprt v ječi v Lijevu, odkoder je v letu 1941 po kapitulaciji Jugoslavije bil odveden v Nemčijo na prisilno delo. Od tam je avgusta 1941 z skupino slovenskih španskih borcev pobegnil in se vrnil v domovino. Takoj po vrnitvi v Jugoslavijo se je priključil narodno-osvobodilni vojski in nadaljeval borbo proti fašizmu. Postal je komandant Štajerskega bataljona, iz katerega je hitro razvil odred in potem drugo grupo odredov. Z velikimi izkušnjami, ki si jih je pridobil v borbah v Španiji, je vodil svoje enote skozi velike borbe blizu Litije v decembru 1941, na Pugledu marca 1942, na Jančah maja 1942, na Muljavi junija 1942. Potem je šel Stane z drugo grupo odredov preko Gorenjske in Štajerske, kjer je bil do leta 1943 komandant štajerske operativne cone. Tam je bil ranjen. Ko je ozdravel, je bil postavljen za komandanta Glavnega štaba narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije.

Ko je tovariš Tito imenoval čine za oficirje, je tovariš Stane dobil čin generalmajorja. Septembra 1944 je bil povišan v čin generallajtnanta.

Z imenom Franca Rozmana-Staneta so povezani mnogi napori in uspehi v ustvarjanju, razvoju in zmagah narodnoosvobodilne vojske Slovenije. Zaradi svojih izrednih komandantskih sposobnostih si je Stane pridobil veliko zaupanje in popularnost borcev in oficirjev v Sloveniji.

7. novembra 1944 je bil pri preizkušnji angleškega minometa težko ranjen. Hitra operacija ni pomagala, umrl je še istega dne. Še ko je umiral, je dajal do zadnjega diha inštrukcije svojim enotam. Tako se je boril in izdihnil komandant Glavnega štaba narodnoosvobodilne vojske Slovenije narodni heroj Franc Rozman Stane, po katerem ste vi tovariši imenovali vaš odred in njegove ime ste zapisali na svoji zastavi, ki jo boste nosili skozi Belo krajino do Kozare v Bosni.

Po slavnostni predaji proletarske zastave je odkorakal partizanski odred študentov-strojnikov na pot po Beli krajini in na Kozaro

Vaš odred bo potoval od Ljubljane do Kozare v bratsko Bosno po s krvjo prepojeni sveti zemlji, na kateri so naše enote v narodnoosvobodilni vojni napadale in uničevale najkrutejše sovražnike slovenskega naroda Hitlerjeve in Mussolinijeve fašistične horde. Vi se boste ustavili na več mestih v Beli krajini, na mestih, kjer so se odvijali vojaški in politični dogodki, ki so bili usodni za slovenski narod in za našo svobodo.

Sovražnik je komaj okupiral našo domovino in se še ni dobro razgledal po njej, ko se je tudi Bela krajina priključila borbi ostalim delom Slovenije in po njihovem zgledu ustanovila Osvobodilno fronto, ki si je zadala za cilj osvoboditev slovenskega naroda izpod tujčevega jarma.

Bela krajina je postala središče svobodne Slovenije, iz nje so vodile poti do vseh naših enot in kamor so prihajali partizani in politični aktivisti z vseh koncev slovenskega ozemlja.

V Beli krajini so bile velike in ogorčene borbe od 1941. leta do osvoboditve. Kdo bi naštel vse te borbe po Beli krajini! Kdo bi naštel vse odločbe in sklepe, ki so se izvršili v Beli krajini! Tu je bival in delal Centralni komite Komunistične partije Slovenije, Izvršni odbor Osvobodilne fronte, Glavni štab narodnoosvobodilne vojske. Tu je izgubil življenje ob težki nesreči tovariš Stane. Pri Glavnem štabu so bile zavezniške vojaške misije. Pri Podzemlju je bilo organizirano vojaško letališče, kamor so prihajala zavezniška letala. V Črnomlju je delovalo partizansko gledališče, partizanska banka itd. Na Kanižarici je bila javna bolnica. Razen tega pa so bile v Beli krajini razne partizanske obrtne in industrijske delavnice, ki so oskrbovale vojsko in civilno prebivalstvo z najpotrebnejšimi izdelki in materialom. V Kanižarici je obratoval tudi rudnik rjavega premoga.

Ob kapitulaciji Italije 8. septembra 1943. je bila Bela krajina del ogromnega slovenskega osvobojenega ozemlja, ki je segalo od nemške razmejitvene črte pa do Soče in od Ljubljanskega barja pa do Kolpe, kjer se je stikalo z osvobojenim ozemljem Hrvatske. 21. oktobra 1943 so sicer nemške čete vdrle v Belo krajino, so jo pa morale 11. novembra 1943 spet zapustiti. Od tedaj je bila Bela krajina dejansko svobodna in je zaživela novo življenje svobodnega ljudstva. V Črnomlju je zasedal 19. in 20. februarja 1944 prvi slovenski parlament. Prebivalstvo Bele Krajine pa je več kakor poldrugo leto sprejemalo z odprtim srcem in radodarnimi rokami borce najrazličnejših brigad, z vso ljubeznijo skrbelo za ranjence in se živahno udeleževalo političnega življenja ter bilo z dušo in telesom povezano z osvobodilnim bojem in zanj žrtvovalo kri svojih sinov in hčera ter sadove svoje ne preveč rodovitne zemlje. Bela krajina je dala tudi devet narodnih herojev. Razumljivo je zato, da je okupatorju in njegovim domačim pomagačem bila Bela krajina trn v peti. Zato je okupator večkrat poskušal prodreti v Belo krajino.

Vsi vdori v Belo krajino so postali za okupatorja porazni. Naše enote so v mnogih bitkah uničevale okupatorjevo vojsko, zadajale težke izgube in zaplenile ogromno vojnega materiala in orožja, kar so jim priznavali v svojih zaupnih poročilih tudi nemški oficirji. Nemška uradna poročila so tudi priznavala, da je vsak poizkus zasedbe Bele krajine vnaprej obsojen na neuspeh, ker so partizani popolni gospodarji ne samo Bele krajine, ampak tudi obrobnega ozemlja. Tako je nastal med sovražniki obup in demoralizacija, ki je trajala do njihovega popolnega poloma.

Tovarišice in tovariši!

Sodelovanje o vašem pohodu je častno. Vi boste obnavljali tradicije in navade partizanov. Vi se boste najbolje oddolžili, če boste gojili enotnost, ki je zrasla iz krvi naših najboljših sinov in hčera in to manifestirali na vsakem mestu.

Zato mi dovolite, da vam izročim proletarsko zastavo, ki jo ponesite s ponosom skozi vse kraje na vaši poti prek Dolenjske, Bele Krajine na Kozaro, da bratsko stisnete roke in pozdravite vse partizane in borce iz Bosne.

Naj živi bratstvo in enotnost mana Staneta!

Najživi bratstvo in enotnost vseh narodov Jugoslavije!

Naj živi tovariš Tito!

Tovariš Luka, tovarišice in tovariši!

☆

V imenu partizanskega odreda Franc Rozman-Stane se vam zahvaljujemo za zaupanje, ki ste ga nam izkazali z izročitvijo proletarske zastave, s katero bomo šli skozi partizanske kraje, ki so v naši bližnji preteklosti bili prizorišče junaških bojev za to, kar danes imamo. Srečni smo, da sprejemamo zastavo iz tvojih rok tov. Luka, iz rok prvega komandanta partizanskih odredov Slovenije in dolgoletnega revolucionarja, ki je vse svoje življenje posvetil temu, da bo nam lepše. Partizanski marš po slavnih krajih iz naše revolucije organizirajo vse strojne fakultete v Jugoslaviji pod geslom bratstva in edinstva, pod katerim so naši partizani za časa NOB izvrševali tako herojska dejanja. Naši borci so se za našo osvoboditev borili v nečloveških razmerah proti premočnemu sovražniku in so za zmago revolucije žrtvovali vse, pa tudi svoja življenja. Prav v teh bojih se je izkazala tudi študentovska mladina, saj so iz njenih vrst izšli mnogi partizani in voditelji, ki so dokazali, da so vredni sinovi naše domovine. V naši težki preteklosti so bila na univerzi številna žarišča naprednih idej, iz katerih se je širil duh revolucionarnosti na vso ostalo študentovsko mladino. Ideje, za katere so se navduševali naši predniki, so nam vedno pred očmi, zato se mi skupno z našimi učitelji borimo zato, da na univerzi gradimo socialističnega človeka in intelektualca, ki ni samo ozko usmerjen v svojo stroko, ampak zna pravilno ceniti pridobitve naše revolucije in ima širok pogled na vsa politična in družbena dogajanja.

Ko sprejemamo proletarsko zastavo, smo prepričani, da bomo na naši poti v legendarne kraje Slovenije in Bosne še bolj spoznali življenje našega ljudstva in se bomo po vrnitvi še z večjim navdušenjem borili za ustvaritev idej naše revolucije.

SKUPŠČINA ZDRUŽENJA GEODETOV

Več samoiniciative

V prisotnosti polovice članstva, nekaterih profesorjev in asistentov je bila 9. maja letna skupščina Zveze študentov na geodetskem oddelku AGG fakultete.

Iz poročil odbornikov je bilo razvidno, da je največ storila študijska komisija, ki je v sodelovanju s profesorji in oddelkovo upravo rešila nekaj problemov izpitnih terminov in pogojnih vpisov. Socialno-ekonomska komisija je zadovoljivo delala, a športna komisija bi lahko znatno bolje sodelovala z Zvezo študentovskih športnih organizacij na medfakultetnih in univerzalnih tekmovanjih.

Ideološko-politično delo je v primeri s prejšnjimi leti zelo napredovalo, vendar še ne zajema zadostnega števila študentov. Morda je vzrok temu majhno število komunistov (100 študentov: 81 članov ZSJ in 11 članov ZK). — Študentje tega oddelka ne kažejo zanimanja za tovrstno dejavnost Zveze študentov, kar so nekateri dokazali tudi na sami skup[illegible] saj so diskutirali le o pogoj[illegible] študija, ekskurzijah, skriptih, — mi[illegible]lo rečeno — od odbornikov ZŠ so terjali le sindikalističnih uslug. — Najboljši dokaz za te njihove zahteve je to, da niso niti poznali sredstev, s katerimi bi lahko dosegli izdajo pripravljenih skript in bi lahko omogočili z lastno iznajdljivostjo in delom izvedbo strokovnih ekskurzij.

Predstavniki profesorjev so pokazali le malo informiranosti o vprašanjih, ki so zanimala študente. Vsi njihovi odgovori niso zadovoljili študentov, ki so delavni v Zvezi študentov in bolje spremljajo delo oddelčne fakultetne uprave.

Velik napredek pa so geodeti pokazali pri agitaciji za delovne brigade, saj se je letos prijavilo 10 študentov (lani nobeden), kljub temu, da ima večina študentov (I., II., III. letnika) enomesečne obvezne terenske vaje.

Splošna ugotovitev pa je, da geodeti vse preveč žive v senci večjega oddelka gradbenikov. S svojim delom v preteklosti pa tudi niso zbudili večjega zanimanja med ostalimi študenti.

MED ŠTUDENTI — PARTIZANI

PARTIZANSKA TEHNIKA

Jesen se je razbohotila z bogastvom čudovitih barv v gozdovih Strmca, vrha med Kaštivskim in Malim sedlom, ko smo se, kdo ve zakaj, pričeli v njegovem severnem pobočju pripravljati na novo veliko zatočišče. Tloris je obsegal po dolžini 6 metrov, po širi 4, »prizidek« dva metra v kvadrat pa je podaljšal sprednjo steno kar na osem metrov. Gradnja tega objekta je bila zasnovana po posebnem načinu. Nikjer naj bi ne bilo nobenega žeblja, razen v strehi. Hajnško je predlagal, da bi izdolbli na pokončnih stebrih žlebove, vanje pa naložili deske ste; ostalo tramovje bi zvezali še s pomočjo lešenih klinov. Pripravili smo izkop, kolikor ga je bilo treba in ves gradbeni material. Les so otesali trije gluhonemi bratje s Sedovškega, rezan les, tako imenovane »štuke«, je zopet dala Žvikartova žaga. Vse je zvozil Lenč, toda tokrat ne s svojimi junci, ampak z bratovimi voli. Vendar je ta gradnja napredovala zelo počasi, dokler nas nekatere okoliščine niso prisilile, da smo se je lotili drugače kot dotlej.

Oktober 1944 je šel h kraju, ko so Nemci koncentrirali prav pod pobočje Pohorja v Dravski dolini močne vojaške, policijske in vermanšaftovske sile. Po Pohorju so po vsej dolžini od Dravograda do Maribora pobrali živino. Menili so, da bodo še pred zimo s tem uničili partizane. Povsod je dalj kot teden dni mrgolelo zelencev in rjavcev. Tehnika je tedaj dobro prestala hudo preizkušnjo. Na cesti štiri sto metrov pod njo in na cesti nad njo v prav tolikšni razdalji so patruljirali nemški vojaki in policisti. Tehnika je v tej sili in stiski sprejela pod streho del mariborskega okrožnega političnega aktiva in nekaj terencev.

Po končani nemški blokadi so bili nekateri naši gostje tako neprevidni, da so po terenu hvalili naše zatočišče in kaj kmalu je vsa srenja vedela, kje smo. Čeprav je bila predana narodnoosvobodilnemu gibanju, vendar nismo tvegali svojih življenj, strojev in materiala, pa smo s podvojeno naglico hiteli graditi objekt v Strmcu. Tudi tu se nam je nudila priložnost, da smo uporabili poseben arhitektonski prijem. Prednja stena je po vsej dolžini slonela na tramu, položenem na pol drugi meter visoke štore smrek, ki smo jih podrli prav s tem namenom v taki višini. Bodočo tehniko smo v šali zaradi njene velikosti in urejenosti imenovali »Graščino«.

Tik pred prvim snegom smo naložili vse svoje imetje na tri voze z volovsko vprego in se dobesedno preselili pod vrh planine, četudi sta za konec decembra 1944 dve steni ostali še vedno neizgotovljeni. Tako smo Silvestrovo obhajali na zaledenelem in zasneženem podu. Pred tem se je nekoliko izmenjalo osebje tehnike.

Ni trajalo dolgo, ko se je življenje in delo v novi tehniki uredilo. Da bi pridobili dovolj delovnega prostora, smo vsa ležišča spravili pod streho. Tja smo zlezli po lestvi skozi odprtino v stropu. Na dolgo mizo vzdolž najdaljše stene smo pri oknih namestili rotarko in ciklostile. Strojepisec je imel najlepše mesto ob zadnjem oknu. Na sredini je stala še ena miza, tretja z radioaparatom je bila v kotu pri stranskem oknu, ki je odpiralo pogled na gozd za »prizidkom«. Ta je bil toliko kot kuhinja. Našli smo še dve dolžnosti: Lenč je dan in noč kuril pripravno Zephir peč, ki smo jo pripeljali od Sedovnika, Matevž pa nas je moral zabavati. To nalogo je tudi rad in z uspehom opravljal, kadar je le bil čas zato, kajti dela zlepa ni zmanjkalo. Pri tem si je izmišljal vse mogoče norčije. Kadarkoli je kdo zbolel, ga je zdravil s Tomaževo žlindro. Sredi najresnejšega dela je nenadoma pričel oponašati zvoke fanfar, ki so naznanjale: »Achtung! Achtung! Sondermeldung! Oberkommande der Wermacht gibt bekannt...« Sledil je govor blaznega Hitlerja, ki se je vedno končal z obljubo: » — und wir werden alles tun, das auch Sieg einmal unser wird«! Drugič je modroval, kaj so sklenili trije veliki — Truman, Churchill in Stalin, ki so se sestali kar pri Vajžarju (tam še imajo eno od redkih pohorskih dimnic)... In zopet so prodirale čete maršala Rokosovskega proti Šegovčevi bajti in jo zavzeli v naglem in silnem jurišu. Pri takem pripovedovanju se je našemil z vso mogočo šaro, se oblažil z daljnogledi in orožjem in ni pozabil niti na staro lečo, ki si jo je zataknil na oko. Kdo bi naštel vse smešnosti in vragolije, ki jih je počenjal in koliko prisrčne vedre zabave so pripravljale.

Medtem pa je zima vse bolj kazala zobe. Največ so zaradi visokega snega in mraza pretrpeli kurirji. Mnogokrat so ure in ure gazili sneg po celem do pasu in se vračali iz javke smrtno utrujeni, ogrnjeni v zaledenela šotorska krila. In nikdar ni nihče čul vzdiha in nejevoljne besede. Dan za dnem in noč za nočjo so se izmenjavali na tej poti redneje kot najtočnejša ura.

Tudi poti k mnogim hribovskim domačijam so nam prekinjale enolično življenje v planinski samoti. Vsekdar smo se prerojeni vračali od najbolj naših družin, potem ko smo bili deležni posebne gostoljubnosti in pomoči. Neustrašni ljudje to in onostran Pohorja so nam je obilo izkazovali.

Nesreča tudi nam ni prizanesla. Iz Šercerjeve brigade je pobegnil 16 letni partizan. Komandantu je ukradel angleško brzostrelko z municijo vred. Toda terenska skupina okrajnega odbora OF Marenberg ga je ujela in toliko, da ga niso ustrelili kot dezerterja. Prikupen kot je bil, si je izprosil življenje in ostal nekaj časa pri njih pod stražo, kasneje pa jih je spremljal na vseh poteh. Skupina je imela večji bunker v Žvancarjevem gozdu, morda pet sto metrov zračne črte pod našo »Graščino«. Po mesecu ali kaj se je naveličal tudi teh partizanov in pobegnil k skrivaču Plosovemu Francuhu. Tudi pri njem ni našel obstanka, pa je odšel v Vuzenico in izdal okrajni bunker vermanom. Po trdi borbi z Albom na Tevovnikovem v januarju 1945 vuzeniški okupatorski posadki ni nič kaj prijalo napasti izdane partizane. Ker so oklevali, je »pobar« hitel izdajat v Dravograd. Tu se mu ni zgodilo nič bolje, pa so ga podli naklepi gnali še v Ribnico na Pohorju. Policija od tod je okrajni bunker v soboto 2. marca 1945 zjutraj napadla in razrušila. Vsi partizani so se rešili, razen gospodarskega referenta Franceta Sevčnika iz Šentvida pri Vuzenici, ki je izkrvavel na bukovniških njivah, potem ko ga je ranjenega do smrti pobil vuzeniški Nemec Hajder.

Zvečer smo zvedeli glavne podrobnosti iz tega napada. Zavračali smo misel, da smo izdani tudi mi, saj po našem mnenju nihče niti slutil ni, kje da smo. Zato smo odklanjali možnost, da bo sovražnik napadel tudi nas. Nedeljo in ponedeljek smo preživeli kot običajno v delu. V ponedeljek zvečer se je Hajnško nepričakovano naglo vrnil s terena in povedal, da so policisti in vermani odpeljali strica in Ivana ter nekaj kmetov in njihovih ljudi. V torek smo ob svitu postavili stražo, ki se je nato izmenjavala do tretje ure popoldan. Tretjo izmeno je tega dne, to je 7. marca 1945 prevzel Lenč, z druge se je vrnil Matevž. Slednji ni dobro sédel, ko je planil v tehniko Lenč in šepnil, da se Nemci razvrščajo za napad. Umaknili smo se više v gozd, od koder se nas je nekaj še dvakrat vrnilo v tehniko z namenom, da rešimo vrednejše stroje. To nam je delno uspelo. Ker je grozila nevarnost, da navalijo Nemci tudi z vrha in tako sklenejo obroč krog tehnike, smo se umikali po pobočju Strmca v smeri sever—jug. Detonacije granat so skoraj naznanjale uničevanje partizanskega objekta, kateremu so pripisali pomembnost Nemci sami. Graški časopis »Tagespost« je med novicami objavil naslednje:

»Im Dreieck Windischgräz — Unterdrauburg — Saldenhofen wurde eine grosse Banditenhauptdruckerei völlig vernichtet.« Le o mrtvih so lagali: poročali so, da nas je padlo devet.

Nekaj dni smo preživeli pri Štali pod Kaštivskim sedlom. Od tod smo vsak dan odhajali na vrh Strmca, kjer smo pripravljali novo postojanko okrožne ciklotehnike »Krištof—Stane Ilc« Slutili smo bližnji konec vojne, zato smo gradili preprosteje: razpeli smo veliko sejmno šotorsko krilo, ki smo ga dobili iz doline; stene smo napravili kar iz smrekovih vej. Zato smo kraj nove tehnike med seboj imenovali »Steljni bunker«. Spočetka smo delali v težavnih okoliščinah. Neprenehoma si je bilo treba greti od mraza premrle roke, da je bilo mogoče napisati sedaj resda redkejše matrice. Nad pisalnim strojem in ciklostilom smo razgrinjali odejo, da nam papirja ni zmočil sneg. Tisoči novih radiovestnikov in pregledov dogodkov, ki so ponovno izhajali, so nas hrabrili, da smo vzdržali vsem težavam navkljub. Upornost nam je krepilo začudenje in odobravanje ljudi na terenu, ki niso mogli verjeti, da nas uprec sovražnika ni prisilil k molku.

Pijani od veselja ob končni zmagi in srečni, da smo vsi sodelavci preživeli vojne strahota in napore, smo se vrnili v svobodno dolino.

Ferdo Fischer

Pred spomenikom v Sežanj smo še zadnjič položili venec in zapeli žalostinko

Ferdo Fischer, doma iz Slovenjega Gradca, je tik pred diplomo na ljubljanski slavistiki. Kljub svojim letom, star je 39 let, se je z veseljem lotil diplomske naloge o partizanski dramatiki, z veseljem toliko bolj, ker se je NOB sam aktivno udeležil. Ob izbruhu vojne je bil v 7. gimnaziji, možnosti za nadaljevanje šolanja ni imel. Po kratki zaposlitvi v Dravogradu, kjer se je nekako izognil valu aretacij, se je vrnil v domači kraj, kjer se je povezal z aktivisti OF, zbiral material za partizane in jim pomagal na vse načine. Avgusta 1943 je odšel v tretji Pohorski bataljon, kjer je bil kmalu določen za štabnega kurirja, aprila 1944 pa je bil poslan na tehnično delo in bil določen za gradnjo okrožnih ciklotehnik. Bil je med ustanovitelji radiotehnike SKOVIK, iz katere se je kasneje razvila večja okrožna tehnika KAJUH. Avgusta 1944 je ustanovil tehniko »Krištof—Stane Ilc«, kjer je delal do aprila 1945. Do konca vojne je bil vodja nabavnega sektorja za odsek tehnike pri Okrajnem komiteju KPS za Štajersko. Po osvoboditvi je bil nekaj časa v službi na OLO Slovenj Gradec, končno se je preselil v Ljubljano, kjer je poleg službe še študiral.

Objavljamo odlomek iz njegovih spominov na delo v partizanski tehniki.

PO PARTIZANSKIH POTEH KRASA

Ne pozabite na nas, ko boste doštudirali

Študentje koprskega okraja smo bili že na tretjem takem pohodu. Predlanskim v Brkinih, lani v Istri, letos pa po sledovih prve partizanske čete na Primorskem, ki se je borila tod že v avgustu 1941. leta. — Naš namen ni bil samo obuditi spomine na velike dni NOB. Hoteli smo spoznati ljudi, ki so toliko žrtvovali v preteklosti, hoteli pa smo se pogovoriti z njimi tudi o njihovih skrbeh in prizadevanjih, o njihovem boju danes.

Začeli smo v Senožečah, Dolenja vas pa nas je prva gostoljubno sprejela. Položili smo venec pod spominsko ploščo padlim in opravili prvo skromno komemoracijo. — Potem so nas domačini lepo pogostili. Komaj smo spregovorili nekaj besedi, smo se že morali posloviti. Pred nami je bila še dolga pot.

V Grapi pod Velikim Poljem nas je čakalo prvo presenečenje. Padli smo v zasedo; v pravo pravcato partizansko zasedo. Grmelo je z vseh strani. Bili smo iznenadeni in v strateško nemogoči poziciji, pa nam ni preostalo drugega, kot da smo se domačim partizanom vdali. Pa ni bilo nič hudega. Odpeljali so nas do vasi, kjer so nas vaščani dočakali s cvetjem in pozdravi. Potem se je vse skupaj lepo razživelo, kot da bi bilo s tistimi streli pod vasjo vzpostavljeno pravo partizansko vzdušje.

Ob Škapinovi hiši smo se spomnili narodne herojinje Škapin Mihaele-Drine in vseh njenih domačih, ki so vse žrtvovali za svobodo. Ostala je prazna domača hiša, hiša — grob.

Na Vrabčah je bila naša prva preskrbovalna baza. Trdna in varna kot v času borbe, le partizanskega kotla ni bilo.

Popoldne nas je rahlo dražil dež, ki je čisto po nepotrebnem zalival za nekaj časa kar dovolj namočene kraške travnike in vinograde med njimi. Toda mi smo hiteli naprej. Razguri, Sela, Stomaž, Bogo... Bogo — vasica brez zveze s svetom, potisnjena na rob življenja. Pošta jo doseže le vsakih štirinajst dni. Srečanje z njenimi ljudmi bo ostalo med najlepšimi doživetji tistih štirih dni. Dočakali so nas že pred vasjo. Pogovorili smo se z njimi izredno prisrčno. Priredili so nam pravo ohcet, ki se je končala s pesmijo.

Kjerkoli smo se ustavili, smo navezali prisrčne stike z domačini

In peli smo še vse tri dni. Ko smo prihajali v vasi: Bratje le k soncu svobode, a ko smo odhajali: Na juriš... ali pa Hej, brigade... S pesmijo smo prikorakali tudi na Stjak, kjer smo navezali stike z domačini na partizanskem mitingu.

Drugo jutro smo odšli mimo prvega stalnega partizanskega taborišča v Stari rebri do Branice. Prisrčna srečanja z domačini so se nadaljevala. Nalili so nam domačega vina in prijateljsko razpoloženje se je stopnjevalo. Spet smo prepevali.

V Kobolih smo obiskali Kantetovo mamo, ki je v NOB žrtvovala svoje štiri otroke. Dva imata spomenik ob ograji domačega vrta. Prav tam kjer ju je doletela sovražnikova krogla. — Solznih oči smo Kantetovi mami stiskali roko.

Pohod se je nadaljeval. Sproti smo še mobilizirali, seveda kar po partizansko. Posebno pionirji so se nam radi pridruževali. Na cesti smo potem zaplenili kamion in se odpeljali na Gorjansko.

Tudi tam so nas lepo dočakali. Pionirji so nam pripravil prisrčen spored pesmi in recitacij. Potem smo še zaplesali z našimi partizanskimi kuharicami in za slovo spet vsi skupaj zapeli. — Povsod nam je zmanjkovalo časa za vse tisto, kar bi jim radi in morali povedati. Povsod je ostajala na ustih zadnja beseda: pridite še, ali pa: še pridemo.

Skozi Ivanj grad, kjer je vsaka druga hiša dala svoje žrtev, in skozi partizansko vas Sveto smo prispeli v Škrbino. Ob spomeniku žrtvam fašističnega terorja se je zbrala z nami menda prav vsa vas. Poleg spomenika so v vasi še štiri druge spominske plošče. Ena je na hiši, kjer je bil ujet Pinko Tomažič. Njegove besede: »Med milijoni ljudi, ki bodo morali zgubiti svoja življenja, bom le eden izmed tolikih«, morda nikjer tako pomenljivo ne izvene kot prav v Škrbini. Dolga vrsta imen, vklesanih v kamen, daje tem besedam odzven.

Noč nas je doletela v Komnu. Prijazna vas — skoraj mestece — sredi pomladi. Cvetovi kostanjev pa niso ničesar vedeli povedati o tistem črnem dnevu, ko je bil Komen eno samo pogorišče. — Danes se lepo razvija; razvija svojo industrijo in skuša dati boljši kos kruha tudi okoliškim kraškim vasem.

Tudi tam smo imeli zvečer miting. Začetno hladnost smo prebili z našo sproščenostjo. Zapeli smo to in ono partizansko, recitirali tudi kakšno veselo in hudomušno in se nazadnje razgibali v veselem rajanju. Odvil se je lep večer.

Drugega dne smo najprej obiskali dolino, kjer sta II. in III. četa Južnoprimorskega odreda pod vodstvom Stjenke popolnoma uničili motorizirano nemško-italijansko kolono. Bitka je trajala skoraj ves dan. Iz navzkrižnega ognja se sovražnik ni mogel izviti.

V Tomačevici pa smo nesli cvetja materi heroja Stjenke. Ljubeznivo nas je sprejela. Spregovorili smo z njo nekaj toplih besed, pa tudi recitirali in zapeli smo ji. Potem nas je povabila na borjač in nalili so nam vina. Zaželeli smo ji še mnogo zdravih let.

V Gabrovici, v Kobjeglavi, v Tupeljčah — vsepovsod so nam prihajali nasproti isti dobri ljudje, isti gostoljubni Kraševci. Posebno slovesno pa je bila ob našem prihodu napravljena Hruševica. Vsa v cvetju, vsa v zastavah. — Kaj zato, če nas je podil dež! Kaj zato! Med temi ljudmi je v naša srca sijalo sonce, v nas je prekipevala pomlad. — Marsikaj smo zvedeli o partizanski Hruševici. Pa niti ne bi bilo treba veliko besed; čutili smo jo. Ob odhodu so nam nasuli še jabolk in pomaranč. Menda kar pol vasi pa je šlo z nami do spomenika v Štanjelu.

Tudi ta dan smo zaključili z mitingom. Pomagali so nam odlični štanjelski pevci in pionirji. Pozno v noči smo se z našimi novimi prijatelji napotili k zaslužnemu počitku.

Zaključili smo našo pot drugi dan v Sežani, radostni, polni doživetij, prepolni novih spoznanj. Ena misel pa se je živo zarila v našo zavest. Bile so to tiste besede, za katere ne vem, kje so jih prvič izrekli, a vem, da so plavale okrog nas ob slovesu iz vsake od teh kraških vasi. Besede: Ne pozabite na nas, ko boste doštudirali!

S. F.

POHOD PO PARTIZANSKIH POTEH GORIŠKE

SPREJEMALI SO S CVETJEM

V klubu goriških študentov so o tem že dolgo razpravljali. Potem so sestavili odbor za pohod in priprave so se začele. Vršili so se razgovori med krajevnimi odbori ZB in pripravljalnim odborom. Tako je bilo vse pripravljeno do tistega dne...

Vaščani PREDMEJE so se za naš prihod resno pripravili. Kar ob avtobusu so nas obsuli otroci osnovne šole. Učiteljica je pripravila čudovit sprejem z nagovorom in cvetjem. Prisrčno nas je pozdravil še predsednik ZB. Od vseh strani prihajajo ljudje. Nekje spredaj se postavi zastavonoša in sprevod se pomakne. Takoj zavijemo med borovce, pred nami se zabliešči spomenik. V tej samoti je tako svečano, da se je vsak zamaknil v misel v našo preteklost. Naši predstavniki so položili venec ob spomenik. Potem zadoni v jasno, svobodno nebo pesem. Veter jo nosi v spomin na one, ki so padli za sveto stvar, ki ji pravimo domovina. Tiho odhaja sprevod od spomenika.

Zvečer se napolni dvorana prosvetnega društva. Prvi del programa je resen. ŠUŠMELJ, predsednik kluba, govori o namenu našega pohoda, HVALICA recitira doživeto in z občutkom, fantje pojo partizanske in narodne pesmi. Potem zaigra »domači« orkester: sami študentje Narod se razživi ob polkah in valčkih, za smeh poskrbita BERIČIČ in TAVČAR. Logično nadaljevanje pesmi je ples, ki se zavleče še pozno v noč. Nekateri so previdni in gredo počivat, kajti naslednji dan bo poln težav in hoje. Prebudi nas kislo vreme. Po zajtrku se nam vaščani še enkrat zahvaljujejo. Obljubimo jim, da se bomo drugo leto spet videli. Vzamemo pot pod noge in čas hitro mineva. Hodimo koder so nekoč hodili partizani: po temačnih grapah, zdaj spet po gozdni cesti. Razlika je samo v tem, da prepevamo na vse grlo. Tudi študentje znamo vriskati...

S pesmijo vkorakamo v znano partizansko vas LOKVE. Sprejme nas 70-letni mladenič. Najstarejši partizan, ki ga vsi poznajo po imenu ROMBON. Ves živahen je, visok in koščen, prava kmečka grča. Poklonimo se pred dvema spomenikoma. Pri zadnjem se zadržimo dalj časa... Na tem mestu je padel narodni heroj IVAN TURŠIČ-IZTOK. Rombon govori in mi poslušamo z dvojnim občudovanjem. Poslušamo o hrabrosti padlega junaka in občudujemo starega partizana. Tako prepričevalno, globoko in z zanosom ne zna govoriti noben študent. Preprosti kmet, nosilec najvišjih odlikovanj, ki je bil pred vojno član organizacije TIGER, je skromno dejal: »Prešel sem borbo in zanjo nisem mnogo dal, on tu (Iztok), ta je dal zato, da nam je danes lepo, svoje življenje...«

Potem se moramo posloviti. Še slikamo se skupaj. Za spomin. Srečno! Kdo je štel kilometre do cilja? Kako kratki so bili. In dež se je vsul ravno takrat, ko smo bili pod streho. Na TRNOVEM obedujemo in nekateri so utrujeni. Počasi se na jugozahodu zjasni in ugledamo morje. Naše in tuje morje. Morje od Devina do Gradeža. Dolga, valovita vzpetina, to je Doberdob. Malo bolj na desni se blešči Soča. Trudna in počasna. Proti večeru se kolona pomakne proti spomeniku, od koder se nudi čudovit razgled. Dan umira in sonce na zahodu se krvavo rdeči. Spomenik se dviga 9 metrov v nebo. Ves je razsvetljen, kot morski svetilnik meče luč proti morju in Furlaniji. Spomin in opomin vsem tistim, ki se jim hoče vojne. Zvečer navdušimo publiko v dvorani. Staro in mlado ploska in naš orkester kar naprej igra domače viže. Tudi mi se vživimo v novo okolje in tako se nam zde »svetovne« popevke prave neumnosti.

Toda že nas jutro prebudi. Izvijemo se iz odej, ki pretirano dišijo po naftalinu in uro zatem jo že režemo v dolino Vipave. Visoko gori v hribu zobamo prve rdeče češnje. Po nekaj urah hoje navzdol pridemo v ŠEMPETER. Poskusimo, če je res v Vipavski dolini tako vino, kakor se o njem govori. Molče pritrdimo in... »Na zdravje!« Moramo dalje. Gazimo po blatnih poteh, vinogradih, preko potokov in gričev. Nekateri se med akacijami izgube in kličemo jih z bolj ali manj človeškimi glasovi. Končno se pred nami pokaže Vipava in že smo spet v vasi. V DORNBERKU pojužinamo in še 6 kilometrov hoje pa bomo na cilju. Še vedno zmaguje dobra volja. Tudi dekleta se odlično držijo. Ko se nekdo ponudi, da jim pelje z avtom težke torbe, vse odklonijo prijazno povabilo. Točno ob 16. uri pridemo v BRANIK. Tam nas čaka truma ljudi, med njimi najvišji politični voditelji v kraju in občini. Take časti si nismo nadejali. Pred vsemi je govoril Tine Remškar, sekretar OK ZKS Nova Gorica. Govoril je o razvoju naše dežele in o nas. Zaželel nam je veselo praznovanje 1. maja »... in ko diplomiramo,« je rekel, »si želimo, da se čimprej vživite v službeno okolje ter čimveč prispevate k izgradnji in dvigu naše domovine...«

Spet se je ponovila slika iz Predmeje in Trnovega, ko smo zvečer pripravili kulturno-zabavni program, ki je spet navdušil, čeprav ni bil isti.

Še dolgo v noč so doneli zvoki seksteta. Nihče ni čutil utrujenosti ob takem poletu. Sicer je bil že pred vrati 1. maj in proslaviti ga je treba. Pohod pa bo ostal kot prijeten spomin na vasi in ljudi, ki so nas tako z odprtimi rokami sprejeli.

S pohoda študentov goriškega okraja

LETNA KONFERENCA ZVEZE KOMUNISTOV NA PRAVNI FAKULTETI

Tokrat plodna in iskrena diskusija

Na letni konferenci Zveze komunistov na pravni fakulteti je podal poročilo o delu vseh osnovnih organizacij (3 študentovskih in profesorske) sekretar začasnega skupnega sekretariata asistent tov. Zabel. Ugotovil je, da delo članov ni bilo takšno, kot bi pričakovali na tej družbeni fakulteti. Za vzroke takega stanja je predvsem šteti nedisciplíniranost članstva, slabo pripravljene sestanke, ki so vse preveč obravnavali manj važne administrativne zadeve, zanemarjali pa aktualne družbene probleme.

Za izboljšanje stanja organizacije je dal začasni sekretariat naslednje napotke: organizacijsko in politično okrepiti organizacijo, saj je dosedanje individualno študiranje političnih vprašanj na zelo nizki stopnji.

V razpravi so diskutanti obsodili nedejavnosti komunistov na fakulteti, saj bi akcije obeh političnih organizacij na fakulteti znatno bolje uspele, če bi pri njih sodelovali vsi člani Zveze komunistov (na fakulteti je vključenih 127 članov ZK). Študentje-komunisti se tudi vse preveč izogibajo diskusij o aktualnih družbenih problemih z ostalimi študenti, ker temu niso dorasli, večinoma se preveč zapirajo v svoj krog.

Načeli so tudi odnose med profesorji in študenti. Ugotovili so, da je odnos večine profesorjev do študentov pravilen, vendar so na obeh straneh primeri, kjer bi bilo lahko sožitje boljše. Za izboljšanje bi bilo dobro oživiti aktive komunistov v svetih letnikov, ki bi znatno laže in hitreje reševali probleme s tega kočljivega področja.

V imenu univerzitetnega komiteja je pozdravil konferenco tov. docent Poljak, predvsem pa plodnost in iskrenost diskusije. Kritiziral pa je nedejavnost komunistov zunaj osnovne organizacije, kjer zavzemajo večkrat nepravilna ali pa zelo medla stališča.

Konferenca je uspela, saj je diskusija načela več vprašanj, o katerih študentje doslej niso razpravljali. Sestav novega fakultetnega komiteja, ki so ga navzoči izvolili, pa obeta, da bo delo po nakazanih smernicah v poročilu in diskusiji v bodoče boljše.

my

ZŠJ in mednarodno študentovsko sodelovanje

V letu 1960 je ZŠJ še nadalje razširila in poglobila sodelovanje, tako da danes sodeluje in ima stike z vsemi nacionalnimi študentovskimi organizacijami iz 96 držav, razen s študentovsko organizacijo LR Kitajske, Albanije in Španije. Razširitev sodelovanja se v prvi vrsti nanaša na organizacije Indonezije, Indije, ZAR, Konga, Maroka, Iraka, Ceylona, Paname, Kube, Ekvadorja, Kolumbije, Salvadorja, Švice in Avstrije. S temi organizacijami je bilo sodelovanje prej omejeno na občasna srečanja na mednarodnih zborovanjih ali pa na neredno korespondenco. Vzrok tega je bil v tem, ker so te študentovske organizacije z določeno rezervo pojmovale sodelovanje z ZŠJ.

S številnimi študentovskimi organizacijami, zlasti iz Latinske Amerike, Afrike in Azije se je sodelovanje poglobilo in preraslo le dopisovanje kot edino obliko ustvarjanja stikov. To se kaže tudi v bivanju številnih azijskih, afriških in latinskoameriških študentovskih zastopnikov pri nas. Več kot 5000 študentov iz 52 držav je bilo pri nas na strokovni praksi, na turističnih in znanstvenih ekskurzijah, mednarodnih seminarjih, kongresih, konferencah itd. Ob istem času je približno 6 tisoč jugoslovanskih študentov bilo v več kot 40 državah in tam sodelovalo na mednarodnih seminarjih, kulturnih festivalih ali pa se strokovno izpopolnjevalo. K intenzivnem in bogatem sodelovanju ZŠJ z nacionalnimi študentovskimi organizacijami v drugih državah so zlasti pripomogli splošni uspehi in politika naše države, ki vzbujajo zanimanje številnih tujih študentov, zlasti pa je tega deležna konstruktivna in neodvisna politika Jugoslavije za ohranitev miru.

Študentovske unije v številnih državah, razen v socialističnih, niso neposredno tako povezane s političnimi strankami tako, da je na študentovskem področju nemogoče izvajati »politiko« tabora, da bi osamili Jugoslavijo. Ko so kitajski študentovski zastopniki na posvetovanju IK MSS v Tunisu grobo napadli ZŠJ in nasprotovali podpori mednarodnega delovanja ZŠJ, so ostali njihovi napadi osamljeni.

Številna zelo različna vprašanja, za katere so se zelo zanimale študentovske organizacije po svetu in potreba po skupni akciji za njihovo rešitev (reforma in demokratizacija univerzitetnega pouka, ekonomski problemi, zdravstveno varstvo, vprašanje inteligence v družbi itd.), so objektivno omogočila ustvaritev zelo razvejanega in vsestranskega sodelovanja, ki prerašča le uradne stike in izmenjavo voditeljev.

Neodvisnost številnih latinskoameriških študentovskih organizacij, afriških in nekaterih evropskih od vpliva obeh mednarodnih študentovskih centrov omogoča uveljavljanje pozitivnih teženj v študentovskem gibanju sploh. Zanimivo je, da je razdvojenost svetovnega študentovskega gibanja umetne narave in da jo je veliko bolj občutiti v vrhovih obeh mednarodnih organizacij kot pa v odnosih med nacionalnimi organizacijami. Prav v tem položaju pa so se ZŠJ odprle široke možnosti za sodelovanje.

Realistična in konstruktivna politika ZŠJ za razvijanje univerzalnega študentovskega sodelovanja — te ne bremenijo ideološke in politične pristranosti in dejansko temelji na enakopravnosti — je pripomogla k afirmaciji ZŠJ v svetu. Na drugi evropski konferenci je več delegacij naglasilo konstruktivnost politike ZŠJ na področju mednarodnega sodelovanja, številna stališča naše delegacije pa so bila sprejeta. Na IX. konferenci MSK je bila sprejeta resolucija o miru, ki jo je izdelala ZŠJ in skupno predložila s študentovskimi unijami Alžirije, Francije, Konga, Kube in Indije. Na isti konferenci so bile prav tako sprejete resolucije ZŠJ o razorožitvi, o pomenu dvostranskega sodelovanja o posvetovanjih študentovskih voditeljev in resolucija, ki se nanaša na delovanje COSEC.

Na VI. kongresu MSS je bila sprejeta resolucija o pomenu praktičnega sodelovanja za ustvaritev enotnega študentovskega gibanja, ki jo je izdelala ZŠJ. Zastopniki jugoslovanskih študentov so bili izvoljeni v vodstvo mednarodnega študentovskega gibanja za ZN, mednarodne federacije študentov medicine itd. ZŠJ je bila zaupana organizacija Mednarodnega študentovskega centra za probleme in reforme v zvezi z višjo izobrazbo itd. V Jugoslaviji je bila konferenca Mednarodnega združenja študentov tehnike, za letošnje leto pa je napovedana konferenca Mednarodnega študentovskega gibanja za ZN.

K sodelovanju ZŠJ z nacionalnimi unijami drugih držav sta zlasti doprinesla mednarodni seminar »Univerza danes« v Dubrovniku in VI. mednarodno srečanje v Ljubljani. Udeležba zastopnikov ZŠJ na vseh pomembnih srečanjih, ki so jih organizirale nacionalne študentovske organizacije in sodelovanje v mednarodnih organizacijah, je omogočilo, da smo se nadrobneje seznanili z razvojem in stališči številnih nacionalnih in mednarodnih organizacij.

Sodelovanje z ZŠJ ni bilo z vsemi organizacijami enako intenzivno, zlasti ne z nekaterimi organizacijami Zah. Afrike, nadalje nekaterimi azijskimi, kot n. pr. Filipini, Singapurom, Malajo, Pakistanom in z organizacijami Brazilije, Mehike, Kanade, Avstralije in Nove Zelandije. Niso pa še izkoriščene vse možnosti za široko sodelovanje, posebno s političnimi študentovskimi organizacijami, zlasti s študenti socialisti skandinavskih držav, Avstrije, Belgije, Francije, Italije, Zvezne republike Nemčije in še nekaterimi drugimi.

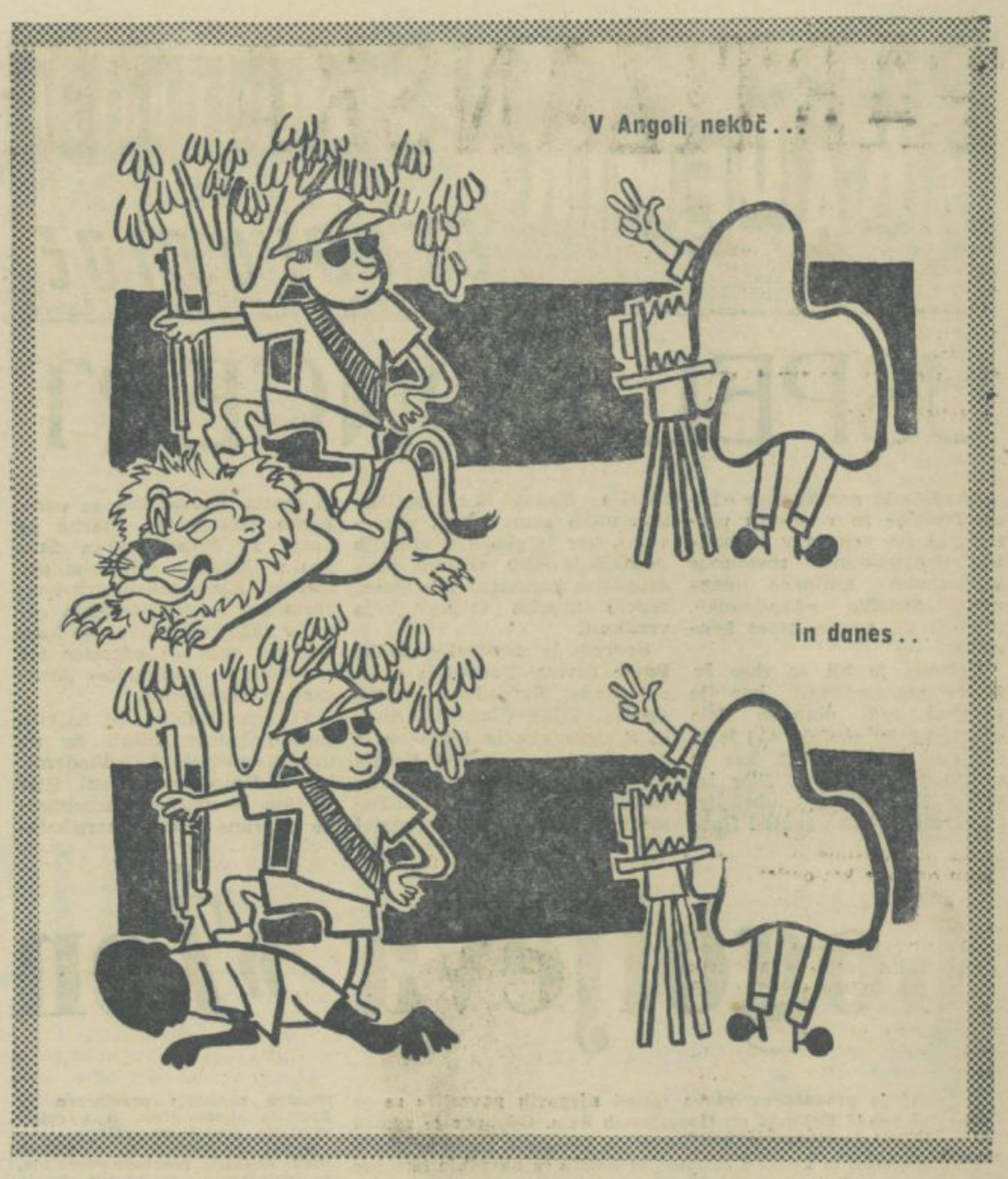

ŠTUDENTJE IZ AZIJE IN AFRIKE

Razgovori v klubu »Maccabe« v Zürichu

Po kratkem letu svojega obstoja je postaj klub Maccabe priljubljeno shajališče študentov iz afriških in azijskih držav in njihovih švicarskih kolegov, ki so vpisani na züriški univerzi. Tu se vsak večer zbirajo mladi ljudje iz vseh delov sveta. Pri vseh razlikah med njimi imajo vendar več skupnih interesov: hočejo se spoznati, izvedeti hočejo, kje so vzroki za razliko — v mišljenju in čustvovanju. — V izmenjavi mišljenj med študenti služijo predvsem predavanja, diskusije in tovariški sestanki, ki se jih udeležuje od 20 do 50 študentov. Takšni sestanki so enkrat ali dvakrat na teden.

Razveseljiva je prava klubska atmosfera: študentje se neprisiljeno obnašajo, razpravljajo —... Kdor ne želi sodelovati v razgovorih, lahko bere časopis, igra namizni tenis, šah. V posebnih prilikah se v klubu tudi pleše.

Klub Maccabe je bil ustanovljen zato, da bi razvijal stike in tovariške odnose med tujimi študenti in mladimi Švicarji. Gostje iz Azije, Afrike in Južne Amerike so se vedno znova pritoževali, kako težko je priti v resničen človeški kontakt s Švicarji. Najbolje je to povedal neki Afričan, ki je o treh letih študija v Zürichu izjavil, da so bila ta leta najsamotnejša v vsem njegovem življenju.

Ob razgovoru s študenti sta neki Afričan in neki Indijec pripovedovala o težavah, s katerimi sta se srečala sama in tudi mnogo njunih kolegov ob prihodu v Zürich. »Prvi vtis po prihodu na glavni železniški postaji ali na letališču je vznemirljiv, vendar ugoden. Vse doživljamo kot turisti, tudi radovedni pogledi nas ne motijo. Niti Azijec niti Afričan se ne sramuje barve svoje kože.«

Skoraj najtežji problem za študente iz afriških in azijskih držav je iskanje stanovanja. To vprašanje dela preglavice tudi švicarskim študentom, čeprav se ti v domačem okolju hitreje znajdejo. Zdi se, da se ljudje, ki sobe oddajajo, drže nenapisanega pravila: najlaže in najhitreje dobe sobe švicarski študentje, na drugem mestu te lestvice so študentke in študentje iz evropskih držav, čisto na koncu pa Afričani in Azijci.

Kadar iščejo sobo, niso redki primeri, da hočejo oddajalci povišati običajno ceno.

Večina vseh afriških in azijskih študentov ima velike težave in velika sreča je, da si sploh najdejo primerno pribežališče. Njihove zahteve so v tem pogledu večje od zahtev švicarskih študentov. Domačini lahko v semestralnih počitnicah, ali ob koncu tedna odidejo domov, inozemski študentje pa živijo večkrat po več let neprekinjeno v Zürichu. Zato potrebujejo prostor, kamor se lahko umaknejo iz tujega okolja in ki jim v določenem pomenu lahko nadomestuje domovino. Pri iskanju stanovanja je vsekakor potrebno, da spremljajo študente člani švicarskih organizacij. Dokončna rešitev vseh tovrstnih problemov pa bo šele z izgradnjo študentovskih domov.

Azijski in afriški študentje prihajajo često iz dežel, kjer je v veljavi anglosaški univerzitetni sistem. Zato pričakujejo, da bodo tudi v Švici sprejeti v neko družbo študentov. V rekah slušateljev bo hodnikih univerze se čutijo izgubljene, sosed v predavalnici je zavnodušen in zapet. Če začne s kom razgovor, sledi največkrat še eno razočaranje: švicarski študentje imajo po večini le najosnovnejše znaje o dogodkih izven Evrope in iz njihovih vprašanj ni težko spoznati, da so njihovi nazori zastareli. Nekemu Indijcu so postavili vprašanje: »Kaj storiš, kadar na bombayski ulici naletiš na tigra?« To vprašanje je prav značilno, saj je po splošnih sodbah znanje švicarskih študentov o problemih mladih držav strašno slabo in popačeno, saj ima svoje korenine v pravljicah za otroke in pustolovskih romanih in filmih. Še bolj neverjetno pa je za inozemce, da jim celo o družbeni ureditvi svoje lastne države ne morejo dati švicarski študentje točnih podatkov. Popolna nezainteresiranost za politiko spravljajo v zvezo z enostransko koncentracijo na študij in na poznejšo kariero. To stremuštvo, ki ne pušča nobenega časa za ukvarjanje s problemi drugih ljudi, se zdi inozemcem izraz egoizma.

Sprejemi pri švicarskih družinah, ki jih pripravi študentovska organizacija, največkrat ne uspejo. Zgodi se, da hoče kdo storiti kaj v pomoč nerazvitim deželam in povabi enega ali več predstavnikov te ali one dežele na kosilo. Mladi Afričani in Azijci pa nočejo biti predstavniki, radi pa bi bili povabljeni kot ljudje. To pretirano občutljivost še najlaže pripišemo nezaupanju do Švice. Afriški in azijski študentje ne vedo ali jim hočejo Švicarji zares pomagati kot pravijo, ali pa počno vse to le iz strahu pred komunizmom in sami pri sebi še vedno spremljajo usodo barvanih narodov z ravnodušnostjo in vzvišenostjo kolonialistov. To je vzrok, da tudi študentje, ki sicer komunizem odločno odklanjajo, skeptično sprejemajo antikomunistično propagando. Vsa prijaznost ima le ta cilj, da bi jih pridobili za pomoč v borbi proti komunizmu in ta sum postavlja na kocko uspeh še tako dobro organizirane akcije pomoči. Celo v klubu Maccabe, kjer se o vseh problemih svobodno razpravlja, so se ob vprašanjih pojavile težave. Študentje ne marajo, da se jih poučuje na osnovi lastnih nazorov in osebnih razgovorov in se hočejo sami odločiti.

Demonstracije študentov v Južnem Vietnamu

Stran iz nedavne zgodovine južnovietnamskih študentov

Pred 11 leti, 9. januarja 1950 so se v Saigonu — takrat po Francozih okupirani prestolnici Južnega Vietnama — dogajale stvari, ki so se globoko vtisnile v spomin vsem vietnamskim študentom.

Nekako takrat je uporniško gibanje prtoti kolonialistom doseglo svoj višek in se razširilo po celi deželi. Študentje so se v tem boju posebno odlikovali, za kar so se jim Francozi maščevali in zaprli šole. Prisilili so starše študentov, da so prosili odpuščanja, in ti so slovesno obljubili, da ne bodo več dovolili svojim otrokom »udejstvovanja v političnih aktivnostih«.

Študente je užalilo suvereno obnašanje kolonialistov. Vrnili so se na ulice, okrog 1000 pa jih je odšlo proti vladni palači. Zahtevali so, da se nemudoma in brezpogojno odpro šole, da se dovoli uporaba vietnamskega jezika v šolah, da se takoj spusti vse študente iz zaporov. Enako so zahtevali tudi za vse delavce, uradnike in sploh vse, ki so jih aretirali pod pretvezo, da so podpirali akcijo študentov.

Francoski visoki komisar Carpentier je ukazal 500 vojakom iz tujske legije in policajem, naj obkolijo demonstrante in začno s streljanjem. Surovo so napadli tudi 15—letne otroke. Takrat je bil ustreljen študent Tran Van On, a mnogo ljudi je bilo teže ranjenih.

Prebivalstvo Saigona je bilo za kratek čas zmedeno, vendar se je kmalu dvignilo grozljivo in silovito ogorčenje ob tem novem nasilju kolonialistov in njihovih plačancev. Združili so se v trdno, obsežno fronto enotnosti. Demonstracije so prikazale vso ljubezen do domovine in ves prezir do kolonialistov in njihovih privržencev. 12. januarja se je blizu milijon ljudi udeležilo pogreba mladega Tran Van Ona. 9. januar je od takrat Dan vietnamskih študentov.

Mučenja in aretacije

Z Ženevskim mirovnim sporazumom leta 1954 je bil postavljen Južni Vietnam pred nove težave. Združene države, odločene utrditi svoj vpliv na celotnem ozemlju Indokine, so postavile za predsednika svojega privrženca Ngo Ding Diema. Neomejen teror in korupcija, zapostavljanje kulture na račun oboroževanja dežele — to je Diem spremenil v ameriško oporišče — skupaj z amerikanizíranjem ekonomije, vse to je pripravljalo Južnemu Vietnamu popoln propad. Zavedni profesorji in študentje, ki so hoteli deželo znova združiti, so bil podvrženi mučenju in aretacijam. Na univerzah so se morali študentje boriti z neštevilnimi težavami, saj so bila vsa predavanja v angleščini, predavali pa so tuji profesorji. Vsako leto so bili ob času izpitov zapisani neizogibnemu neuspehu. Ni minil niti teden, da ne bi časopisi pisali o študentih, ki so naredili samomor. Diem jih je pritisnil ob zid, njihova edina druga pot je bila vojaška služba, ki pa je bila za večino manj privlačna od smrti.

Ker Diemovi politiki ni uspelo zlomiti patriotičnega odpora ljudstva, saj je v resnici le netil mržnjo proti ameriško—diemovim režimu, so priznali mnogi, celo ameriški opazovalci. Diemov položaj se je stalno slabšal, tako da se je nazadnje lahko upri le še na člane svoje družine, ki so zasedli vse vodilne upravne in izvršne pozicije. To se je najbolj pokazalo v državnem uradu v lanskem novembru, ko je skušal Phang Quang Dan, armadni oficir in znani ameriški plačanec, s pomočjo upornih padalskih enot vreči Diema z oblasti.

Toda ne Diem, niti noben njegov naslednik ne bo mogel zlomiti junaškega odpora vietnamskega naroda, niti zadušiti borbenega duha študentov. Ti še nadalje zahtevajo miroljubno združitev dežele, konec neomejenih represalij in aretacij, uveljavitev vietnamskega jezika na univerzi, otvoritev novih šol, zagotovitev štipendij in zmanjšanje študijskih stroškov.

Peace Corps - mirovni odredi študentov v ZDA

Konec marca se je na povabilo ameriške študentovske organzacije zbralo na univerzi v Washingtonu 500 zastopnikov več kot 250 koledžev in povedalo svoje mnenje o zelo pomembnem in zanimivem načrtu, ki je dobil ime Peace Corps. Načrt obsega naslednje: mladi Američani-študentje in drugi katerih koli poklicev, ki se zanimajo za različne življenjske probleme po svetu, naj bi za približno 1 leto odšli v eno izmed številnih nerazvitih dežel, kjer bi pomagali domačinom z nasveti in pa seveda tudi delali. Za svoje delo ne bi prejeli nobene plače z izjemo majhne vsote, ki bi jo dvignili šele po vrnitvi v ZDA. Pogoj je znanje tujega jezika in pa določena strokovna izobrazba. Ti študentje, oz. mladi Američani naj bi se popolnoma vključili v življenje kraja, kjer bi bivali. Postali naj bi popolnoma enaki z ljudmi in pozabili na udobje svojega standarda doma.

Predlog o Peace Corps — sprožili so ga v senatu, zanj se tudi ogreva predsednik Kennedy — pomeni uresničitev zamisli, ki ima v ZDA že svojo zgodovino. V 30 letih so začeli ustanavljati posebne mladinske enote, ki so se ukvarjale z različnimi obnavljalnimi deli, delali so po gozdovih itd. Uspeh ni izostal, ker je odziv zaradi ekonomske krize prerasel vsa pričakovanja. Nekaj podobnega so ustanovili tudi po vojni. Novi načrt sili iz okvirov državnih meja in je, kot pravijo, odsev nove bolj aktivne ameriške politike oz. bolj realističnega gledanja na svetovne probleme, zlasti pa na mlade afriške in azijske države, na nerazvita območja sploh, katerih vloga in pomen neprestano naraščata.

Ta zamisel ni brez svojega političnega pomena, prav zato se je ob tem vnelo nič koliko prepirov. Republikanci in demokrati zastopajo nasprotna stališča, ki se znotraj obeh velikih strank še cepijo. Republikanci so mnenja, naj bi bili Peace Corps nekakšna obrambna akcija zoper »prodiranje komunizma«. Prva naloga članov naj bi bila dobra priprava na politične diskusije. Rekrutiranje članov pa naj bi bilo zastavljeno tako, da dostopa ne bi imeli vsi tisti, ki so iz kakršnih koli razlogov neprimerni za to nalogo, oz. člani naj bodo 100-odstotno ameriškega prepričanja. Cela akcija pa naj bi bila nekak križarski pohod z namenom dezinficirati s komunizmom okuženi nerazviti svet, tako vsaj menijo republikanci.

V ZDA je dovolj organizacij, ki so takoj pripravljene podpreti vsak »boj proti nevarnosti z vzhoda« in že dolgo časa ni noben načrt toliko ogrel ameriških državljanov kot ta.

Demokrati so zmernejši. Nasprotujejo vsaki politični vsebini Peace Corps, čeprav se ta »zmernost« kaže v mnenju, da se mora tisti, kdor hoče učiti demokracijo, ravnati po njej tako, da bi bili Peace Corps primerki prave ameriške demokracije. Sindikati in prosvetni delavci so tudi povedali svoje mnenje, ki se od prejšnjih dveh ne razlikuje mnogo.

Zanimivo, vendar pa nepresenetljivo je to, da je bil odziv največji med študentovsko mladino. Konferenca v Washingtonu je obravnavala praktično in politično stran te akcije. Glavno vprašanje se je glasilo: čeprav smo študentje najbolj zainteresirani in željni spoznati tuje dežele, pa nam manjka strokovnosti, saj bi domačine lahko učili le angleščine.

Kennedyjev svak, ki je bil navzoč na konferenci, se je zavzel zato, da naj bi Peace Corps ostali izven političnega dogajanja v svetu. Konferenca ga je podprla in sprejela več priporočil za delovanje.

S stališčem študentovske konference je docela v skladu mnenje izraženo na sestanku »Colledge Leaders« v Princetonu. Njihovi sklepi bodo imeli precejšen vpliv na dokončno formiranje Peace Corps. Ti so:

1. PC prostovoljce naj se pošlje samo v tiste dežele, ki bodo to same predlagale.
2. PC ne smejo biti povezani z organi ameriške varnostne službe in
3. proučiti je treba možnosti za vključitev PC, v kateri koli program pomoči, ki jih dajejo nerazvitim deželam ZN.

Za člane P. C. bi pred odhodom v nerazvite države organizirali posebne kratke tečaje.

Ta mnenja, kakšni naj bi bili Peace Corps, so nedvomno odsev na to, kako so ideje o PC sprejele azijske in afriške države. Prizadevanja nekaterih sil v ZDA, da bi PC enostavno vključili v hladno vojno, so med drugim povzročila, da so številne nerazvite države celoten načrt sprejele dokaj hladno. Vseafriška konferenca v Kairu je bila mnenja, da so PC le sredstvo za ponovno ekonomsko nadvlado ZDA v Afriki.

Odziv med ameriško mladino še vedno narašča. Geslo spodbudnikov akcije je »Odprimo si okno v svet«. Predsednik ZDA Kennedy je za izvedbo načrta imenoval 33-članski odbor s podpredsednikom Jonsonom na čelu. Sestava članstva je zelo pestra, med njimi sta n. pr. član vrhovnega sodišča ZDA Douglas in filmski igralec Harry Belafonte. Že konec tega leta naj bi odšlo v različne nerazvite države od 500 do 1000 članov PC.

Zamisel o PC je vsekakor ena zelo zanimivih. Preveč bi bilo, če bi se spuščali v dokončno oceno, vendar pa naj bo tako ali drugače, mnenju da ta akcija le preveč diši po obnavljanju ameriškega prestiža v nerazvitih državah, se ne moremo ubraniti. Akcija sama je pokazala, da se mladi Američani zanimajo za politično dogajanje v svetu. Vprašanje pa je, ali bodo med njimi prevladale napredne težnje in realistični pogledi na mlade in nerazvite dežele, ne v smislu očiščevanja »komunističnega vpliva«, ampak zavestne in nepristranske pomoči.

Drago Zajc

45 DRŽAV NA KONFERENCI V ADIS ABEBI

UNESCO in razvoj šolstva v Afriki

40 afriških dežel in pet drugih držav Evrope je bilo povabljenih k udeležbi na konferenci o možnostih razvoja šolstva v Afriki. Konferenca je v Adis Abebi in bo trajala od 15. do 25. maja 1961.

Namen tega srečanja, ki ga je sklicala organizacija ZN za šolstvo, znanost in kulturo pod pokroviteljstvom UNESCA in ekonomske komisije ZN za Afriko, je pregled potreb afriških držav in sestava delovnega programa za naslednje leto glede na te potrebe.

Razen delegatov že omenjenih držav bodo na konferenci še predstavniki Združenih narodov, posebnih ustanov in držav, ki nudijo afriškim državam pomoč.

Ob svojem 11. zasedanju novembra in decembra 1960 v Parizu je dala generalna skupščina UNESCA prvo mesto pospeševanju šolstva v Afriki na vseh stopnjah, kar predstavlja važen faktor za ekonomski in socialni napredek držav, ki so šele nekaj časa neodvisne ali pa to v kratkem bodo.

Ni si težko predstavljati afriških potreb s tega področja, če pomislimo na 127 milijonov ljudi (od tega kakih 25 milijonov šoloobveznih otrok), od katerih jih 17 milijonov sploh nima pogojev za obiskovanje šol. Od 8 milijonov priviligiranih otrok pa jih more le omejeno število končati osnovno šolo. V isti pokrajini komaj 260.000 otrok obiskuje nižjo srednjo šolo in nekaj več kot 10.000 jih lahko doseže višjo stopnjo, oz. kakšno tehniško šolo. V Afriki je verjetno danes najvišja stopnja nepismenosti na svetu — 80 ali 85 odst., kar je dvakrat več nepismenih kot drugod.

Na konferenci UNESCO v Adis Abebi glede razvoja šolstva v Afriki so navzoči ministri za šolstvo afriških držav. Spremljajo jih visoki funkcionarji, ki so jih v njihovih državah zadolžili za izdelavo načrtov za razvoj šolstva. Imeli bodo priložnost prisostvovati razpravam o skupnih problemih in o možnostih za njihovo rešitev. Načrte za nadaljnje delo bodo izdelali s pomočjo strokovnjakov, ki bodo prišli iz raznih držav. Dnevni red konference obsega predvsem finansiranje šolstva, zbiranje in razvrščanje učiteljev, razpravo o učbenikih, o graditvi šol in o izobraževanju odraslih.

UNESCO namerava vložiti za razvoj šolstva v Afriki v letu 1961-62 vsoto 11,500.000 dolarjev skupaj z zneski, ki jih podeljuje UNESCO iz specialnih fondov in tehnične pomoči.

AKADEMIK OB 20 LETNICI REVOLUCIJE

USPEL KONCERT

Akademski pevski zbor »Tone Tomšič« je v okviru proslav, ki jih prireja v počastitev dvajsetletnice revolucije študentovsko kulturno umetniško društvo »Akademik«, priredil 28. aprila uspel koncert.

Koncert je bil za zbor še toliko pomembnejši, ker je pomenil tudi obračun dela petnajstih let obstoja, saj je to štiristoti javni nastop, kar je za amaterski pevski zbor izredno in zanimivo obeležje. Če še upoštevamo znatno fluktuacijo članov ter različno umetniško usmerjenost zborovodij, kar je zboru v minulih petnajstih letih večkrat predrugačilo karakter, je v doseženem uspehu toliko večja vrednost.

Spored je obsegal skladbe Pavla Šivica, Radovana Gobca, Rada Simonitija, Blaža Arniča, Vilka Ukmarja, Alojza Srebotnjaka in Hristova iz domače, ter troje del Emilia Soje, Carla Orffa in Zoltana Kodalyja iz svetovne glasbene zakladnice. Koncert je rastel iz motta »Domovina je ena«, preko Kosovelove Starke za vasjo in Minattijevega Sna, vse v skladu s svečanim namenom. Zaključek in vrh koncerta pa je predstavljala prvič v Jugoslaviji izvajana kantata za zbor in orkester ter recitatorja »Kadinjača« Aleksandra Obrenovića.

Vokalne skladbe, od katerih smo nekatere slišali že na uvodni prireditvi »Akademika« v Unionski dvorani, kjer pa jim je ambient neprimerne dvorane odvzel marsikatero poanto in se je zlasti v meditativnih odlomkih ženskih glasov še jasneje občutila velarizirana izgovorjava, so v filharmonični dvorani zadonele sproščeno in polno. Pred polno dvorano je vsak tekst skladbe napovedovalec recitiral in požel spontane aplavze ter tako od pesmi do pesmi zmanjševal občutek neugodja, ki ga je sprva napravljal s svojim nastopanjem.

Zbor je lepo sledil sugestivnemu usmerjanju Lojzeta Lebiča, ki je pokazal svoj talent in velike kvalitete; le pri kantati, ki je bila sicer dovršeno izvajana, se je rahlo izgubljal. Pa tudi sicer »Kadinjača« kompozicijsko ni neoporečna in je recitatorju Andreju Kurentu zadala izredno težko nalogo, ostati funkcionalen kljub orkestru, zboru ter trgajočemu ritmu, s katerim je bil mojstrsko izražen umik in propad užiškega delavskega bataljona.

Občinstvo je z dolgotrajnim ploskanjem nagrajevalo vsako izvajano točko in znova klicalo dirigenta na oder, višek pa je odobravanje doseglo, ko so predstavniki najvidnejših slovenskih amaterskih zborov ob kratki svečanosti proslavili jubilej zbora.

Petnajstletnici obstoja zbora in dvajsetletnici revolucije se je APZ »Tone Tomšič« dostojno oddolžil z uspelim koncertom.

F. D.

Čestitke ob 15-letnici APZ »Tone Tomšič« (s koncerta v Slovenski filharmoniji)

Gogoljeva »Ženitev«

»Kaj je pravzaprav vsaka izmed njegovih povesti?« se je vprašal nekoč Belinski ob Gogoljevem delu. Odgovor je zgostil v en sam, a natančen stavek: »Smešna komedija je, ki se začne z neumnostmi in konča s solzami, in katera se nazadnje imenuje življenje.« — Taka je tudi »Ženitev«, ki je te dni na repertoarju naše Drame.

Ob svoji krstni uprizoritvi 1842. leta je zadela ob skoraj histeričen odpor publike. Kako tudi ne bi! Saj je zadela naravnost v bistvo puhlosti in zasmrajenosti sodobnega ruskega življenja.

Gogolj je tedaj že dal slovo romantiki, ki preveva njegove prve povesti in z obema nogama stopil v realnost. To realnost je znal zgrabiti v njenem bistvu in jo naslikati v kar se da živih barvah. Že prej v »Revizorju«, zdaj v »Ženitvi«, do skrajnosti umetniško prefinjeno v »Mrtvih dušah«, osrednjem svojem delu.

Z gledališčem se je ukvarjal že od zgodnje mladosti. Hotel je postati gledališki igralec. Postal je eden največjih ruskih komediografov, morda celo največji. Njegovi komediji sta odkritosrčni in pogumni satiri in gledališko polni umetniški stvaritvi.

Gogoljevo delo je postavljeno v obdobje razkrajanja posestniško-tlačanskega gospodarstva, ki je vleklo za seboj tudi razkrajanje človekove osebnosti. Gogoljeva moč se kaže ravno v slikanju ljudi, ujetih v ta proces, v slikanju najbolj karakterističnih tipov svojega časa. In kdo so ti tipi? Ostanki plemstva so, potem uradniki, trgovci; po navadi strašno omejeni in neumni. Oglejmo si jih v »Ženitvi«!

Prav gotovo je Gogolj stresel največ srda na Podkoljosina, na ta prototip tako značilne ruske oblomovščine. Aktivni dvorni svetnik je. Aktivni! Ves božji dan pa preždi na divanu s čibukom v ustih in z edino mislijo, ki je od starosti že plesnila v njegovih možganih; to je misel, ali se vendarle ne bi kazalo oženiti. Pa se mu ne ljubi niti zganiti. Še ko ga prijatelj naravnost prisili v odločitev, se vda le zaradi ljubega miru. A nazadnje v svetem strahu za svojo lagodnost, za svoje lenobno ugodje, nevesti zbeži. Kar skozi okno! — Stane Potokar je dal temu Podkoljosinu odlično podobo. V kretnji in nastopu je ujel njegovo cunjasto mehkost, neodločnost. Še poudariti jo je znal z mimiko. Posebno posrečeno pa je intoniral govor in ga v mojstrskih intervalih niansiral skozi vse dogajanje.

Naj takoj tu omenim še njegovega slugo Stjepana, ki mu je dal podobo Aleksander Valič. Kljub obrobnosti se mi zdi, da je dal z njim eno svojih najboljših kreacij. Do potankosti je izdelal to betežno starčevsko figuro, domislil je tako rekoč vsak njen korakec, vsak gib. Dokazal je tehtnost načela o tako imenovani ansambelski igri, ki mora biti lastna vsakemu zrelemu teatru. A pojdimo dalje! Podkoljosin je v »Ženitvi« tip zase. Druge, uradnika Jajčnico, upokojenega častnika Anučkina, pomorščaka Zevakina, trgovca Starikova se da karakterizirati z istimi besedami. Majhni so ti ljudje, pritlikavi po duhu in obzorju, v svoji puhlosti pa, z ozirom na njihova hotenja, kar se da smešni.

Strašno omejeni so ti »ženini«. En sam vozeljček se je zgnetel v njihovih možganih, ena sama majhna, v svoji nepomembnosti že kar smešna skrb se je usidrala v njihovo zavest. In okrog te skrbi se motovili vse njihovo »življenjsko poslanstvo«.

Debeluharja Jajčnico, ki bi z ženitvijo rad le k svojemu premoženju kaj dodal, je upodobil nekoliko prerobustno France Presetnik. Njegovo komično nasprotje, drobcenega Anučkina, za katerega je najvažnejše, ali zna nevesta francosko, pa Janez Rohaček. Kar prepričljiv oficirski petelinček se mu je posrečil. Popolnoma neizrazit pa je Starikov Jožeta Zupana, kar kljub skrajni obrobnosti vloge pozornega gledalca vendarle zmoti.

Imeniten pa je pomorščak Zevakin, ki ga igra Maks Furijan. Že kostum in maska (za to sta skrbela Jarčeva in Cecič) sta močno posrečena. Dobro že na zunaj karakterizirata njegovo povaljanost in zapitost. Furijan pa je dodal mlahavost in nekakšno koncentrično zvrtinčenost poze, tako da je figura že na zunaj močno efektna. Omejenost, rahla trknjenost in pijanska sentimentalnost, kar je znal Furijan dobro podčrtati, lik umetniško zaokrožijo.

Potem so tu še ženski liki. Agatja Tihonovna, trgovčeva hči, nevesta, lahkoverna in naivna sedemindvajsetletna debeluška, ki ji je edina skrb, kako bi si našla ženina. Svéta išče v kartah. Pomaga pa ji Fekla Ivanovna, ženitna posredovalka. Prvi je dala dovolj zanimivo podobo Mila Kačičeva, drugi pa Vida Juvanova. Trden lik v igri je še Arina Pantelejmonovna, Agatjina teta, predstavnica zdravega pridobitniškega trgovskega stanu. Z znano rutino jo podaja Elvira Kraljeva.

Zdi se, da je poleg nje še edina zdrava figura v igri Kočkarjov, Podkoljosinov prijatelj. Bister je in gibčen. Spretno zna opletati z vsemi po vrsti. Dasi tudi on nima kakih velikih idej in sam ne ve, zakaj počne, kar počne, ima vsaj to dobro lastnost, da je vztrajen in da živi. In pisateljeva simpatija je z njim. — Igra pa Bert Sotlar nemara nekoliko previhravo in premalo ekonomično. A v celoti vendarle dovolj prepričljivo.

Režijo je speljal Igor Pretnar brez kakšnih posebnih domislic, če izvzamemo one, ki spominjajo na filmsko postavitev stvari. Često je čutiti, kot da bi pripravil igralce za nastop pred filmsko kamero. (Na primer: prizorček tistih obrazov iznad španske stene v prvi sliki, se zdi, da kar kliče po filmskem velikem planu.) Sicer pa je njegova režija dovolj pregledna.

Se sceno Vladimirja Rijavca je treba omeniti, ki je bila zlasti v drugi, tretji in četrti sliki estetsko dognana. Morda bi ji bilo v korist nekoliko več malomeščanske našarjenosti, a pogrešali je tudi nismo. Posrečena je domislica s projekcijo čipkastega prtička čez vse odrsko ozadje. Posredno je dogajanje to dobro karakteriziralo.

Celotna postavitev je kar dovršeno obdelana, Gogoljevi komični kontrasti dovolj izrazito podčrtani. A solze na koncu popolnoma izostanejo. Zakaj? — Omejenost in puhlost Gogoljevih tipov prav nič več ne prizadene. Vse predaleč so nam že, zato se jim samo še smejimo, brez solz. S smehom na ustih odhajamo iz gledališča, ker Gogolj nas še zna spraviti v smeh, a na njegove tipe pozabljamo.

Nazadnje pa se nam rodi misel: Ali ni veliko takih in podobnih stvari tudi v našem sodobnem življenju? Da, jih je! Veliko, in še kako smešnih! Le človeka, umetnika ni, ki bi jih znal zgrabiti in si jih upal postaviti na svetlo. In vendar je smeh zdravje, smeh je svoboda, smeh more biti še kako močno orožje v boju za čistejšo podobo naše sodobnosti in naše prihodnosti! — Po našem Gogolju vse kliče, po takem Gogolju, ki bo zrastel iz srede našega življenja in nam zapel pesem za današnjo rabo. Čakamo ga. — Kdo ve, če ga bomo pričakali?

S. F.

Vinko Vodopivec drugič v Solunu

Študentovska zbliževanja in medsebojna spoznavanja prihajajo v zadnjem času vedno bolj do izraza ne samo pri nas, ampak tudi v drugih deželah. Mladi svet hoče širiti svoje obzorje z neposrednim kontaktom. Knjige in publikacije ne zadoščajo več za spoznavanje drugih narodov, ampak opravljajo to nalogo v veliki meri številna mednarodna srečanja, tekmovanja in festivali, kjer se manifestira nov duh zdravega internacionalizma. Pri takih srečanjih se seznanjajo mladi ljudje, ki prineso vsak iz svoje dežele tisto, kar imajo najboljšega in odnašajo s seboj vse, kar so videli in doživeli.

Študentovski kulturni teden — FITIKI EVDOMODA — solunskih visokošolcev je potekal v takem duhu medsebojnega sodelovanja. Letos so solunski študentje praznovali petletnico osnovanja prvega študentovskega tedna, zato je bil program še bolj pester in organizacija popolnejša. Mlado izraelsko državo sta na tem festivalu zastopala študentovska košarkarska ekipa in folklorna skupina, Jugoslavijo pa že drugič Primorski akademski zbor »Vinko Vodopivec«. Pred tremi leti je zbor koncertiral z velikim uspehom v Solunu, kjer je bil deležen velike pozornosti, burnega spremljanja in odkrite simpatije do naše države in naše pesmi. Enak ugled si je lani pridobila folklorna skupina »France Marolt«. Tudi tokrat so naši grški kolegi in ostalo občinstvo sprejeli našo pesem z velikim navdušenjem in temperamentnim priznanjem.

Ravno zaradi takšnih srečanj se je zanimanje grških študentov za našo domovino zelo povečalo. Pred tremi leti je le malokdo poznal našo ožjo domovino, zdaj pa smo srečali mnogo ljudi, ki so z navdušenjem pripovedovali o Ljubljani, Študentovskem naselju, Tivoliju itd. Koliko načrtov za potovanje v Jugoslavijo se prede v njihovih glavah! »Da, prišli bomo, v počitnicah bomo obiskali Jugoslavijo!« »Tako govore zdaj. Kar lepo se zdi človeku, ko sliši kako slovensko besedo, ki si jo je bil zapomnil Grk med obiskom v Sloveniji, in da živahno debatira o filmu »Deveti krog«, ki je doživel v Solunu rekordno število obiskovalcev!

Vse to pa skriva v sebi hotenje mladih ljudi vsega sveta: v miru ustvarjati svoje jutrišnje boljše življenje, bogatiti svoje duševno obzorje in obenem intenzivno gojiti svojo lastno nacionalno kulturo. Zbor »Vinko Vodopivec« je tudi tokrat uspešno opravil svojo nalogo. Bil je posrednik naše glasbene kulture in današnje jugoslovanske stvarnosti.

J. H.

Primorski akademski zbor »Vinko Vodopivec« med nastopom

MED FILMI IN KNJIGAMI

Pot v visoko družbo

Filmski prvenec angleškega režiserja Jacka Claytona je svojčas požel lep uspeh: kritika ni skoparila s priznanji niti mlademu režiserju, niti igralski ekipi. Zanimivo je, da se za film najdlje niso mogli ogreti prav v Angliji sami.

Dogajanje je postavljeno v povojni čas. Mladi, ambiciozni uradnik pride iz podeželskega gnezda v večje mestno središče, kjer premorejo tudi bogataško četrt z razkošnimi vilami in vsem ugodjem, ki si ga domišlijija bančnikov in tovarnarjev pač more zamisliti. Vstop v ta krog izvoljencev je že od vsega začetka namen novega prišleka. Hčerka bogatega tovarnarja je prva in hkrati edina stopnica od pisarniškega stola do komfortnega naslanjača. Edina žrtev, ki jo je moral plačati za svoj uspeh, je bila izguba ljubljene ženske.

Zgodba sama je nekoliko preveč otipljivo stereotipna in skonstruirana in prinese pravzaprav bore malo novega, zlasti še, če jo presojamo s stališča, na katerega so se postavili ustvarjalci filma. Osrednja ideja — bogataška družba je od ostalega življenja ločen svet, v katerega se povzpneš samo z moralnimi žrtvami in prisiljen si sprejeti moralo te družbe — se v filmu nekako razvodeni in poplitvi do melodrame. Glavna teža filma bi tako ostala na ljubezenski zgodbi med glavnim junakom in priletno, razočarano žensko ter v bolj ali manj dosledno prikazanem notranjem junakovem razvoju.

Lawrence Harwey je podal lik odločnega in premočrtnega, pa vendar nekje v bistvu računarskega mladeniča vseskozi prepričljivo, čeprav je nekajkrat zdrsel v šablono. Vsekakor pa je njegova soigralka Simone Signoret zaigrala v velikem slogu. Vloga utrujene, razočarane ženske, ki je prisiljena živeti ob razvratnem soprogu in še vedno znova zaman trga iz meščanskega blata, je nudila igralki priliko za ustvarjalno izredno bogato in umetniško dognano igro. Nedvomno je prav njena igra nemalo pripomogla filmu do uspeha.

(ab)

Cowboy

Ameriški režiser Delmer Davis je že z naslovom nakazal, da je njegov film tendenčen, čeprav nam zlasti ime nosilca glavne vloge (Glenn Ford) obeta samo po vseh priznanih receptih zvarjeno cawbojko. Ta tendenca je skozi ves film jasna: pokazati življenje cowboyev (sedaj bi res lahko zapisali kar — kravarjev!) brez tistega razvpitega, fantazijsko rožnatega stekla na hollywoodski kameri, ki je nemara — v vsej filmski zgodovini rodila največ industrijskih filmov — spačkov. Vsekakor pionirsko dejanje, čeprav je skoraj nerazumljivo, kako je bilo moč nanj tako dolgo čakati.

Mit o cowboyu-heroju z revolverjem, cowboyu-trubadurju gostiliških lepotic, cowboyu-vitezu današnjih dni — se skozi ves film ruši v svoji zlaganosti in stripovski osladnosti. Na njegovo mesto stopa življenje s svojo trdoto: tedni in tedni jahanja s čredo goved, spanja v sedlu, trdo garanje. To je resničnost, ki otopi človekov čut za tovarištvo in v njem otrdi vso čustveno mehkobo. Prav ta čustvena neprizadevnost in egoizem, pogojen v vsakdanjem boju za samoohranitev, sta prikazana z nekaj močnimi prizori (umiranje človeka, medtem ko njegovi tovariši neprizadeto govorijo o vsakdanjih stvareh).

Res pa je, da se film ni mogel povsem otresti vse »cowboyske mitologije«, kot je nesrečna ljubezen do lepe Mehikanke, nekoliko zrežirani pretepi, predvsem pa na izrabljeno struno ubrani konec. Tej moteči nedoslednosti naključ ostane »Cowboy« svojevrsten film: rahlo sentimentalen spomin na »lepe stare čase« in obet novega.

(ab)

Majorie Morningstar

Nejasnost, razbitost in razvlečenost — to so glavne slabosti in hkrati značilnosti tega ameriškega filma. Ustvarjalci filma so imeli kar dva namena. Prvi, vsekakor globlji: prikazati usodo umetniške osebnosti, ki je genij v prijateljskem krogu raznih zabavišč, pa klavrno propade, ko poskusi ustvariti res nekaj samosvojega. Drugi: zabavati. Resnici na ljubo — filmu ni uspelo ne eno ne drugo. Pri osebni drami umetnika se vseskozi vsiljuje občutek, da si ustvarjalci sami niso na jasnem, kakšno stališče naj zavzamejo do posameznih vprašanj, kot so n. pr. umetnik in družba, umetnost in kupčija idr. Taka nejasnost, ki se kot jara kača vleče skozi ves film, je skupaj z neposrečenimi opretnimi vložki, ohlapnim dogajanjem in medlo igro, dala filmu pečat podpovprečnosti.

Vsekakor je škoda, da je nosilec glavne vloge baletni plesalec in igralec izrednih kvalitet Gene Kelly (Povabilo na ples), ki se to pot izživlja v osladnem petju in igranju na klavir. Film je imel nemara namen, prinesti ime enemu ali dvema mladima igralcema, toda igra celotne igralske ekipe je zelo povprečna in nepreprič ljiva.

(ab)

Mačka na vroči pločevinasti strehi

Drama usod, tragično zapletenih v nerazrešljive probleme vesti in morale, temnih vzgibov duševnih globin in nagonov, osveščanje in očiščevanje posameznika, nerazdružljivo povezavo z vzporednimi procesi pri sočloveku. Torej izrazito psihološko determiniran film, ves »koncentriran na reševanje problemov duše in srca. Čeprav vse to dogajanje projeciraš na najširši zaslon, le stežka ugotoviš izrazitejše družbeno ozadje (razen nekaterih neizrazitih momentov), ki bi nekje uokvirjalo vse to kabinetno duševno seciranje. To bi lahko mogoče veljalo kot očitek ozkosti, vsaj filmu.

Režija (Richard Brocks) trdno drži v rokah tok dogajanja, osvobodila ga je večina elementov, ki bi motile njegovo jedro, čeprav ponekod preide v pretirano, že groteskno stopnjevanje (Cooperjeva družina). Vsekakor je očitno, da je že drama sama nudila izredno prefinjeno in enotno zgradbo izrazito dramskih zapletov in zlasti markantnih značajev. Paul Newman je s svežo ustvarjalnostjo odigral izrazito karakterno vlogo; zlasti njegov oče se je približal edinstveni interpretaciji, kar vsekakor ne bi mogli trditi za njuno soigralko Elisabeth Taylor, ki je nudila vse preveč statično in nevživeto igro (imam vtis, da orožje njene idealne lepote ustvarjalci filma vse prepogosto izrabljajo).

Lahko vidiš samo film, vendar nekako z gotovostjo trdiš, da je nekje odstopil od drame W. Teneessyja, marsikaj je izgubilo svojo ost ali pa s spretnim potvarjanjem dobilo povsem drugačen prizvok. Nedvomno je na filmu viden zloglasen žig »made in USA«, čeprav močno zbledel.

Značilnost večine ameriških filmov je neka »solidnost«, enovitost in konvencionalna harmoničnost, ki v mnogih primerih pade v maniro in celo osladen primitivizem. Brez posebnega tveganja: Vsaj v večini primerov je tista sila, ki vodi do takih »tipizacij«, javni okus, bolje rečeno lažni okus ameriške javnosti, ki nekje diktira ameriško filmsko proizvodnjo. Zanimivo in značilno je medsebojno vplivanje: proizvodnja — potrošnja, okus potrošnika — okus proizvajalca (ki je le navidezen, v bistvu pa velja obratno) i. p.

Večini tega je ta film ubežal, vendar je nekje tudi opozoril na aktualni problem ameriškega filma.

(ab)

MAREK HLASKO

Najsvetejše besede našega življenja

Prebudila sta se ob svitu, tako zelo prižeta drug k drugemu, da je bil njun prvi občutek začudenje nad tem, kako sta mogla spati vso noč z zdravim, trdnim snom, ne da bi ju ovirala ta bližina. Fant se je odmaknil in naslonil na komolec. Za trenutek je z žarečimi očmi gledal dekle, nato pa rekel:

— Reci mi nekaj, če je vse to res.

Dekle se je zasmejalo. Objela mu je glavo z golima rokama in ga potegnila k sebi. Bila je topla kot svež kruh. Nekaj časa je poslušal trdo udarjanje njenega srca, potem pa je ona rekla čisto tiho:

— Zdi se ti, da so vse to le sanje.

— Ničesar ne vem — je rekel. — Ti ne moreš vedeti, kolikokrat si v vseh teh nočeh doslej bila moja, se pogovarjala z mano, se mi smehljala; govorila si mi stvari, o katerih sem hrepenel, ko pa je prišlo jutro, je bila postelja poleg mene prazna, kakor vsakokrat.

Dotaknil se je z roko njenega obraza in rekel: — Kdo ve?

— Kaj misliš, da še vedno samo sanjaš?

— Pravim samo: Kdo ve?

Pogledala ga je s priprtimi očmi. Vedel je, da mu hoče nekaj reči in da se obotavlja. Prevzel ga je nagel strah in stisnil ji je roko. Tedaj je rekla:

— Veš, kaj moraš napraviti? Vstani in stopi k ogledalu!

— Zakaj?

— Vstani, če ti rečem.

Fant se je vzdignil. Stopil je k oknu in odmaknil zaveso; dan je bil jasen in čist, strehe so blestele od rose. Bilo je zgodaj v jutro, slišati je bilo drdranje prvih tramvajev. Trenutek je gledal na prazno ulico, nato pa rekel:

— Malo me je strah.

Skočila je iz postelje, ga prijela za roko in potegnila pred ogledalo.

— A zdaj verjameš? — ga je vprašala. — Sanje lahko grizejo dušo, ne pa vrat, dragi moj.

— Ti ni žal?

— Česa?

— Noči.

— Ko bi mi bilo žal, potem ti ne bi bil zdajle tak, kakršen si. Kaj misliš, da je mogoče nekoga tako zelo ljubiti, če nisi hrepenel po njem?

— Si mislila name že prej?

— Dostikrat.

— Si hotela, da pride do tega?

— Gotovo prav toliko kot ti.

Grenko se je nasmehnil.

— Odkod pa veš — je rekel — kako zelo sem te želel?

— Oh, vem. Tudi jaz si moram nekako zaviti vrat, da bi ljudje ne opazili.

Prevzelo ga je strastno in žalostno ganotje, skoraj žalost.

— Tako dolgo — je zajecljal — sem čakal na to, sanjaril... Strah me je, če pomislim, da se je zdaj že vse zgodilo...

Stopil je k oknu in zopet pogledal na ulico. Ni hotel govoriti: bal se je besed. Iz hiše so prvi stanovalci že odhajali na delo; poznal jih je vse, saj to je bila majhna, peščena ulica — v taki ulici poznajo ljudje celo tuje sanje. Molčal je napolnjen s čudnim, težkim občutkom sreče, v katero vse do tega trenutka ni mogel verjeti. Obrnil se je šele ob zvoku njenega glasu. Stala je za njim, se z obrazom dotikala njegovega hrbta in govorila:

— Dišiš po mleku, kot majhen psiček, smešno pravzaprav. Tudi oči imaš čudne... — prižela mu je dlani k obrazu in rekla: — Prav res si psiček. Ko bi le moglo tako ostati za zmeraj! Nikoli nisem z nobenim moškim bila tako srečna. Z nobenim ni bilo tako lepo kot s tabo. Prisegam ti, nikoli nisem niti sanjala, da bom kdaj tako srečna.

— Ti je bilo lepo? — je vprašal in začutil, da mu je srce od strahu skočilo v grlo.

— Oh, raje me ne vprašaj — je rekla. — Zdaj imam jaz občutek, da so vse skupaj bile le grde sanje.

— Grde?

— Seveda, saj nam je le za lepimi sanjami žal, kadar se končajo.

— Povedal ti bom, kaj moraš storiti.

— Stopiti k ogledalu?

— Tako je.

Zasmejala sta se. Fant je rekel:

— Moram steči na delo.

— Pojej zajtrk.

— Ne morem — je rekel in žalostno odkimal. — Saj veš, do česa vsega pride, če človek zamudi.

— Počakaj, pripravila ti bom nekaj, da boš vzel s seboj.

Začel se je oblačiti. Ni si upal dotakniti svojega telesa. Ves čas jo je občutil poleg sebe; vse do lasnih koreninic je bil napolnjen s čudnim občutkom, težjim od volnca, mučnejšim od smrtnih muk in slajšim od najlepših stihov, z občutkom ki ga povzroči noč, preživeta z bitjem, ki si ga čakal tisoč trenutkov, po katerem si hrepenel mnoge noči brez spanja, ki si ga videl v vsakem obrazu na ulici, ki si ga pričakoval ob vsakem trkanju na vrata zaradi katerega si sovražil nebo in ljudi; in ljubil vse na svetu.

— Kdaj boš prišel?

— Zvečer. Me boš čakala?

— Zakaj vprašaš?

— Še vedno me je strah.

— Prišla bom domov pred tabo.

— Prižgi luč, odmakni zaveso in me čakaj.

— Prižgala bom luč, odmaknila zaveso in te čakala. Zdaj pa me poslušaj: ne bova se poslavljala.

— Zakaj ne?

— Nočem se niti za trenutek ločiti od tebe.

Zaprl je vrata za sabo in planil navzdol po stopnicah. Na ulici mu je planil v pljuča sveži zrak. »Aaaa« — je zamrmral. Pogledal je navzgor in jo pozdravil z roko, potem pa hitro krenil dalje. Do delovnega mesta je imel dobršen kos poti in ker je bilo že pozno, je moral pohiteti. Pred neko hišo je postal in zavpil:

— Hanek, pridi dol, hitro! — Ker pa je kot vsak frajer govoril, kot ne bi imel zob, je bilo slišati: »Eenek idi dol, ito!«

Iz hiše je stopil Henjek, majhen in čokat, s širokim in dobrodušnim obrazom. Oblečen je bil prav tako kot fant: v črn monterski kombinezon in v pisano srajco, razpeto na čvrstem vratu.

— Kako je s teboj? — je rekel. — Dajva, hitro! Skočila bova še po Malinovskega in po gospoda Canjeka Dajva, dajva. Ta mesec sem že dvakrat zamudil.

Hitela sta. Sonce se je dvignilo že visoko in rosa na drevesih, strehah, listju in travi se je hitro sušila. Po ulici so stopale ženske razkuštranih las. Plašče so si na

FESTIVAL ŠTUDENTOV JUGOSLOVANSKIH GLASBENIH AKADEMIJ

SOLIDNA GLASBENA RAVEN

PESTRO TRADICIJO PRIREJANJA ŠTUDENTOVSKIH GLASBENIH FESTIVALOV SO LETOS NADALJEVALI PRIREDITELJI IN ORGANIZATORJI — ŠTUDENTJE IZ AKADEMIJE ZA GLASBO V LJUBLJANI. OB SODELOVANJU SLUŠATELJEV IZ SARAJEVA, ZAGREBA IN BEOGRADA — UPAJMO, DA SE BO TEM PRIHODNJIČ PRIDRUŽILA TUDI BODOČA AKADEMIJA IZ SKOPLJA — SE JE V DNEH OD 9. DO 11. MAJA ZVRSTILO VEČ PRIREDITEV: DVA VEČERA KOMORNIH SKLADB, KONCERT SKLADB ŠTUDENTOV KOMPOZICIJE, SIMFONIČNI KONCERT IN SESTANEK MLADIH MUZIKOLOGOV.

Festival je otvoril pokrovitelj festivala Josip Vidmar, predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Izrazil je zaupanje do naše glasbene reprodukcije, in ji po uspehih doma in na tujem, dal prednost pred ostalimi umetniškimi panogami. Temu je takoj sledil prvi koncertni večer. Izmed Sarajevčanov smo slišali Vince Čonka in Višnjo Zekić v tretji Beethovnovi sonati za čelo in klavir. Zagrebčani so bili zastopani s hornistom Milivojem Čvoriščecem in pianistko Valerijo Mezdjić (Danzi, Sonate concertante) in ubranim triom: Vesna Riterman, Branko Mlakar in Arleta Ambrožič z izvedbo Loeilletove Sonate za flavto, oboo in klavir. Izmed Beograjčanov in ostalih nastopajočih je zapustil morda najboljši vtis pianist Nikola Rackov z izvedbo Šostakovičevih preludijev in Tajčevičevih Balkanskih plesov. Slišali smo še tenorista Blagoja Nikolovskega in izdelano izvedbo zadnje Beethovnove sonate s pianistko Vero Miletić. Beograjčanom po kvaliteti vsaj enakovredni so bili Ljubljančani. Violinistka Darinka Arlič je izvedla Škerjančev Intermezzo romantique, harfistka Štefica Zužek je vidno izstopala z izvedbo Luppijevega Preludija in bourréeja in Touririce Jazz—band. Cellist Alojz Mordej s Škerjančevim Capricciom, klarinetist Alojz Zupan z Widorjevo Introdukcijo in rondojem ob spremljavi Nade Verbič—Oman in violinistka Olga Skalar in pianist Andrej Jarc z virtuozno izvedbo Ravelove Tzigane, so povsem potrdili kvalitete ljubljanskih študentov. — V tem veliko preobloženem, a uspelem sporedu, smo razen nekaj izjem iz Ljubljane in Beograda, žal pogrešali sodobnejše stilne usmeritve in imen domačih skladateljev.

Istega dne popoldne je bil v Lajevčevi dvorani na Akademiji za glasbo sestanek mladih muzikologov. Predpisana tema referatov je bila »Stilna usmerjenost študentov kompozicije«, ki pa je je zaradi več ali manj neopravičljivih razlogov omejila na dve deli: izčrpno študijo Marije Koren o beograjskih mladih skladateljih —študentih (z magnetofonskimi primeri) in splošnejše podan sestavek Ivana Klemenčiča iz Ljubljane. Ista avtorica je v četrtek prebrala svoje seminarsko delo »Schumann, Musorgski, Debussy in deca« in z njim ilustrirala način dela na beograjskem muzikološkem oddelku. — Nemalo krivdo za to, da ni prišlo do napovedane debate v zvezi z razpisano temo, gre pripisati nepravilnemu odnosu premnogih študentov, posebej še iz odseka za kompozicijo.

Sreda popoldne je bila namenjena koncertu skladb študentov kompozicije. Avtorji, katerih stilni razpon sega od romantičnih vplivov do sodobnih iskanj, so pokazali dobršno mero znanja in prav tako invencije; kljub mladosti so se nekateri dokopali že do zrelega izraza, kar nas navdaja z zaupanjem v bodočnost. — Iz Sarajeva je sodelovala Nada Ludvig s Sonatino za klavir. Zagreb pa je poslal zastopnika Igorja Kuljerića; slišali smo praizvedbo njegove po trdnih formalnih vzorih pisane Passacaglie za klavir. V sredstvih še neprečiščeni, a inventivni in veliko obetajoči Beograjčan Zoran Hristić je predstavil Sonato za klarinet in Variacije za klavir. Tudi drugi beograjski predstavnik Slobodan Atanacković — »Reči u kamenu« za glas in klavir, — nas ni razočaral. Izmed študentov ljubljanske Akademije smo slišali Sotira Golobovskega Sonatino za klavir in Vjekoslava Grižanića Tri samospeve in Dva stavka za rog in klavir; koncert je zaključilo izrazno tehtna in od predvajanih del najizrazitejša Sonata za klarinet in klavir Lojzeta Lebiča.

Pianist Andrej Jarc

Drugi koncertni večer prav tako ni prinesel v programski izbiri veliko novega. Nivo izvedb je bil na sorazmerno visokem povprečju, vidna je bila dokajšnja izenačenost nastopajočih. Sarajevčani — pianistka Jasenka Jelović, violinist David Kambi, pozavnist Stefan Brčić in pianistka Ranka Cecić, so pokazali solidno tehnično znanje in z njim v skladu muzikalni izraz. Izmed Zagrebčanov je takoj ugajal odlični basist Franjo Petrušac; sledili sta še pianistki Ksenija Kos in Arleta Ambrožič. Od Beograjčanov je nastopil tenorist Tomislav Reno. Ljubljansko Akademijo so s podobnim uspehom kot prvi večer predstavili: pianistka Živa Mihalič, harfistka Lučka Kuret in kvalitetni pihalni kvintet: Pogačnik, Bregar, Zupan, Rupar in Pertot.

Zadnji večer je bil na sporedu simfonični koncert. Ob sodelovanju orkestra Akademije za glasbo, ki je bil kot celota med najboljšimi nastopajočimi, četudi ni pokazal svojih vrhunskih zmožnosti, so se predstavili solisti in dirigenti treh mest. Zagrebški dirigent Anton Petrušić z Webrovo uverturo Oberon in spremljavo Marcelovega »Koncerta za oboo in godalni orkester, ki ga je muzikalno in s presenetljivo lepim tonom podal oboist Drago Golob. Beograd je predstavil dirigent Ljubiša Lazarević z zanosno izvedeno uverturo Egmont in spremljavo v Beethovnovem koncertu z violinistom Stojanom Grbićem. Slovenci smo bili zastopani s pianistko Tanjo Strukljevo in dirigentom Borisom Švaro, ki sta dostojno predstavila tretji Beethovnov koncert. — Zanosno muziciranje, ki se ni omejilo samo na orkester, je izžarevalo temperament nastopajočih in, četudi ne povsem brezhibno, vzbujalo pri poslušalcih napete zanimanje in bogato doživljanje.

Tako se je iztekel letošnji ljubljanski študentovski festival. Nudil nam je zanimiv vpogled v delo štirih jugoslovanskih glasbenih akademij. Pokazal je zelo solidno raven nastopajočih in prav visoke dosežke. Nenadomestljiva mladost, ki je dihala iz vseh prireditev, je dala tisti specifični pečat ki ga ne premore še tako dober starejši ansambel ali koncertant.

Kljub temu, da smo lahko zadovoljni z uspehom prireditelje se ne smemo slepiti z dejstvom da zahteva organizacija takega festivala več skrbnosti in odgovornosti večjega števila ljubljanskih študentov glasbe. Tudi naša stalna koncertna publika, posebno pa še študentje, kažejo s precejšnjo nezainteresiranostjo in nepozornostjo na napravilen odnos do takih prireditev (kljub pomanjkljivemu oglaševanju v dnevnem časopisu).

Če moramo to objektivno priznati, pa tudi ne moremo preko dejstva, da same vezi, ki se rodijo ob takih prireditvah, veliko pomenijo. Zbliževanje in spoznavanje mladih, tistih, ki bodo prevzeli odgovorna mesta starejših, utrjuje občutek enotnosti in povezanosti in s tem vzbuja upe za prihodnost, posebej v medrepubliških odnosih, kjer je prav na glasbenem področju je še vse premalo sodelovanja.

—ČIP

Iris Odin: Hiše

»VSILJENA ŽENITEV«

V IZVEDBI AKADEMIJE ZA IGRALSKO UMETNOST

Molierovo komedijo (v Vidmarjevem prevodu) je pripravilo Mladinsko gledališče. S tem nas je letos vnovič zadovoljilo s svojim delom. Vloge so tolmačili člani ZŠJ na Akademiji za igralsko umetnost pod vodstvom predavateljev. Menim, da je tako delovanje ZŠJ na Igralski akademiji pohvalno, že med samim študijem predstavljajo občinstvu obvladanje poklicnih veščin; sicer je nedvomno specifičnost Igralske akademije tako delovanje, ne morem pa zamolčati prijetnega vtisa, da je njihovo delo že med študijem koristno!

Prednašanje ansambla kot celote je bilo podvrženo stereotipnosti burkaste izrazne pretiranosti, ki nam je vsekakor ohranila dojem klasičnosti dela. Prav zato ne bi koristilo navreči še sodbo o Molierovem delu. Pač pa bi rekel nekaj besed o koreografiji prof. Mlakarja. Brez dvoma postavitev dela na oder vsebuje specifične rešitve; kar zadeva odločitev o kraju, času in slogu podajanja je sicer delno rešeno s tradicionalnimi izkustvi, vedno pa predvsem zahteva neke iznajdljivosti, pronicljivosti. Prof. Mlakar je vzvalovil dobršen del dogajanja z baletnimi prehodi in prav to se mi zdi posrečena zamisel pri odpravi scenske statističnosti, dasi je sama komedija fabulativno razgibana. To pa je ena osnovnih nalog tehnične ekipe in igralcev, da pripravijo poslušalca do zbranega, napetega zasledovanja *živih odraslih oseb*, njihove mentalitete, psihičnih odzivov i. p. kakor bi prav tako bilo škodljivo pretiravati z odrskim okoljem. Preprosta scena z značilnostmi Molierove dobe skupno s kostumi učinkovito označuje čas in kraj dogajanja ter stanovsko pripadnost oseb.

Ponovno sem imel priliko, prepričati se o trajnosti duhovnih dogajanj mislecev vseh časov in pripadnosti; marsikatero Molierovih odrskih oseb bi lahko postavili »civilizirano opravljeno« v sodobno življenje: neznosna dolgoveznost neživljenjske učenosti in bedasta samozadovoljnost sta in morata biti redno na seznamu kritike. Skratka najučinkovitejši so bili posveti pravkar zaročenega starca s prijateljem in filozofoma Pankracem in Marfuriusom. Samoljuben, aboten, pahlo stikaški petinpetdesetletnik se posvetuje s prijateljem, že vnaprej trdno odločen za poroko, da bi od njega čul laskanja o svoji zaroki, a se mu ta hipokritsko zasmehljivo umika; ter z učenjakoma polihistorjem in agnostikom-pironovcem. Pri obeh teh pa slabo naleti ter konča slednjič v dilemi (ženitev ali ne) pod pretnjo dvoboja z zaročenkinim bratom kot »mladoporočenec«. Za njegovim hrbtom si tast zadovoljno mane roki, ljubimci že čakajo, žena pa bo kmalu nasadila možu roge.

Torej, standarden Molierov prijem, ironičen in še vedno dovolj piker

L. V. H. L. V.

Zamišljenost in resnica

Oder 57: Peter Božič, dve enodejanki (»Zasilni izhod«, »Križišče«)

Peter Božič ni več novo ime med slovenskimi literati, čeprav je število njegovih doslej objavljenih del še majhno, saj obsega dva krajša romana in nekaj novel in pa obe enodejanki, katerih krstna predstava je bila 15. maja v Križankah.

Božičev literarni stil je formalno in vsebinsko kar najbolj »modernističen« in nasičen, za izrazno sredstvo pa uporablja realistično abstrakcijo, ki pa je ne gre enačiti s simbolistično privzdignjenostjo podob in misli. — Tvarina Božičevih enodejank je zasnovana na čistosti idejnih linij, vendar pa je premalo dognana in trdna, tako da vzbuja mestoma neprijeten občutek konstrukcije in artizma. Obe enodejanki sta nastali že leta 1956 in 1957, kar se tekstu pozna ob primerjavi obeh enodejank, od katerih je prva (»Zasilni izhod«) brez dvoma še najbolj podobna poskusu, medtem ko je druga že tehtnejša v izpeljavi in idejno postavljena na trdnejše osnove.

Abstrakcija snovnosti služi Božiču za reprodukcijo njegovega lastnega čustvovanja v odnosih do stvari, oseb, živali (»pes neopredeljene barve in neopredeljene oblike«), mišljenja in čustvovanja. Realizacija poglobljene idejnosti v obeh enodejankah pa teži za prikazovanjem resničnih ljudi, v resnični družbi in sicer na malce nenavaden način, kakor so tudi odnosi med nastopajočimi ljudmi — idejami, hkrati z nasilnim reševanjem konfliktov njihovega obstoja nenavadni.

Vzdušje Božičevih enodejank je pogubljajoča brezizhodnost, v kateri ni žarka upanja, predvsem pa nobene rešitve, če ne upoštevamo uboja, ki pa tudi pomeni samo nadaljevanje zapletov. Osebe — ideje, ki so nosilci zapletov (ne dogajanja!), so zamišljene kot posplošitev slabšega dela družbe, ki je zaradi nesposobnosti življenja obsojena na neizogibni propad zaradi notranje nujnosti.

Režija vsekakor zanimivih enodejank je bila v rokah Marjana Kovača z Akademije za igralsko umetnost in ni bila prav posebno dobro izbrana. Ne gre samo za morebitne idejne spodrsljaje in forsiranja čisto vsebinskega značaja, za katere je vprašanje, če so v skladu z napisanimi avtorjevimi koncepcijami, temveč tudi v veliki meri za čisto tehnične, igralske in mizanscenske rešitve, za katere lahko rečemo, da niso v redu. Režiser tudi ni znal dovolj spretno izkoristiti prednosti uprizarjanja gledališča v krogu. Tudi delo z igralci je vse preveč šablonsko postavljeno s poudarkom na povzdignjeni recitativnosti in togi manekenski drži in kretnjah. Vsekakor pa je treba vsem nastopajočim izreči posebno priznanje za njihov osebni trud. Prav posebno sta izstopila Stane Potisk (Cunjar), ki je imel izredno naporen in dolg tekst, ki ga je skušal podajati na sugestiven način, in pa Rudi Kosmač (Trgovec). Ustrezna je bila tudi Lenka Ferenčakova (Učiteljica), manj Mija Janžekovič — (Starka). V čisto obrobni, a bistveno pomembni vlogi Tujca, je bil Janko Hočevar izredno plastičen lik.

D. Kraigher

JOŽE PREŠEREN:

Pokopališča

Nikoli mi ne bo uspelo
zapreti vrat
neskončnega pokopališča
v meni.
Ponoči prihajajo do njega
ljudje in
motijo mrliče.

Pokopališča brez
spomenikov,
brez cipres
in brez rož
v kičastih vazah.
Grobovi zaraščeni
s travo spomina.

Nikogar ni,
ki bi se ob večerih
jokal.
Nikogar ni,
ki bi prižgal luči.
Nikogar,
ki požel bi travo
in s peskom tla posul.

Ljudje so razbili ograjo.
vsako noč motijo
mirno trohnenje
mrličev.

pod reflektorjem

Slovenski film in publika

Slovenski film je v petnajstih letih dosegel zadovoljivo umetniško raven, pri tem pa ne smemo in ne moremo pozabiti na vse tiste filme, ki so v tem času nastajali. Ti so tako tipično in iskreno risali komaj preteklo slavno obdobje ljudske vstaje v Sloveniji in enkratni pogum, zrtve in samopomagovanje ljudi na tem ozemlju. Bližnji nadih komaj prestanih strahot je dal našim filmom še poseben čar pristnosti doživetja.

Prav je, da je v letošnjem jubilejnem letu 20-letnice ljudske vstaje prišlo do retrospektivnega prikazovanja slovenskega filma, ki ga je pripravil ob sodelovanju Društva slovenskih filmskih delavcev, Triglav filma in Viba filma ter Sklada za pospeševanje kulturnih dejavnosti pri SPK LRS Sosvet za filmsko vzgojo pri Svetu zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije. Prikazani so bili najboljši slovenski filmi, ki so nastali v petnajstletnem obdobju rojstva in rasti našega filma.

Ta retrospektiva bi morala biti kot dogodek posebno pomembna za vso kulturno javnost, kar gotovo tudi zasluži. Vsekakor predstavlja na primer film »Na svoji zemlji« še zmerom pojem v slovenski filmski umetnosti ob ponovnem prikazovanju v Ljubljani pa je bil deležen izredno slabega obiska. Dosti bolje tudi ni bilo z ostalimi filmi, ki so bili predvajani v dvorani Mladinskega kina.

Vprašanje je, ali se zdi slovenskemu občinstvu, v prvi vrsti pa mladini in še posebno taki, ki teh filmov ni videla, kakor tudi ni neposredno doživljala vojnih strahot, prikazovanje tistih filmov, s katerimi smo si utirali težavno pot k izpopolnitvi filmske umetnosti v iskanju svojstvenega filmskega izraza, tako nepotrebno in odveč, da predstave enostavno ignorirajo. Ali pa je treba iskati vzroke za tako pičel obisk tudi pri organizatorjih zaradi premajhne popularizacije prireditve. Kakorkoli — ljubljansko občinstvo je pokazalo tako malo razumevanja za lep kulturni dogodek, ki so mu ga pripravili organizatorji retrospektive slovenskega filma, da ne more veljati niti opravičilo resnično premajhne publicitete. Slovenski film si je resnično zaslužil lepši in hvaležnejši sprejem pri publiki, za katero je nastal in za katero je bilo prijetno tudi retrospektivno predavanje, ne pa za prazno dvorano!

Dve pesmi

JANEZ JUVAN

TIHI BESEDE

Imava
vsak svojo samoto,
vem
in neko žalost
sva dodobra
prehodila.

Z zadnjimi močmi
se oglašava v sebi.

Večer
bo kot trpotčev list
na dolgi, sveži
rani.

HREPENENJE PO ŽENI

Kje si
kot jutro mlada
in spočita. Rad bi te k sebi
povabil.

Gledal bi te
kot veter zeleno dolino.
Svoje telo bi praznično
razsvetlil.
Dvorišča, ki so kot grob,
bi zapustil
in odšel vdano
s teboj.

Kot kamen so revne
moje oči,
dokler te čakam.

hitrico ogrnile preko domačih halj in v rokah so nosile steklenice, lonce in vrče za mleko. Henjek je rekel:

— Pridi zvečer k nam. Fanfan bo prinesel električni gramofon. Tudi šnops bomo imeli.

— Danes zvečer ne morem — je rekel fant. — Danes zvečer nimam časa.

— A boš pri Basjki?

— Kaj te briga.

— Ah, ti moj ljubi bog! — je sanjavo rekel Henjek. — Kakšna ljubezniva punca je to. Ah, ti moj ljubi bog, kako zelo sem jo imel rad! Vedno mi je govorila: »Dišiš po mleku kot mlada mucka.«

— Lažeš, svinja!

— Ko bi le imel to srečo! Saj veš, da se nikoli ne šalim. Pravila mi je, da sem podoben malemu kodrastemu psičku. Nikar se ne žri: ona je že dalj časa kurba kot smo mi barabe. Ah, ti moj ljubi bog, kako zelo sem jo imel rad! Ona pa me je zapustila

— Ni ti mogla praviti tega.

— Ni mogla?

— Ni mogla. Pa zakaj vprašaš?

— Počakaj malo.

Ustavila sta se pred neko hišo. Henjek je zavpil:

— Malinovski, pridi hitro!

Prišel je Malinovski. To je bil fant, poln podjetnosti in privlačnosti. Skoraj nepotrebno je še pristaviti, da je kot vsi fantje nosil frizuro á la Fanfan, ker pa je imel od vseh najlepšo, je bil njemu dodeljen ta častni priimek.

— Fanfan — je rekel Henjek. — Daj no, povej mu, kaj ti je pravila Basjka takrat, ko je delala norca iz tebe.

— Pozno je — je rekel Fanfan. — Rekli so mi, če še enkrat zamudim, bom imel težave. Človek gre prepozno v posteljo in tako pride do vseh teh reči. Basjka je poštena punca, Henjek. Ne dovolim, da bi kdorkoli o njej grdo govoril.

Henjek se je razjezil.

— Saj ne gre zato — je rekel in težko dihal. Stopali so hitro, on pa je imel najkrajše noge. — Kaj jaz hočem, naj o njej grdo govoriš? Saj sem jo jaz gotovo imel bolj rad kot ti, Fanfan. Saj tudi veš, zakaj me je zapustila. Ampak vedno mi je pravila take lepe stvari.

Fanfan se je počehljal po glavi in rekel:

— Ti si moj mali, medeni medvedek.

— Kaj pa o psičku?

— Tudi o psičku je bilo nekaj — je rekel Fanfan. — Pravila mi je, da dišim kot psiček. — Obrnil se je k fantu: — Ti, daj pridi zvečer k Henjeku. Sunil bom svaku električni gramofon.

— Ne morem — je tiho rekel fant. — Danes zvečer nimam časa.

— Tam gre gospod Cenjek — je rekel Fanfan in poklical: — Gospod Cenjek, počakajte no malo!

Gospod Cenjek, ki je stopal pred njimi, se je ustavil. Na obrazu je imel očitnega mačka, oči vse krvave.

— Zdravo — je rekel in se s prstom dotaknil ščitka kape.

— Zdravo.

— Zdravo.

— Oh, ti moj bog — je z zamolklim glasom rekel gospod Cenjek. — Kako strašno me peče. Ko bil le mogel kje kupiti kaj piva.

— Pozno je. Še tako bomo viseli na tramvaju. V tem času je strašna gneča — je rekel fant.

Gospod Cenjek ga je pogledal z okrvavljenimi očmi in ga sočutno vprašal:

— Kaj je s tabo, prijatelj? Roman v treh poglavjih?

— Dajte mi mir — je rekel fant.

— Zadnje čase je postal nekam čuden — je rekel gospod Cenjek z mučeniškim izrazom na obrazu; maček ga je strahovito mučil. Rekel je: — Moraš poriniti kakšno fino punco. Takoj bo bolje.

— Tako je — je rekel Fanfan in pljunil.

— Saj ima fino punco — je rekel Henjek. — Poznate njegovo pužiko, gospod Cenjek?

— Katero? Jezus Kristus, kako sem žejen!

— Tisto z vogala.

— Basjko?

— Tako je.

— Še vprašaš! — je rekel gospod Cenjek in njegov namrgodeni obraz se je za trenutek razvedril. — Bog naj ti da toliko zdravja, kolikor sem ga jaz na njej izgubil. Saj to je najlepša punčka na Marimontu. Čakaj no malo... Kako mi je govorila?... Jezus Kristus, crknil bom od žeje!

— Mleko, gospod Cenjek! Najboljše je mleko, če se ga človek nažre — je rekel Fanfan.

— Pojdi k vsem hudičem — je hropel gospod Cenjek in se spet nakremžil, kot bi izpil požirek kisa. — Pa prav mleko. Vse te punce nekaj govorijo. Ko sem bil v vaših letih, sem pravkar začel jahati punce. Takrat mi je vsaka govorila, da sem njen drugi. Pravljice. Prvi pa je vedno bil nek partizan, ki je bil ubit v gozdu. Leto kasneje, ko je bilo s partizanščino konec, so govorile, da ta partizan sedi v luknji ali pa da so opravili z njim UB-jevci. Pravljice. »Ko sem bila mlada, sem spoznala vojaka, ki je vsak dan gledal smrti v oči, jaz pa sem mu hotela darovati malce sreče. Slutila sem, da bo padel...« in tako dalje. Pravljice. Krasne zgodbe. Mnogo takih sem že slišal v življenju. Nekaj časa je vsaka imela svojega poročnika Bogdana v ilegalnem gibanju AK. Ta ga seveda ni imela, ker je premlada. Ampak pripovedovala mi je take sladke laži, da sem jokal med jahanjem; pijanec sem in imam mehko srce. Pravljice, zgodbice, punčke.

— Ne gre za to — je obupano rekel fant. — Sploh ne gre za to. Ampak, gospod Cenjek, ali vam je rekla, da ji še z nobenim moškim ni bilo tako lepo kot z vami? Vam je rekla?

— Rekla je — je rekel gospod Cenjek.

— Rekla je — je rekel Fanfan.

— Rekla je — je rekel Henjek.

— Ali je rekla da niti sanjati ni mogla da bi mogla biti tako srečna z moškim?

— Rekla je.

— Rekla je.

— Rekla je.

— Se je poslavljala od vas, kadar sta skupaj odhajala na delo?

Ni se — je rekel Fanfan. — Nikoli se nisva poslavljala.

— Ni se — je rekel Henjek in njegov grdi obraz je postal žalosten.

— Ni se — je rekel gospod Cenjek. — Počakajte malo, bom poklical svaka. Pozno je že, pri vseh hudičih.

Obstali so pred neko hišo. To je bila stara odvratna, razpadajoča hiša; ena tistih hiš, kjer je dovolj, da obstaneš in jo enkrat pogledaš, pa boš videl vse nesreče tega sveta in si želel, da bi njena vrata za vedno ostala zaprta pred tabo. Ob peščenih in zavitih ulicah mestnega okraja Marimont je še mnogo, mnogo takih hiš.

— Jaz grem — je rekel fant. — Moram še nekaj opraviti. Ne bom čakal vašega svaka. Na svidenje do zvečer.

— Prej si govoril, da ne boš prišel — je rekel Henjek. — Da moraš zvečer nekaj končati.

— Prišel bom. Tisto stvar bom končal zdaj. V skrajnem slučaju pa me naj vržejo iz službe.

— Je kaj važnega?

— Te ne briga. Preskrbi tisti gramofon, Fanfan. Zdravo! — je rekel in odšel v smeri, iz katere so prišli.

— Zdravo — je rekel Fanfan.

— Zdravo — je rekel Henjek.

— Zdravo — je rekel gospod Cenjek in se spet strahovito skremžil. Potem je zmajal z glavo in spregovoril: — Kaj se je zgodilo z njim, pri vseh hudičih? Tako prijeten fant je bil! Pomagajte mu nekako. Moral bi najti kakšno punco, ki bi ga imela rada ki bi mu rekla nekaj dobrega, nekaj svetega. Tako je, takšno punco potrebuje. Pomagajte mu. Ali ste njegovi tovariši, ali niste, hudiča?

1955

Prev. L. K.

Dva Francoza v Operi

Ravel: Španska ura

Odpad od romantike meščanskega kroga v prvi fazi je bil v najboljšem slučaju »impresionističen«, torej netočno definiran, neorganiziran. Toda pri Ravelu še ta pretežno estetsko protidružbena ost izgublja svoj pomen, tako da, rekli bi na škodo teh stilnih kvalitet, ostane Ravel v prvi vrsti muzik in to dober muzik, ki mu celo bolj ustreza klasicistična preciznost, dognanost in jasnost, kot pa vsakršna zavzetost za družbeno problematiko. Bolj kot to je poetičen predstavnik in tolmač prav te meščanske sredine, katera se je v rafiniranem uživanju in vrednotenju duhovnih pridobitev odvračala od aktualnih problemov, ki so slednjič pripeljali do prve svetovne vojne. Le kot tak izraža Ravel svoj čas.

Albin Kramberger: Dom Ivana Cankarja

Če presojamo s tega stališča, potem nam bo tudi njegova enodejanka Španska ura, ki jo je uprizorila ljubljanska Opera, razumljivejša. Vročekrvna Španka, željna ljubezni, sredi štirih malce omejenih mož, je vzrok majhnim, skoraj nepomembnim komičnim zapletom, ki so zasnovani poetično, toda vendarle namenjeni v prvi vrsti zabavi, čemur nedvomno služi tudi prefinjena karikiranost moških vlog. Tako je težišče in prava vrednost dela v glasbeni realizaciji. Impresionistični elementi, ki prevladuje v Daphnis in Chloe in klasicistični, ki ga zasledimo v največji meri v Ravelovih orkestralnih delih, sta v Španski uri morda najbolj enakovredno pomešana, najbolj uravnotežena. In prav v okviru te razumske kontroliranosti, ki je del njegove glasbene osebnosti, razvija Ravel svojo domišljijo do velike umetniške izraznosti. Njegov glasni register je nedvomno bogatejši od teksta: glasbeno komiko, ki nikoli ne zapade v banalnost, stopnjuje v blogo grimaso, na drugi strani pa zaključuje bogati razpon občutij s čudovitimi liričnimi mesti. Torej ne veličine idej. Le kvaliteta glasbe bo imela odločujočo vlogo pri presoji, ali bo delo zapadlo pozabi ali pa se bo obdržalo.

Za ljubljansko uprizoritev značilna umirjenost, ki pa vendarle obdrži vso to nepomembno napetost dogajanja, je bila povsem na mestu. Režiser Vlado Habunek je našel pravo pot, da je povsem zvaril komičnost in poezijo Nohalnove poeme, vendar pa s tako mero, da ta ni učinkovala banalno. S tem, da ni dopustil polnomočnega karikiranja in ne sentimentalnosti na liričnih mestih, se je povsem približal značilnemu francoskemu espritu, tistemu idealu, ki ostane večini nefrancozov, ki se poizkušajo v francoski umetnosti, nedosegljiv.

Posebno prijetno presenečenje je pomenila scena akademskega slikarja Gabrijela Stupice. Zadnje čase nasploh opažamo, da je sodelovanje likovnikov in kiparjev v gledališču močno prevetrilo in poživilo delo arhitektov. Bela pravokotna plošča na belem ozadju, na katero so kakor dih nanesene, toda v drobnih konturah izvirale vsemogoče ure, je imenitno ilustrirala ne le urarjevo delovno sobo, temveč tudi Ravelovo glasbo. Pri tem je scenska zasnova poudarila predvsem klasicistični del Ravelove glasbe, medtem ko se mi zdi, da bi izenačenje z impresionističnimi zahtevami primeren kompromis s katero svetlo postelno barvo. Osvežujočo in smiselno poenostavljeno sceno so skladno podpirali kostumi akad. slikarke Alenke Bartlove.

V glasovnem in tudi zahtevnem igralskem pogledu je bilo opaziti, da so vloge dobro zasedene. Močno je kvaliteto celotne izvedbe dvignila tudi izenačenost nastopajočih. — Manja Mlejnikova kot Conception se je uspešno vživela v vlogo Torquemandove žene in je odlično predstavila njeno prekipevajočo žensko naravo, toda rahla zadržanost, ki ne dopušča pretiravanj, ji je dala prvo mesto. Drago Čuden je smiselno predstavljal varanega, a na mesta prevejanega moža; glasovno je manj zadovoljil. France Langus je s komaj opaznim stiliziranjem ustvaril posrečeno sliko mezgarja Ramira, nerodnega včasih topoumnega, a zvitega in pristnega človeka iz narave. Pevsko je bil najboljši na lirskih mestih. Glasovno zelo sveže in zanesljivo je Miro Brajnik odlično karikiral v poezijo zaverovanega in za lepoto občutljivega pesnika. In še slednjič Ladko Korošec izvrsten bankir Don Inigo Gomez tak kot vedno, izboren igralec in prav tak pevec, je znova potrdil svoje visoke zmožnosti in naše simpatije.

Muzikalno zasnovo Španske ure nam je dostojno predstavil dirigent dr. Danilo Švara. Orkester mu je ubogljivo sledil. Po intenziteti izraza in predvsem preciznosti izvedbe se je dvignil nad svoj običajni nivo. Predstava je v celoti zapustila vtis prijetne lahkotnosti in svežine.

Poulenc: Človeški glas

Drugi Francoz, ki smo ga slišali ta večer, je bil še živeči skladatelj Francis Poulenc, Najobčutljivejši iz »šestorice« sodobno usmerjenih francoskih skladateljev, kakor ga označujejo, je 1958 napisal po Cocteaujevem besedilu lirično tragedijo v enem dejanju Človeški glas. V delu nastopa ena sama ženska oseba, ki se po telefonu pogovarja z neslišnim moškim. Bolj kot na lahkotneje, a tudi dramatično zasnovani Menottijev Telefon, nas je delo spomnilo na Schönbergovo ekspresionistično monodramo Pričakovanje, ki je nastala domala točno pol stoletja pred Poulencovim.

Po mnogo obetajočih uvodnih taktih te nedavno zasnovane, zato toliko bolj privlačne tragedije, ki so žal kmalu zašla v konvencionalne vode, nam je bilo takoj jasno, da Človeški glas ne doseza ne po stilni radikalnosti ne po izrazu, predvsem pa dramatičnost, velikega Schönbergovega dela.

Značilnost Poulencove govorice v tem delu je, da se v ostro ločenih odstavkih poslužuje zmernega, starejšega glasbenega izraza v drugih, zelo redkih odstavkih pa sodobnejšega, torej tistega ki bi ga v delu našega časa upravičeno pričakovali. V največji meri srečamo različne romantične vplive; mestoma je glasba obarvana impresionistično, mestoma pa je prečiščena in poenostavljena z neoklasičnimi elementi. Toda osnovno romantično obeležje, odeto v sodobnejše harmonije in instrumentacijo, prevladuje. V delu se nam pokaže Poulenc edino kot lirik, lirično usmerjena invencija je tako močna in v tem okviru Poulenc res sijajno uspe — da potisne v stran vsakršno dramatično gradnjo ali ekspresivnost izraza. Kljub živi Poulencovi invenciji izgublja delo s tem napetost, dramatičnost in postaja proti koncu prav v glasbenem pogledu utrujajoče.

Navkljub tem, objektivnim upravičenim estetskim prigovorom, se mi zdi, da je sama Poulencova glasba vendarle dobra. Predvsem je doživeta, pisana s smislom, ki razodeva velikega, kvalitetnega ustvarjalca in že zato vredna pozornosti.

Režija Vlada Habuneka je sledila glasbi, a v še večji meri tekstu. Tako je izstopil predvsem dramatični element. Morda celo težjo nalogo je imel scenograf Stupica. Temno ozadje in ozek temnordeč pas v sredini odra je poglabljal dogajanje in povsem ustrezal tekstu, s tem pa se je pokazalo žal neizbežno nasprotje med tekstom in glasbo (ki bi tako po svojem liričnem značaju nedvomno zahtevala svetlejše tone.)

Nada Vidmarjeva je ob podpori režije in scene ustvarila pretresljiv, močan lik. Bila je krhka in je občutljiva ženska, ki se poslavlja od mladosti in ljubezni, vendar pa upa in verjame do zadnjega trenutka v svojo izgubljeno ljubezen. V pevsko izredno zahtevni vlogi je prepričljivo ustvarila širok razpon. Še prav posebej velja omeniti najizrazitejša lirična mesta, ki jih je oblikovala s smislom za sodobnejši izraz in mero, ki ne dovoljuje sentimentalnosti.

Precizno vodstvo dirigenta Boga Leskovica, z izdelano muzikalno koncepcijo, je veliko pripomoglo k dobri izvedbi. Orkester se je zdel vigran, izenačen in pretehtan do podrobnosti. Svoje sposobnosti je po prvi enodejanki še stopnjeval in tako dosegel presenetljivo visoko kvaliteto.

-čič-

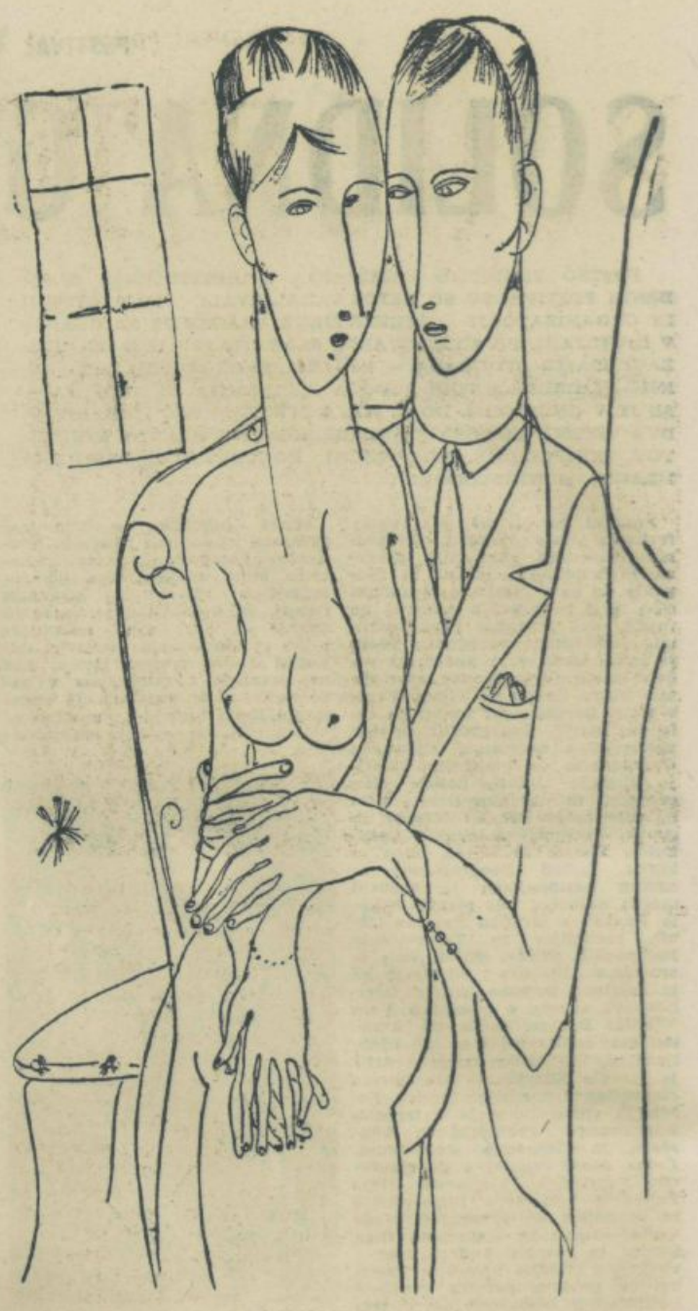

Lais Odin: Dva

KOOPERATIVA

EXPORT IMPORT

LJUBLJANA, Miklošičeva 4

Tel. 21-053, 21-025, h. c. 23-230, 21-021

IZVAŽA: mehak in trd les, gozdne asortimente, polfinalne proizvode (plošče, furnirje, parkete itd.) in lesne finalne proizvode (pohištvo, galanterijske izdelke, športne rekvizite, pletarske izdelke).

UVAŽA: pluto in izdelke iz plute.

TRGOVSKO PODJETJE NA DEBELO IN DROBNO

STANDARD

NOVO MESTO

- prodaja v svojih poslovalnicah živila, tekstil in
- galanterijo, iz svojih skladišč pa zalaga malo-
- prodajna podjetja na Dolenjskem.

Albin Kramberger: Dekle

Valentin Cundrič:

Pesem

Kolikim sem sin in vnuk
in brat.
Vez med nami je dobrota,
je kruh, je več.
Ni kri.
Treba je potrkati pri pravih
vratih.
S pestjo.
Spet s konci prstov.
In je tujec znanec,
rojak, nasmehne se.
Postane knjiga, v katero
pišem izpovedi.
Kolikim sem sin in vnuk
in brat.
Kolikim prebran, razgrnjen
list.

Valentin Cundrič:

Čakam večera

Razvit kot dete
čakam večera.
Ljudje
(kako so veliki)
me ne opazijo v travi.
Senca je čezme napeta
kot struna, pa ne jokam.
Pravim grmom:
nasmehnite se,
gibljite z rokami
kot lepi zaljubljenci.
Samcat čakam noči
v mračni zibeli.
Mati se ne sklanja nadme.
Daleč je kot zvezda
in še dalj.

Valentin Cundrič:

Romanca o zaroki

Velika sem.
Še z lestvo mi ne dosežeš
oči.
Majhna.
Ne moreš se skloniti
k mojim ustom.
S čelom, če se dvignem
ob mrtva sonca butnem.
Če roke širim,
imam vsako dlan
v drugem ozvezdju.
Velika sem.
Pa dostikrat greš mimo mene
slep.
Mala.
Le kako me moreš najti.

MAREK HLASKO

HIŠA MOJE MAME

Ko je l. 1953 komaj kaj več kot 20-letni Marek Hlasko stopil v poljsko literaturo, je sprožil vihar odobravanja in razpravljanja. V trenutku je stopil v središče pozornosti in ostal do danes ena najzanimivejših pojavov poljskega literarnega ustvarjanja.

Pred tem je bil besprizornik varšavskih predmestij, potepuh, natakar, šofer tovornjaka, gradbeni delavec, prodajalec časopisov itd. Spoznal je svojo Varšavo iz vseh mogočih zornih kotov.

Pojavil se je v literaturi eno leto po XIX. Kongresu, kjer je bilo rečeno, naj literatura pogumno prikazuje življenjska nasprotja. In pogumna njegova literatura vsekakor je. Pogumna in neposredna, neverjetno topla, pa se v naslednjem trenutku sprevrže v ostro, neusmiljeno in ironično. Pri vsem tem pa je vedno do skrajnosti poštena.

Hlaskovi junaki so vsi večji ali manjši uporniki, puntarji proti nasprotjem in nepravilnostim, ki nastajajo ob preobražanju stare družbe v novo, proti ostankom te stare družbe, proti vsemu nepoštenemu in preračunljivemu, kar se skriva pod krinko naprednega. Vztrajno, trmasto in jezno se ženejo za tistim, kar imajo za pravilno.

Hlasko si ničesar ne izmišlja: pri vsaki besedi čutimo, da to, kar piše, tudi je. Piše tako, kakršen je sam in kakršni so njegovi junaki: srdito, vzneseno, ne da bi prizanašal niti sebi niti drugim.

Pravi, da ima rad ljudi, zato jih tudi zmerja.

Moja mama je bila stara in grda ženska. Ne bi vam mogel opisati njenega obraza, še poskusiti ne bi mogel. Vem, da njen obraz ni obdržal na sebi prav nič več tiste prvotne resnice. To se pogosto dogaja ljudem, ki so zboleli in usahnili zaradi življenja, pretežkega za njihove skromne sile.

Gledal sem, kako moja mama ugaša. To so bili edini trenutki v mojem življenju, ko sem občutil svojo popolno nemoč, takšno nemoč, kot jo more občutiti človek, ko spozna, da je sicer mogoče iti s časom naprej, da pa ga ni mogoče zaustaviti. Vendar pa to ni trajalo dolgo: kmalu sem doumel, da človek, ki skuša zaustaviti čas, ravna prav tako kot oni, ki potaplja roko v hudournik, občuti podrhtevanje dlani in je prepričan, da je njegova roka — jez.

Takrat sem govoril:

— Ne delaj si skrbi, mama! Vse se bo uredilo, imela boš svojo lastno hišo. Saj veš, da nikogar na svetu nimam tako rad kot tebe . . .

Vem, da ni nikoli noben moški imel rad moje mame: njen zakon z mojim očetom ni bil ravno najsrečnejši. Očeta se sploh ne spominjam, ampak po pripovedovanju vem, da mu je vse življenje v lobanji gorel ogenj. Vendar pa je to bil hladen ogenj intelektualca, ogenj, ki ne daje od sebe ničesar razen sijaja. V nekem trenutku svojega življenja je moj oče dogorel in ugasnil; njegove misli in srce so postali podobni prasketajočemu ognjemetu z božičnega drevesca, ki daje od sebe lepo in močno svetlobo, ko pa dogori, pusti za sabo le še nekaj pogljenele kemične snovi. Ostanek življenja je prebil tako, da je iskal opravičila za samega sebe. Postal je zagrenjen in nepravičen proti vsem in vsakomur.

Nekoč mi je moja mama rekla:

— Ti nisi spočet v veliki ljubezni. Poročila sem se s tvojim očetom zato, ker sva bila prepričana, da bova drug drugemu potreba. Zapomni si, nikoli ne smeš verjeti v kaj takega! Ljudje, ki mislijo, da bodo postali potrebni drug drugemu šele s časom, bi se morali raziti in pozabiti na tisto, kar jih je združilo.

Takrat me je to zabolelo. Ko sem izvedel, da mojih staršev ni združila ljubezen, brez katere zame sploh ni bilo ničesar, sem začutil bolno praznino. Več mesecev me ni hotela zapustiti misel, da nikomur nisem potreben. Zdelo se mi je, da ljudje kot sem jaz ne bi smeli živeti.

— Zakaj mi to pripoveduješ, mama? — sem rekel takrat. — Šele osemnajst let imam in pripravljen sem ubijati zaradi vsakega listka, ki bi ga kdo utrgal z drevesa mojih sanj . . .

— Tvoje drevo bo kmalu usahnilo, če ne boš hotel razumeti, da sta na svetu vihar in toča . . .

Danes nimam osemnajst let; bolj kot viharja in toče si želim otrple opoldanske tišine. V tistih časih mi je bilo težko živeti poleg človeka, ki ni bil nikdar ljubljen; še teže, ker je bil ta človek moja lastna mama. Še bolj pa mi je grenila življenje njena edina želja, da bi imela svojo lastno, malo, pisano hišico v predmestju.

— Mama! — sem ji prigovarjal. — Kaj res ne vidiš, kako strašno je zame, da vedno sanjariš samo o lastni hišici in o ničemer večjem? Kako naj te imam rad? Zakaj samo o njej? Saj si dobra ženska in vem, kako zelo znaš ljubiti; to sam najbolje vem! Pa vendar te ne morem razumeti . . . V nekaterih deželah milijoni ljudi še streh nimajo nad glavo, niti koščka kruha, milijoni lačnih in nesrečnih ljudi. To ni vse . . . Kdo ve, ali ne bodo tisti, ki imajo danes streho nad glavo, jutri ostali brez nje. In kakšne so v primerjavi z vsem tem tvoje sanje? To je žalostno, mama . . . Kaj res ne spregledaš, da v teh časih ni pošteno gojiti takšne sanje?

— Vsako sanjarjenje je pošteno. Že sama beseda s a n j a r j e n j e je poštena. Nepoštene so lahko misli, želje, prizadevanja, ampak sanje vedno ostanejo čiste, celo takrat, kadar po njih teptajo ljudje . . . Pomisli: imela bova lastno hišo! Če ti bo kdajkoli hudo, če te bodo ljudje goljufali in zasmehovali, se boš vrnil v najino hišo in rekel: To je najin dom«. Svet se ti bo zazdel drugačen, ko ga boš gledal z okna najine hiše.

— Nočem imeti takšne hiše — sem govoril in požiral svoj bes — v kateri bi se moral skrivati pred svetom in ljudmi. To ni hiša, to je polžja lupina. Te pa se mi gnusijo.

Ni bilo dokaza, ki ga ne bi bil uporabil. Govoril sem o naporih tistih, ki v temeljih preobražajo življenje in gradijo novo, o tisočih novih hiš, prinašal na tucate časopisov in zaradi mojega radia so me zasovražili sosedje. Starka, ki je je od najine sobe delil le zid, mi ni več odzdravljala. Nehal sem govoriti z običajnim človeškim glasom, tulil sem in uporabljal teatralne kretnje: vse to je bila moja resnica in poskušal sem vse, da bi jo razumela tudi moja mama. Zaman: tista prekleta, pisana hišica v predmestju se je kot čvrst žebelj zabila v drevo sanj moje mame. Začutil sem, da se moje besede odbijajo od nje kot žoge in v mojem srcu se je nabiralo vse več grenkobe. Bil sem kdaj pa kdaj nepravičen in grob do svoje mame. Potem sem seveda storil vse, da bi to popravil in tako je bilo najino življenje podobno čolnu, ki pluje po nemirnih vodah. Oba bi morala poprijeti za vesla.

Kdaj pa kdaj sem zašel v predmestje in se več ur skupaj klatil po krivih peščenih uličicah, kjer so čepele preklete hišice. Gledal sem jih s sovraštvom, s sovraštvom sem tuhtal, da mi ta hišica nekako zastira pogled na ogromni svet. Pa je vseeno nisem mogel porušiti. Gnusile so se mi sončnice in zeleno obarvani plotovi, vrtički in kure, ki so stopicale po njih, veseli in umazani otroci in mačke, ki so se valjale na soncu. Preziral sem ljudi, ki so živeli v pisanih hišicah ob robu našega mesta. Ko bi mogel odločati, bi prepovedal graditi take hišice. Takrat sem razmišljal o strahotni moči, ki se skriva v človeških navadah. Prepovedal bi graditi takšne hišice, ker se mi je zdelo, da se tisti, ki v njih živijo, odrekajo mnogim večjim in bolj vzvišenim stvarem, pa se tega niti ne zavedajo.

»O, mama — sem mislil — najbrž je laže doseči nesmrtnost, kot pa se sporazumeti z drugim človekom.«

Kadar sem taval po predmestju (in tja me je večkrat zaneslo, ker sem po naravi potepuh), me je jezil celo zrak, ki je pritekal z vlažnih polj onkraj reke. Čista jutra in mehki, zamegljeni sončni zahodi so budili v meni prezir, kot bi ogledoval kičasto sliko. Neko nedeljo sem opazil nekakšnega dedka, kako v gatah sedi na pragu hiše. Mežikal je na soncu, držal na kolenih harmoniko in s prsti leno prebiral po tipkah. »Ogleji si no« sem si rekel in drhtel od besa, »ta anahronizem«. Stopil sem k njemu; ljubeznivo sem mu rekel, da je naše mesto velemesto, on pa, kot njegov prebivalec ... in tako dalje. Dedek me je sanjavo pogledal in poklical svoje tri sinove, ki so bili videti zelo junaški, z mano pa so ravnali brutalno. Ko sem se po vseh štirih umikal z bojišča, je dedek odprl eno oko in rekel:

— Močne ljudi je demokracija zapria v luknjo...

Približno dva tedna nisem odšel v predmestje, potem pa sem spet začel zahajati tja. Zdelo se mi je, da se prav tam nekje skriva nekakšna magnetna sila, ki jo poznajo vsi ljudje razen mene.

— Kaj ne vidiš — sem govoril mami — teh lepih, belih hiš? Kaj ne vidiš teh ulic? Oči imaš, nimaš pa srca in zato so tvoje oči slepe.

— Moje oči so slepe zato — mi je odgovarjala mama — ker ne vidijo male, pisane hišice. In to je vse.

— Kaj ti gre tako slabo? Kaj ne verjameš ljudem? Ne verjameš n a m ?

— V kaj drugega bi mogla verjeti kot v to, da ima moj otrok čiste roke?

— Zakaj potem? Zakaj se ne veseliš? Nisi lačna, nisem ti slab sin, to sama priznavaš, celo takrat, kadar molčiš... Vem. Pa vendar, čeprav sem tvoj otrok, me ne more ganiti tvoja žalost, ker nimaš lastne hišice v predmestju, ko pa vidim veselje drugih, ki se selijo v velike, skupne hiše. Nehaj že, mama...

Mama mi je umrla. Ni umrla zato, ker se niso izpolnile njene želje, ampak zato, ker je bila stara, bolna ženska. Njene poslednje besede niso izražale žalosti, ker ni dobila male, lastne hišice, temveč so me blagoslavljale.

Jaz sem ostal. Živim in še vedno me veselijo velike, svetle hiše. Vem, da so prav tako prepolne želj in muk, prav gotovo mnogo težjih in bolj upravičenih od tistih moje mame.

Ampak včasih mi je težko: takrat, kadar stopam mimo teh velikih, svetlih hiš, pa tudi, kadar ponoči tavam po zavitih peščenih ulicah predmestja, kajti po naravi sem potepuh. Pobotal sem se že s tistim dedkom in včasih mi pripoveduje o vseh najsijajnejših barabah, kar jih je kdaj stopalo po teh uličicah. Pri tem so njegove oči prepolne sanj.

Ja, težko mi je, kadar gledam v razsvetljena ali temna okna katerekoli hiše. Najteže pa mi je, kadar zvečer pohajam ob obali Visle in vidim v vodi odsev luči ulic, hiš in zvezd.

Takrat se namreč spomnim, kako je moja mama želela, da bi njena mala, pisana hišica stala ob obali reke.

1954

V. PARTIZANSKI POHOD »OB ŽICI OKUPIRANE LJUBLJANE«

POHOD TOVARIŠTVA

Zbrali smo se pred univerzo, da krenemo na partizanski pohod »Ob žici okupirane Ljubljane«. Pet študentov naše fakultete, ki jo bomo zastopali v tisočglavi množici ostalih tekmovalcev na tej veliki politično-športni manifestaciji.

Le navidez se poznamo s hodnikov in predavalnic fakultete. Nekateri smo prišli le kot rezerve, da izpopolnimo vrzeli. Naša imena se ne ujemajo z onimi na prijavi, toda kaj... študentje smo, take stvari so nam v krvi. Nihče nima posebnih športnih uspehov za seboj, ali pa so ti že tako daleč, da je od njih ostal le spomin.

Nismo se zbrali zato, da bi dosegli visoko tekmovalno priznanje, saj nismo kos bolje pripravljenim tekmovalcem. Tu smo zato, da izpopolnimo vrste udeležencev pohoda — naših delovnih ljudi in mladine od vsepovsod. Naše mesto je ob njih — vedno in povsod — tudi na pohodu »Ob žici«.

Na startu je gneča tolikšna, da na široki cesti ni prostora za vse. Kljub temu, da vsaki 2 minuti odide na progo več deset ekip, se množica s tekmovalci ne redči. Novi in novi tekmovalci silijo proti startni črti, vsakdo bi rad čimprej v boj s časom in kilometri.

Končno se tudi mi vsujemo na progo. Ob nas korakajo taborniki iz Srbije, pripadniki naše armade in drugi. Nekateri pa so se v teku že precej odmaknili dalje po progi. Sprva hodimo, nihče noče pričeti s tekom, saj še lastnih sil ne more pravilno oceniti, kaj šele moči ostalih.

Proga vodi mimo Litostroja, skozi Zgornjo Šiško in naprej na travnike za Rožnikom. Ob cestah stoje ljudje in vzpodbujajo tekmovalce. Precej ekip nas je že prehitelo.

Ljudje ob cesti, druge ekipe, ki si močno prizadevajo — vse to nas požene v tek. Vsakdo v sebi na tihem obžaluje, da se ni vsaj malo pripravil na to preizkušnjo vzdržljivosti. Ti prvi koraki so rodili precej dobrih sklepov, da večkrat obiščemo treninge, katere je za študente pripravila univerza v Tivoliju.

Ko prehitevamo tokrat mi ostale tekmovalce, nam daje to le še več poleta, da pospešimo korake. Po naših ocenah smo že prešli polovico proge.

Na vzpetinah pri opekarnah na Brdu se uri, kilometrom in utrujenosti pridruži še nov sovražnik — sonce. Ta edina vzpetina je terjala precej naporov. Več deset ekip je tu izgubilo

svojo prednost pred ostalimi.

Medicinske sestre ob poti imajo vse več obiskovalcev, toda le redkim še lahko pomagajo — kava in limone so pošle.

Najmlajši, ki so se kdove kako vrinili med nastopajoče, so že precej izčrpani, toda ne odnehajo. Složno se drže za roke in hitijo dalje.

Vsi pa žal niso taki. Na travi ob progi sede in čakajo zaostale člane svoje ekipe. Ti niso tovariši! Ne razumejo, da en sam na tem pohodu — ki je ponazoritev naporov borcev za našo boljšo bodočnost — ne pomeni nič. Vsi za enega, eden za vse! To geslo, ki je vodilo naše partizane, velja še danes.

Spet tečemo po mestnih ulicah. Grajski stolp — in cilj, ki je pod njim — sta že blizu. Toda proga zavije še v Trnovo. Ti zadnji kilometri so najtežji. Ponos in zagrizenost nas silita, da ne popustimo. Naš tek res ni več dosti hitrejši od hoje, vendar še prehitevamo ekipe, ki so ob pričetku precenile svoje moči in jim zdaj pohajajo sile.

Tudi mi smo že precej na koncu. Ne mislimo na noge, na metre, ki jih še moramo preteči, na ceste, ki nas še ločijo od cilja. Gledamo ljudi ob cesti, na oknih. Opazujoč potne, utrujene obraze tekmovalcev se sprašujejo, čemu se toliko ljudi prizadeva čim hitreje premagati progo.

Mi vemo zakaj! Bili smo še premladi in smo zamudili veliko preizkušnjo naših ljudi v narodnoosvobodilni borbi. Na tej in podobnih preizkušnjah požrtvovalnosti in tovarištva hočemo ugotoviti našo vrednost. Naša prizadevanja in napori, zavest, da smo dali vse sile za čimboljši uspeh naše ekipe — to je ocena naše vrednosti. In ne samo to, one druge nam daje vsakodnevno življenje.

Na cilju smo! Sprva kar verjeti ne moremo, da je konec. Dosegli smo razmeroma dober čas, znatno boljši od tistega, ki smo ga pričakovali. Zadovoljni smo, celo smehljamo se, kljub temu, da nam je duša na jeziku. Poslavljamo se: drugo leto se bolje pripravimo in na svidenje na VI. partizanskem pohodu »Ob žici okupirane Ljubljane!«

my

Košarkarjem Olympije želimo v letošnjem prvenstvu, da bi zopet zasedli eno najboljših mest na ligaški lestvici

Pred pričetkom

Po izrednem uspehu, ki so ga dosegli jugoslovanski košarkarji na XII. evropskem prvenstvu, bodo pričeli s tekmovanjem zvezne košarkarske lige. Konkurenca v tem tekmovanju bo v letošnjem letu izredno močna. Vsa moštva, razen Dinama iz Pančeva in Radničkega iz Beograda, so namreč zelo izenačena. Drugi novinec v zvezni ligi, Lokomotiva iz Zagreba, pa bo povsem resno posegel v borbo za eno od najboljših mest. Naloga študentov ljubljanske Olympije bo v letošnji sezoni izredno težka.

Olympija je edini slovenski predstavnik v tem tekmovanju. To bo vsekakor negativno vplivalo na letošnji plasma Olympije, saj so košarkarji Ljubljane na svojem igrišču zmagovali proti neposrednim tekmecem Olympije. V okviru samih priprav na tekmovanje v zvezni ligi pa so imeli ljubljanski študentje tudi mnogo težav.

Znano je, da so Daneu, Kandus in Lokar vse od meseca januarja sodelovali na pripravah reprezentance in se tako v trening svojega moštva dejansko sploh niso mogli vključiti. Prav tako je tudi trener inž. Kristančič sodeloval kot trener reprezentance na evropskem prvenstvu v Beogradu. V moštvu so tudi štirje diplomanti, jeseni pa bo predvidoma pet igralcev moralo na služenje kadrovskega roka. Če dodamo temu še dejstvo, da mora Olympija v primeru s svojimi tekmeci iz Beograda tjakaj potovati kar petkrat, naloga res ne bo lahka. Tako se bodo morali boriti predvsem, da si obdržijo priborjeni primat ene najboljših jugoslovanskih ekip, ker bi osvojitev prvega mesta bila več kot sreča za nastalo situacijo. Na tujem igrišču bo težka in odločilna vsaka tekma, doma pa bosta najhujša nasprotnika Beograd in Lokomotiva.

Pri vsem tem ne gre zanemariti vzgoje mladih kadrov, kar je najvažnejše, pa je Olympija že dokazala. Vendar pa zahteva vzgoja košarkarja dolgo dobo. Vse to in še pomanjkanje opreme, urejenega igrišča in podbno so iznesli člani uprave košarkarskega kluba Olympije na skupnem sestanku s predstavniki tiska, da bi tako seznanili javnost s svojo odgovorno nalogo.

Prihodnjo soboto, 27. maja pa bomo pozdravili košarkarje Olympije na igrišču v Ljubljani na tekmi z Železničarjem iz Karlovca.

M. Varoga

Študentovski strelski šampionat

Ljubljančani presenetili

Od 12.—14. maja je bil na strelišču »Kamnik« v Skopju VIII. študentovski strelski šampionat. Udeležile so se ga ekipe univerz iz Beograda, Zagreba, Sarajeva, Novega Sada, Skopja in Ljubljane.

Od ljubljanske ekipe nismo pričakovali posebnih uspehov, saj so se naši tekmovalci za prvenstvo pripravljali kaj malo — 5 dni, oziroma le 1 trening in dvoje izbirnih tekmovanj. Za izdatnejše priprave nismo imeli niti časa niti orožja. (Omenimo naj, da so se ekipe Beograda, Zagreba, Skopja in Sarajeva pripravljale mesec dni!) Želeli smo le, da naši tekmovalci ne končajo na zadnjih mestih.

Sestavljene ekipe smo imeli le za malokalibrsko puško — trostav in olimpijski match. Z vojaško puško in pištolami pred odhodom sploh nismo trenirali.

Ostale ekipe so imele v svojih vrstah močne nasprotnike — kandidate za državno reprezentanco: Živanovića, Savića, Filipova in druge.

MK olimpijski match

Že prva disciplina MK-olimpijski match — je pokazala, da so Ljubljančani tudi v tej najmočnejši konkurenci, kar jih je bilo doslej na tovrstnih tekmovanjih — enakovredni svojim nasprotnikom. Doseženi rezultati so jugoslovanske vrednosti, saj je kar 18 strelcev streljalo bolje od lanskoletnega državnega prvaka. Tudi naši so presenetili, posebno Tomaž Pleterski, ki je prvič streljal v tako močni konkurenci in dosegel odličnih 517 krogov. Naša ekipa se je uvrstila na tretje mesto.

Ekipno: 1. Beograd 2128, 2. Skopje 2108, 3. Ljubljana 2057, 4. Zagreb 2053, 5. Sarajevo 2043, 6. Novi Sad 1996 krogov.

Posamezno: 1. Savić (Bgd) 541 — nov štud. in državni rekord, 2. Popović (Sk) 540, 3. Bošković (Sk) 538, 11. Jeglič 521, 12. Pleterski 517, 20. Černic 511, 21. Šolar (vsi Lj) 508 krogov.

MK pištola

Za to disciplino nismo imeli prijavljene ekipe, niti izkušenj, saj z izjemo Jegliča ni še nihče nastopil v tej disciplini. Kljub temu smo dosegli kar zadovoljive rezultate.

Ekipno: 1. Zagreb 1845, 2. Beograd 1762, 3. Skopje 1657, 4. Ljubljana 1250, 5. Novi Sad 915 krogov.

Posamezno: 1. Gašparević 480, 2. Domladovec (oba Zgb) 460, 3. Raonić (Bgd) 433, 10. Jeglič 433, 15. Černic 290, 16 Čengić 276, 18. Pleterski 251 krogov itd.

MK trostav

Streljanje z MK v trostavu je prineslo vrsto odličnih rezultatov. Rezultat Skopjancev 2000 krogov je nov državni rekord. Ljubljanska ekipa je vsled napake organizatorjev pri prijavah ekip zasedla 4. mesto, kajti Zagrebčanom so upoštevali rezultate rezervnega tekmovalca, ki je dosegel boljšo uvrstitev.

Ekipno: 1. Skopje 2000, 2. Beograd 1938, 3. Zagreb 1425, 4. Ljubljana 1820, 5. Novi Sad 1765, 6. Sarajevo 1759 krogov.

Posamezno: 1. Filipov 504 — nov štud. rekord, 2. Boučev (oba Sk) 503, 3. Seratlić (Bgd) 503, 7. Jeglič 484, 23. Šolar 447, 24. Struklec 446, 26. Černic 443 krogov itd.

Vojaška pištola

Tekmovanje v tej disciplini so se udeležili le posamezniki. Naš odlični strelec Jeglič ni imel enakovrednega nasprotnika. Dosegel je nov študentovski rekord: 426 krogov, drugi je bil Georgijev (Sk) 395 in tretji Fistonić (Zgb) s 380 krogi.

Titova meta

Zadnji dan tekmovanja so bile na vrsti najbolj zanimive discipline. Vojaška puška je pri nas daleč najbolj priljubljena disciplina in zmagovalec v tej je po nepisanih pravilih junak celega tekmovanja. »Titova meta« je pritegnila največ zanimanja, saj so se v posamezni konkurenci pomerili državni reprezentanti Živanović, Savić in Filipov. V senci teh favoritov, brez velike reklame je streljal tudi Marko Jeglič, študent strojništva iz Ljubljane. Mirno je streljal in se krog za krogom približeval najboljšim. Le stežka smo pričakovali razglasitev rezultatov. Končno! Zmagal je Jeglič Marko iz Ljubljane. Dosegel je tudi nov študentovski rekord. Ta odlični študent strojne fakultete in vzoren športnik je sedaj največji up našega strelstva. Ostal je skromen in vesel. Takšne šampione želimo v študentovskih vrstah. Ura, darilo Strelske zveze Jugoslavije, je prišla v prave roke.

Tudi ostali naši tekmovalci so dobro streljali.

Ekipno: 1. Beograd 1978, 2. Zagreb 1868, 3. Skopje 1845, 4. Ljubljana 1813, 5. Sarajevo 1744, 6. Novi Sad 1616 krogov.

Posamezno: 1. Jeglič 504, 2. Živanović (Bgd) 503, 3. Savić (Bgd) 496, 15. Černic 461, 17. Šolar 452, 19. Struklec 441, 24. Slabe 396 krogov itd.

Hitro streljanje

Ta, zadnja disciplina je bila prava atrakcija. Nismo pričakovali nikakršnega uspeha, saj sta le Jeglič in Černic nekajkrat prej streljala na ta način. Začetek je bil za nas zadovoljiv. Po prvi seriji je vodil Jeglič. V drugi skupini je streljal naš predstavnik Šolar. Zelo dobro, vprečno za vsak strel. Zmagal le 6 sekund je potreboval poje z rezultatom 10/66.

Ekipno: 1. Skopje 38/194, 2. Ljubljana 36/209, 3. Sarajevo 34/226, 4. Zagreb 34/203, 5. Beograd 31/171.

Posamezno: 1. Šolar 10/66, 2. Jeglič 10/55, 3. Bončev (Sk) 10/51, 16. Černic 8/47, 20. Struklec 8/41.

Šampionat je za nami. Zadovoljni smo z uspehom, kateremu se res nismo nadejali: 3 prva mesta v taki konkurenci. V naših vrstah je tudi najboljši posameznik prvenstva Jeglič (2 prvi in 1 drugo mesto).

Organizacija ni bila slaba razen nekaterih spodrsljajev tehnične narave. Upajmo, da bomo drugo leto kot organizatorji naslednjega prvenstva dosegli še večje uspehe na strelišču in tudi kot organizatorji te velike strelske prireditve.

roić

I. jugoslovanska ekonomijada

Ob proslavi 20-letnice vstaje so v Zagrebu dne 8., 9. in 10. maja bila športna tekmovanja študentov ekonomskih fakultet.

Tekmovanje je organiziral športni odbor zagrebške fakultete. Udeležili so se ga študentje — ekonomisti iz Zagreba, Ljubljane, Sarajeva, Niša, Skopja in Beograda. Tekmovali so v naslednjih disciplinah: nogometu, rokometu, odbojki, košarki, namiznem tenisu in šahu. Udeležili sta se rokometni ekipi študentk iz Niša in Zagreba.

Kljub temu da je bilo tekmovanje organizirano pod geslom, da zmaga ni edini cilj, temveč predvsem poglabljanje stikov med študenti jugoslovanskih ekonomskih fakultet, so bile borbe silno ogorčene in so včasih močno presegale meje športne borbe. Tekmovali so v dveh grupah po coup-sistemu. Že samo grupiranje ekip z nosilcema Zagrebom in Sarajevom je nakazalo, da sta favorita srečanja Zagreb in Sarajevo. Sam potek tekmovanja je pokazal, da so vse premalo upoštevali moč ljubljanske ekipe. Kljub temu, da je po odpovedi udeležbe študentov iz Subotice prišla sarajevska fakulteta v finale pri odbojki in rokometu skoraj brez težav, ji njen namen doseči prvo mesto, za katerega so se borili z vsemi sredstvi, športnimi in nešportnimi, ni uspel. Na koncu so se uvrstili na tretje mesto za Zagrebom in Ljubljano.

Ljubljanska ekipa je v tekmovanju pokazala vso resnost in požrtvovalnost in je s svojim športnim vedenjem daleč prednjačila pred ostalimi fakultetami.

Organizacija tekmovanja je imela precej napak. Res je, da je to bilo prvo tekmovanje take vrste, vendar bi se dalo kljub temu samo športno tekmovanje bolje izvesti. Problem prenočišč in prehrana je bil zadovoljivo rešen. Slabo je bilo le to, da je bila med igrišči, prenočišči in menzo precejšnja oddaljenost, kar je seveda še posebej vplivalo na čas in izdatke študentov drugih fakultet. Potek tekmovanja je motil dež, kar je vneslo zmedo v urnik tekmovanj. Organizator je predpostavljal, da so vsi tekmovalci že seznanjeni z Zagrebom, in zato ni zagotovil ekipam spremljevalcev. Med študenti ostalih fakultet žal ni bilo večjega stika. Organizator je sicer ob koncu priredil srečanje z dekanom zagrebške Ekonomske fakultete, kjer pa so se spoznali samo s funkcionarji. Ob razglasitvi rezultatov banket nikakor ni uspel, ker so bile posamezne ekipe že v pripravah na odhod. Pičla finančna sredstva jim niso omogočala podaljšanja bivanja za še en dan, poleg tega se je vsem mudilo domov zaradi izpitnih rokov.

Na sestanku vodij ekip je bila zaupano ljubljanski Ekonomski fakulteti organizacija ekonomiade, ki pa naj bi se vršila v mesecu aprilu 1962. leta. Poleg tega pa je bil sprožen predlog o organiziranju pohoda ekonomistov na Igman prihodnje leto.

Naši študentje so dosegli naslednja mesta: v odbojki, rokometu in nogometu tretje mesto, v namiznem tenisu in košarki prvo in v šahu peto mesto. Uvrstitev po točkah pa je tale: 1. Zagreb 71, 2. Ljubljana 60, 3. Sarajevo 58, 4. Beograd 41, 5. Niš 25, 6. Skopje 13 točk.

pd

SAMO ŠTIRI EKIPE

Na razpis Zveze študentovskih športnih organizacij za medfakultetno prvenstvo v košarki so se kljub prvotnemu navdušenju prijavile le štiri ekipe. Na prvenstvu, ki se še odvija, nastopajo: medicinci, študentje FAGVB, arhitekti in gradbeniki.

Prvima dvema tekmama je že sledila pritožba ekipe medicinske fakultete, ker sta za nasprotno ekipo igral dva študenta, ki nastopata v moštvih slovensko-hrvatske in I. slovenske lige. Njihov protest je bil — v skladu z določili tekmovalne komisije pri ZŠŠO, s katerimi so se strinjali tudi vsi zastopniki ekip — upoštevan in je tekma FAGVB : medicina verificirana z rezultatom 0:20 v korist študentov medicine.

Igri na terenu pa sta dali naslednje rezultate: FAGVB : MEDICINA 72:60 (33:26)

FAGVB: Bajc 11, Bogataj 9, Rojs 10, Urbanija 20, Rozman 5, Zajec 17 točk.

Medicina: Zgomba 8, Zupan, Blaganje 8, Možgan 27, Krainer 17 točk.

GRADBENIKI : ARHITEKTI 64:23 (22:10)

Gradbeniki: Šajna 6, Orel 18, Banovec 6, Majdič 26, Gostič 2, Rojina 2, Černe 4.

Sodil je zadovoljivo Varoga Miro.

sp

Težko je pisati poslovilne besede. Brez pomena bi bilo opisovati, kakšna sta bila in kaj vse sta dosegla v tako kratkem življenju. Kdor ju je poznal, ve, da je bil Bojan nagajiv in veder dobrodušnež, Domen tih in miren. Oba pa sta kot sveža planinska vetrova — povsod si ju srečal.

Zdaj ju ni več. Nihče ju ne bo mogel nadomestiti. Nastala je vrzel, velika in boleča, ki nas bo vedno spominjala, da so gore ponovno zahtevale dvoje življenj, dvoje neprecenljivo dragocenih življenj.

Vzele so ju gore, ki ostajajo neme in brezbrižne v naši bolečini. Njim sta posvetila svoje mlado življenje, vse svoje sile, vso svojo ljubezen. Ljubila sta jih odkritosrčno, kot znajo ljubiti samo otroci požrtvovalno in nesebično.

Gore so večne. Večno se nam bodo smejale s svojim omamnim smehljajem. Večno nas bo pritegovala skrivnostna, tiha in nevsiljiva lepota skalovja. In življenja? Življenja so samo enkratna. Samo enkrat jih živimo. Enkrat jih čutimo otipljemo in spoznamo, da je vredno živeti.

Goram sta posvetila svojo zadnjo misel. Zato ne bomo nikoli zvedeli koliko upov, hrepenenj in želja polagamo v njima v ta prerana grobova.

Prizor s tekme za prvenstvo ljubljanske univerze

FLORJANOV FORUM

Oni dan smo v uredništvo dobili vabilo na letno skupščino Zveze študentov ene od ljubljanskih fakultet. Zavohal sem zanimivo stvar in se prostovoljno javil, za kar sem želel splošno odobravanje.

Študentje so bili že zbrani, res da ne vsi, toda napolnili so pravilno izbrano — se pravi manjšo — predavalnico, tako da so zadovoljili zunanjemu videzu. Tokrat so se celo profesorji zgledovali po študentih in prav tako niso prišli v kompletni sestavi. (Sosed, študent dotične fakultete mi je zaupal, da žal niti onega — katerega podpis je nameraval prav tu, na skupščini dobiti — ni tukaj, niti na predavanjih.)

Odborniki so begali sem in tja, nekateri so skrbeli za ugoden počutek gostov, ostali pa so bili sredi priprav, da bi skupščina čimbolj nemoteno potekala. Stali so za vrati in z izštevanko določevali onega, ki bo predlagal kandidate za nov odbor. (Določeni je dobil listek, čitljivo napisan, da ne bi navzoči ugotovili, da je stvar montirana, ko bi se mučil z razvozljavanjem tuje pisave.)

Stvar se je pričela. Delovni predsednik se je pokazal iznajdljivega in je vse organe skupščine izvolil na mah, saj je rekel: enkrat za trikrat, kdor je za... naj dvigne roko. Seveda so vsi dvignili roke. Oni — posebnež — humorist, ki se je hranil za vzdržanje je nemilo »zvisel«, ker predsedujoči njegove rubrike sploh ni omenil.

Vrstiti so se pričela poročila. Bila so precej subjektivno obarvana. Po besedah nekaterih referentov sem mislil, da sem prišel v nebesa Zveze študntov, tako pridni so bili člani. Spet drug referent si je posul glavo s pepelom in milo zaplakal, kako so da vsi kolegi zapustili in je moral vse delo v svoji komisiji sam opraviti. (V specialnem interviewu za Tribuno je razložil svoj sistem dela: poročila je pisal na pisalni stroj, predsednika komisije je podpisal z desno roko, tajnika pa z levo, žig pa je pritisnil z glavo, saj je imel dovolj trdo, kar dokazuje že to, da je do konca vztrajal na položaju.)

Potem se je pričela diskusija, organizirana mislim, ona s predsednikom, ki daje in jemlje besedo, zapisnikarjem itd., kajti demokratična je bila že itak ves čas.

V diskusiji so potem člani in razni stari odborniki, pa žal tud profesorji opravili še tisto delo, ki ga v toku svojega mandata niso utegnili, tako da je bila debata kar obilna.

Potem so prišle na vrsto volitve. Določeni predlagatelj je odlično opravil svoj dramski poseg. Volitve so bile tajne, z listki. Videti je bilo, da nikomur ni do tega, da pokaže v javnosti one humoriste, ki dajejo svoje glasove najbolj glavnim »štoserjem« fakultete, ki pa so še vseeno temna sila, s katero mora novi odbor računati. Drži, da sem opazil med študenti nekij bradatih, toda da ti niso pravi četniki oziroma drugačni nasprotniki našega sistema, so izdajale že brade, ki so bile mlajšega datuma. Koga so se torej bali, da niso bile volitve javne?

Čudil sem se močno, toda vseeno je zmagalo na volitvah zdravo jedro in so bili izvoljeni vsi predvideni. Sosed mi je še zaupal, da so to povsem dobri fantje, z ostalimi študenti igrajo celo šah in po ekskurzijah zavijejo celo v gostilno na liter ali dva. Ja, pa vseeno, preveč se ukvarjajo s politiko. Sprašujem naprej, kako, s kakšno politiko? Izkazalo se je, da s socialno, saj so dosegli pri profesorjih nekaj olajšav prav za one »glavne štoserje«.

Potem je bil konec in je prišla glavna točka predvsem za one, ki so bili tokrat prvič na sestanku Zveze študentov, odkar so bili na lanski skupščini izvoljeni v odbor. Takoj sem ugotovil zakaj. Vsi stari in novi odborniki (tudi zastopniki študentovskega glasila — seveda po uradni dolžnosti) so zavili »Pod lipco« na poslovilni obisk.

Potem sem zavil, oziroma zavijal domov — o skupščini, ki je bila pa Pod lipco — in kako dobra je bila! — pa kdaj drugič.

»Draga mama! Pošiljam Ti lepe pozdrave iz Miklošičeve 9! To je prva devetka v mojem življenju«

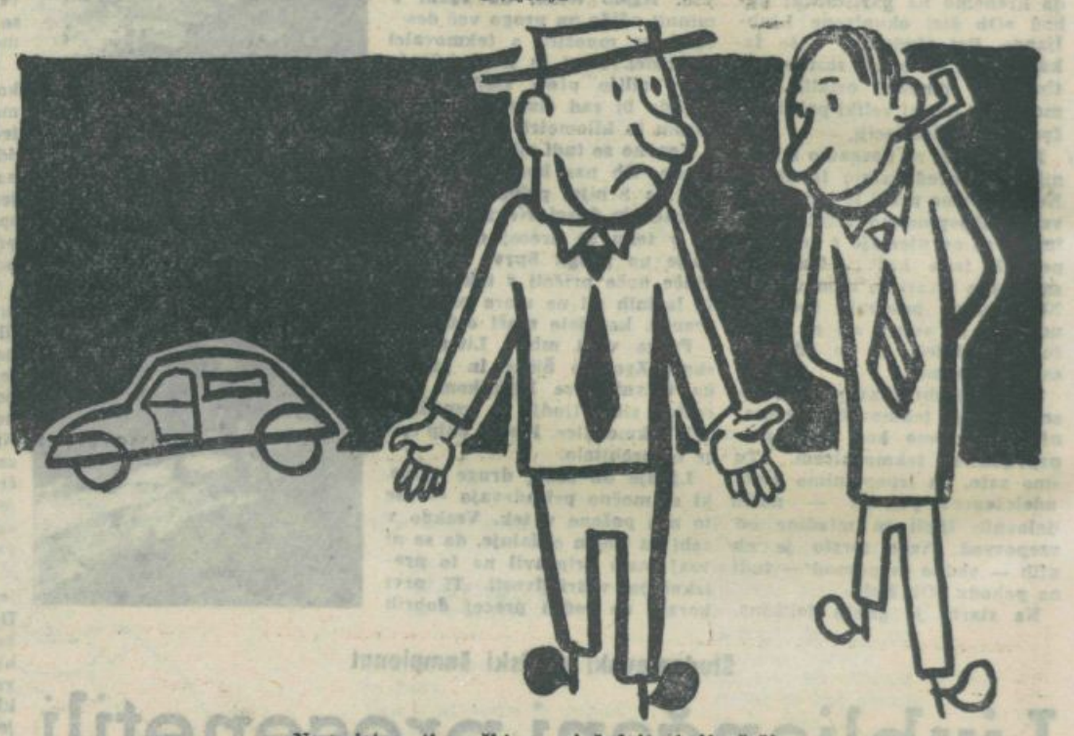

»Neverjetno, ti spački so mi čedalje bolj všeč!«
»Verjetno zato, ker ti karakterno odgovarjajo!«

IZPITNI PREDPISI

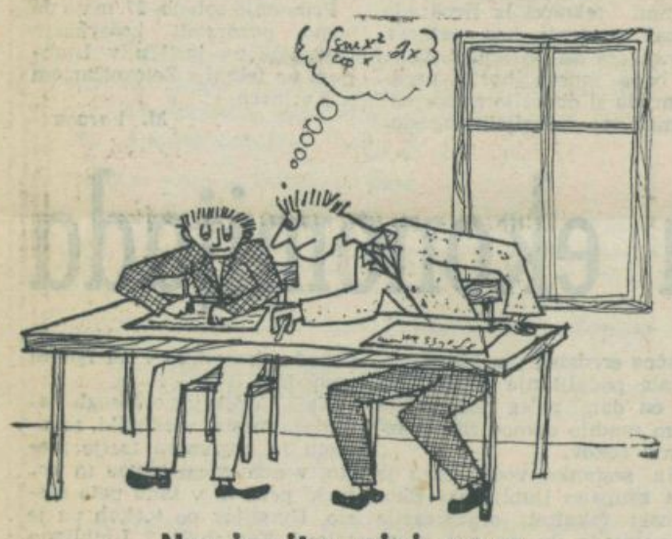

Na izpitu nisi sam

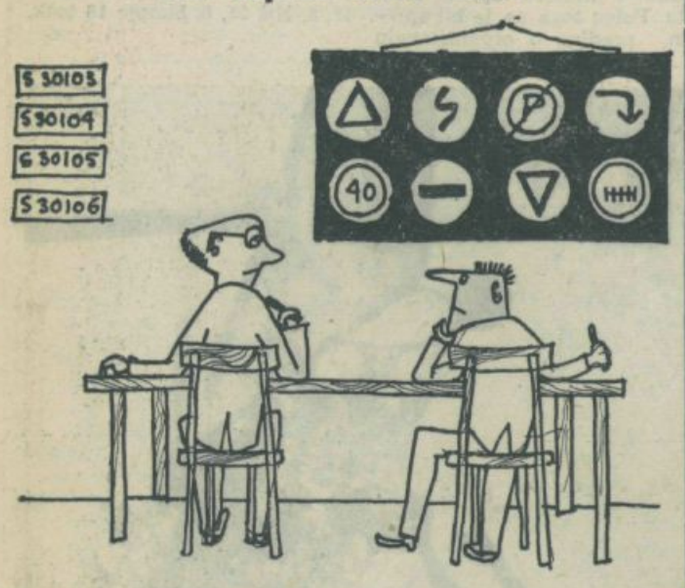

Enkrat na isti fronti

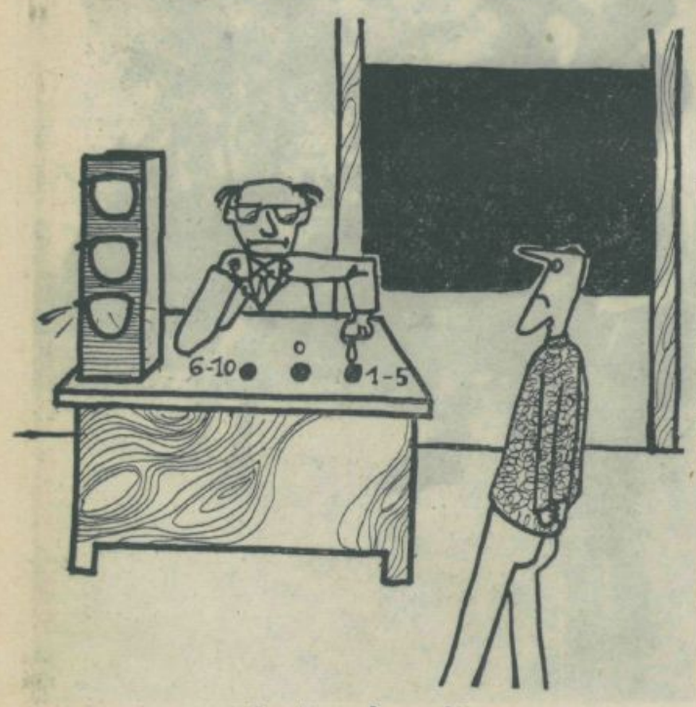

Modernizacija

Naš študentovski klub

Spokojna tišina me obdaja. Ležim v postelji, čakam spanca. Vem, da ga še dolgo ne bo, kajti misli mi pohajkujejo tako budno, kot bi bil zanje visok dan.

Od časa do časa se oglase po dolgem hodniku hitri koraki, vrata se odpro in zapro, beseda dve in spet vse tiho. Morda bi izluščil iz posameznih šumov tlesk kart — ponekod poje tarok ne glede na uro — morda bi izluščil celo šelest listov zapiskov ali knjige. S časom bi postalo dolgočasno, kajti vse to se ponavlja iz noči v noč, mogoče se po kakem tednu le smeri spremene. Sploh pa ta mir kaj malo spominja na razgibano študentovsko življenja.

Jutri bom navsezgodaj iz vsemogočih virov prevzel podatke o početju naše velike družine. Pravzaprav o naši bolj malo, zato pa so toliko bolj zanimive sosednje družine študentk. Morda spet kak rešilni avto, tudi splav ni izključen — ducati novih kombinacij parov in kdo ve kaj še!

Prebavljam namreč nocojšnji večer. Poizkušam poiskati neko črto, ki bi bila določena z življenjskimi pravili, po katerih naj bi se ravnalo naše početje. Čim bolj se poglabljam, tem bolj sem prepričan, da je strahovito vijugasta. Čisto mogoče bi pa bilo, da jo sam krivim z neradostnim poznavanjem življenjskih pravil.

Bil sem na sestanku našega študentovskega kluba. Vendar bi bilo jemati besedo »sestanek« dobesedno kar malo nevarno. Ljudje si običajno pod to besedo predstavljajo plešastega možica, ki seje med dremajoče poslušalce prazne, visokodoneče fraze, leno dviganje rok vestnega zapisnikarja in še kaj!

Pravkar hitim v beležko pisati z velikimi črkami besede SESTANEK, ki naj bi me pri naslednjem »sestanku« spomnila, da naj zbrano družbo opozorim, da je treba poiskati primernejši izraz za naša sestajanja. To pač ne bo velika težava tako raznovrstni, visokoizobraženi družbi, kot je naša, zlasti še ob izdatni pomoči vseh mogočih slovarjev, kajti dandanes se človek veliko laže odloči za lepo zvenečo tujko, kot pa za neudoben prevod, ki bi prav gotovo dobni izrazi zvene v njem izredno sočno! Seveda smo to njegovo lastnost kaj kmalu opazili in tako ga zdaj kot uradni jezik celo zanemarjamo.

Tem prvim sestankom se res ni obetala bodočnost. Člani so kopneli huje kot spomladanski sneg. Mogoče predstavlja konec sestankov, ko sta bila prisotna le oba najnujnejša člana — predsednik in zapisnikar. Če se ne motim, sta se takrat obojestransko razrešila dolžnosti.

Nenadoma po je posegel vmes najvažnejši prirodni zakon — želja po združevanju! Že pri dveh bitjih ta zakon kruto zahteva svoj delež, zlasti če sta različnih spolov, tu pa nas je bila skoraj dvajsetorica, da o vseh mogočih spolih ne govorim!

Za začetek je bila najvažnejša popolna sprostitev udov, da bi lahko zaživelo željeno razgibano življenje. Zato smo se sprva raje sestajali po kavarnah, saj ne bil v čast družbi, poleg tega bi pa ga še vsak razumel! Mogoče bi si pa lahko pomagali celo s kakšno primerno dolgo kratico, ki naj bi zajela vse dosedanje, že obstoječe delne nazive, kot so: Izlet v neznano, Jutranji literarni večeri itd. Toda v tem bodo prav gotovo vedeli povedati dosti več ostali člani našega kluba.

Začelo se je jeseni, kot marsikaj. Toda prvi sestanki so bili res v pravem pomenu besede sestanki. Kaj vse se je takrat sklenilo, ne bi vedel povedati, ker sem prisostvoval zgolj iz vljudnosti in zaradi številke. Sicer je pa tedanje delo lepo obdelal naš zapisnikar, oziroma ona, pač pa je težava v tem, da se le malokdo spozna na tiste čačke. Pa ne zaradi grde pisave — saj nismo osnovnošolci, pa tudi z medicino se ne bavi zapisnikarica. Za take uradne zadeve uporabljamo namreč čisto svojevrsten jezik — esperanto! Vendar to ni nikak strogo uraden jezik, kajti kvantaški in popijača najbolj sprosti človeka. Pozneje so se nam zazdeli društveni prostori primernejši in smo se samo še poslavljali v kavarnah. Nekdo je preskrbel gramofon. Plošče pa so bile raznovrstne. Ob poslušanju klasičnih mojstrov smo laiki iz vljudnosti zaprli usta, poznavalcem pa so se odpirala. Jazz narodna glasba, koračnice, popevke itd. so ustvarjali najrazličnejša vzdušja. Vzdušju primerno smo izbirali tudi prigrizke in pijačo. Snažilki smo se vedno znali oddolžiti z ostanki in toplimi posvetili. Ležeč ob ugašajočih ognjiščih na planinah ali izletih smo se radi potikali po prostranih poljih literature in se bratili z ljudmi, bližnjimi po mišljenju, oddaljenimi na tisoče kilometrov, z živečimi in umrlimi. Proučevali smo njihova življenjska pravila in se prestavljali v njihovo okolje.

Težko je govoriti o teh večerih. Prav vsak od njih kriči po lastnem romanu in vsak član bi predpostavljal svojevrsten lik junaka. Njihova združena govorica bi nas prikazala kot vedre, tenkočutne ljudi, zavzete za življenje naše družine. Vsak delček tega mozaika, prerezan v globino, pa bi zapel o veselih trenutkih študentovskega življenja in zajokala ob marsikateri krivici.

Na žalost sem zdaj, ko sem se že skoraj čisto streznil, postal nenadoma hudo zaspan! Lahko noč!

MR

»Se ti ne zdi, da bi bil še kak »teden skripta« prav dobrodošel?«

V kinematografih smo videli

Datum	Predmet	Ocena	Podpis
15. I. 61	Mehanika	6	[illegible]
23. I. 61	Matematika	7	[illegible]
4. II. 61	Petrologija	8	[illegible]
12. II. 61	Elementi	9	[illegible]
28. II. 61	Hidravlika	10	Dr. Ing. Poulievič

Pot v visoko družbo

Brez besed

Velika vojna

Tovarna dušika Ruše

proizvaja in dobavlja:

KARBID - za avtogeno varjenje, razsvetljavo in acetilensko kemijo

APNENI DUŠIK IN NITROFOSKAL-RUŠE za gnojenje

FEROKROM SURAFINE - za jeklarsko industrijo

ELEKTROKORUND - za bruse in brušenje

KISIK IN ACETILEN-DISSOUSPLIN - za rezanje in varjenje kovin

TALJENI MAGNEZIT - za elektroizolacijo

Brzojavni naslov: AZOT MARIBOR - Telefon: 80-108
Teleprinter: 03312 - Žel. postaja: RUŠE, industrijski tir

FAKULTETA ZA NARAVOSLOVJE IN TEHNOLOGIJO UNIVERZE V LJUBLJANI

čestita

vsem članom in študentom za Dan mladosti

Gradbeno podjetje UNIVERZAL

Ljubljana, Ambrožev trg 1

čestita študentom ob 20-letnici revolucije

ČE PAZITE NA SVEŽOST HRANE, POTEM VEDNO SVEŽO, ZELO OKUSNO, ZDRAVO IN VISOKOKALORIČNO

VITAMINIZIRANO »ZVEZDA« MARGARINO

KADAR KUPUJETE MARGARINO, PAZITE, DA BO TO NAŠA DOMAČA ZVEZDA MARGARINA, KI JE GARANCIJA SVEŽINE IN KAKOVOSTI, PROIZVAJA JO

TOVARNA OLJA ZAGREB

Splošni projektivni biro

Ljubljana, Kidričeva 1

čestita vsem ljubljanskim študentom ob Dnevu mladosti

ŽELEZARNA RAVNE

Naši znani izdelki:

Brzorezno orodje
•
Pnevmatsko orodje
•
Kolesni stavki
•
Vzmeti

ter pomembna novost:

III. STROKOVNI KONGRES ŠTUDENTOV MEDICINE IN STOMATOLOGIJE JUGOSLAVIJE

IZREDEN USPEH

V Ljubljani je bil od 27. do 29. aprila III. strokovni kongres študentov medicine in stomatologije, ki se ga je udeležilo 259 študentov iz medicinskih in stomatoloških fakultet iz Beograda, Ljubljane, Reke, Sarajeva, Skopja in Zagreba z 110 strokovnimi deli. Na kongresu so z deli sodelovali tudi trije študentje iz Poljske.

Že vrsto let je bilo čutiti, da manjka študentom medicine in stomatologije vzpodbuda za njihovo strokovno delo. Prvi poizkus, da bi to delo poživili in ga popularizirali med študenti, je bil I. festival pred štirimi leti v Beogradu. Uspeh tega festivala je bil tako velik, da so sklenili, da bodo naslednje leto organizirali I. strokovni kongres za študente medicine iz vseh jugoslovanskih fakultet. Število študentov se je že na II. strokovnem kongresu v Zagrebu zvečalo, a v Ljubljani je doseglo številko, ki kaže, da bo treba organizacijo kongresa v bodoče spremeniti.

Po otvoritvi III. strokovnega kongresa v Festivalni dvorani se je delo kongresa odvijalo po komisijah. Avtorji del so referirali o svojem delu. Strokovna žirija, sestavljena iz profesorjev in študentov iz različnih fakultet je ocenjevala dela. Od ljubljanskih študentov medicine in stomatologije so dobili nagrade:

I. nagrada:
Bora Lovšin: Poskus izolacije in identifikacije Arbor virusa pri 4 smrtnih primerih meningoencefalitisa v Sloveniji 1960.

I. — II. nagrada:
Alenka Šumer, Tomaž Ažman: Važnejše farmakološke karakteristike nekaterih novih preparatov fenotiazina.

II. nagrada:
Ciril Godec: Vpliv peroralne aplikacije petroleja na jetra pri miškah.
Matej Lipovšek: Citopatogeni efekt adenovirusa tipa VII na kulturo tkiva humanih amnijskih celic.
Boris Tancer, Žarko Topalovič: Vpliv K, Ca, Mg ionov na letalno dozo digitoksina pri morskih prašičkih.

III. nagrada:
Janez Kramar: Vaskularizacija ductusa choledochusa.
Mara Gavrilović, Alenka Kikl: Frakture maxillae.

Vzporedno s strokovnim delom kongresa je bila tudi konferenca predstavnikov združenja študentov medicine in stomatologije iz vseh fakultet. Razpravljali so o reformi študija na posameznih fakultetah in o bodoči organizaciji strokovnih kongresov. Sklenili so, da bo naslednji strokovni kongres 1962 v Sarajevu.

Na sestanku redakcij študentovskih medicinskih časopisov so razpravljali o pobudi, naj bi študentje vsake medicinske fakultete imeli svoj strokovni in organizacijski časopis. Precejšnje število strokovnih del na vsaki fakulteti je jamstvo, da bi imel tak časopis dovolj gradiva in tudi dovolj čitalcev. Hkrati pa bi bil tak časopis velikega pomena za delovanje Združenja medicincev, oziroma Fakultetnega odbora.

Čeprav je bil to strokovni kongres študentov medicine in stomatologije, je vendar veliko pomenil za celotno študentovsko organizacijo. 240 študentov iz drugih republik in celo iz tujine je vsekakor za Ljubljano precej. Zato je toliko bolj nerazumljivo, da Univerzitetni odbor kljub povabilu ni poslal svojega predstavnika niti na otvoritev kongresa, kaj šele na konferenco predstavnikov Združenj medicincev in stomatologov iz 7 fakultet.

Lokar Jože

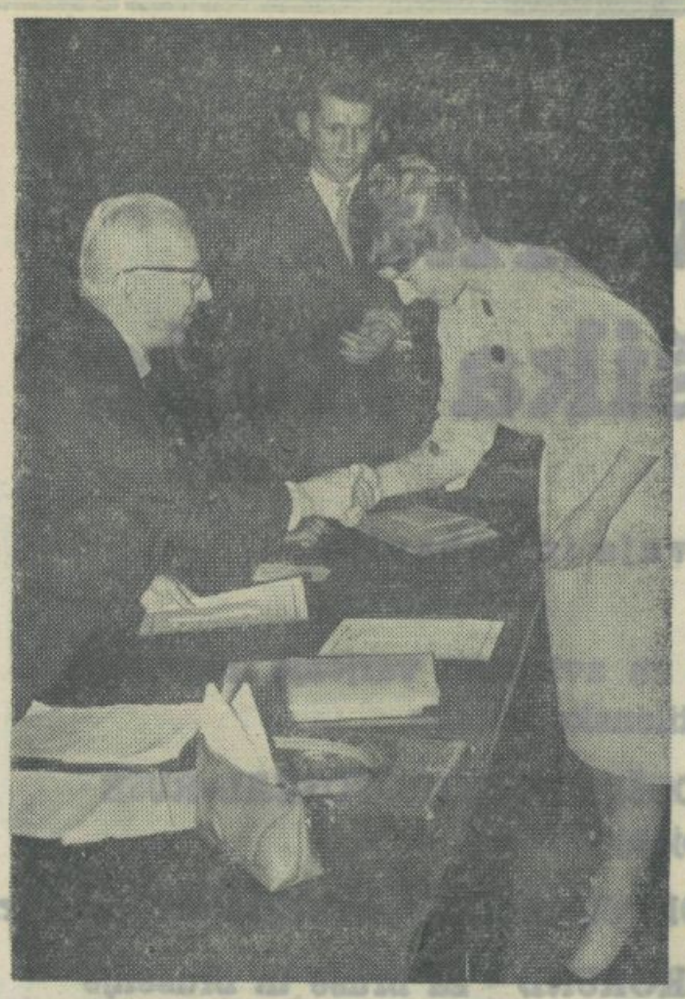

S kongresa medicincev in stomatologov: prvo nagrado v mikrobiološki skupini je prejela ljubljanska študentka Bora Lovšin

Tudi na elektro izredni študij

Fakulteta za elektrotehniko je letos prvič dovolila tudi izredni študij. Prijavljencev je bilo dovolj, največ jih je s srednješolsko izobrazbo, nekaj pa jih je bilo tudi brez ustrezne izobrazbe za vpis na univerzo in so zato morali opraviti sprejemni izpit. Največ prijavljencev je iz ljubljanskih in gorenjskih elektrotehniških podjetij.

Izredni študentje fakultete za elektro delajo v dveh študijskih skupinah, ena je v Kranju, druga pa v Ljubljani. V prvo skupino je vključenih 25 študentov, v drugo pa preko 100. Oglasili smo se pri prof. Hodjarju na Institutu za elektroniko, da bi nam kaj več povedal o izrednem študiju na njihovi fakulteti.

Iz tega razgovora povzemamo:

Fakulteta za elektrotehniko nudi izrednim študentom vso pomoč in razumevanje. Študentje iz Ljubljane imajo predavanja v popoldanskem času v predavalnicah na fakulteti. Predavajo redni profesorji, problem pa je samo v tem, da so le-ti mnogokrat preobremenjeni in se zato izrednim študentom ne morejo dovolj posvetiti. Študij teče po istih programih kot za redne študente, le da mnogokrat primanjkuje časa za vaje. Vendar bo v kratkem urejeno tudi to. Program je izdelan tako, da bo študent v dveh letih končal en letnik študija. Tako bo najbrž prišla v poštev samo prva stopnja. Podjetje plačuje za svoje študente mesečni prispevek, nekateri, ki se ne bi radi pogodbeno vezali na podjetja, pa plačujejo ta prispevek sami.

V prostorih Iskrine industrijske šole ima predavanje trikrat tedensko 25 izrednih študentov. Po večini so iz domače tovarne (21), nekaj pa jih je iz gorenjskih elektrarn ali elektropodjetij. Zdaj poslušajo 9 ur tedensko predavanja iz matematike. Časa za vaje primanjkuje tudi tu. Predavanja ostalih predmetov bodo poslušali po serijskem programu. Tako bodo za zdaj poslušali samo en predmet, predmeti pa si bodo sledili po nekem vrstnem redu. Tudi tu računajo samo na prvo stopnjo, ki naj bi trajala štiri leta. Podjetja so prevzela vse finančne obveznosti.

Peter Tamnik, izredni študet elektrotehnike iz Kranja, je končal srednjo šolo že pred 6 leti, zato mora začeti skoraj čisto iznova.

»Kaj Vas je napotilo k tem, da ste se vpisali na univerzo?«

»Imam veselje do študija, pa tudi delam na takem delovnem mestu kjer je potrebna višja kvalifikacija. Ko se mi je ponudila priložnost, sem jo takoj izkoristil. Na razumevanje sem naletel tudi pri »Iskri«, kjer sem zaposlen.«

Podobno bi verjetno odgovorili vsi, ki jim kranjska Iskra omogoča študij na univerzi.

Interfakultetna konferenca študentov strojništva

V dneh od 19. do 25. aprila je bila v Zagrebu interfakultetna konferenca študentov strojništva. Konferenca je dala smernice za bodoče delo in za tesnejšo povezavo med strojnimi fakultetami na področju cele Jugoslavije.

Na konferenci je prišlo do vprašanja, ali je upravičen obstoj tedna strojništva, glede na veliko število konferenc in drugih oblik delovanja in spoznavanja med fakultetami. Sklenili so, da bo imel v prihodnje teden strojništva značaj spoznavanja in povezave študentov strojnikov iz vseh republik na kulturni in športni osnovi, politična in ideološka vprašanja pa bodo reševali na konferencah. Prireditelj tedna strojništva za prihodnje leto bo beograjska fakulteta.

Zveza študentov strojništva izdaja svoje glasilo Zbornik strokovnih del. Lani je glasilo izdala beograjska fakulteta za strojništvo, letos pa zagrebška, prihodnje leto pa je na vrsti ljubljanska. Glavni problem pri izdajanju zbornika so finančna sredstva zaradi majhne naklade.

OBISK NA VIŠJI ŠOLI ZA SOCIALNE DELAVCE

NOV POKLIC

V socialnih službah so se že pred časom uveljavljali pravniki, medicinci in sploh ljudje poklicev, ki so se ukvarjali s socialnimi vprašanji pri gospodarskih in upravnih ustanovah. Te posle pa vse češče prevzemajo diplomirani socialni delavci, ki so vsekakor primernejši za reševanje teh vprašanj. To je nov poklic v sodobni družbi (ki ga v tujini v glavnem ne poznajo) prav tako pa je mlada tudi Višja šola za socialne delavce.

Za mnenje o delovanju šole smo vprašali direktorja tovarišico Jančarjevo in predsednico šolskega sveta tovarišico Svetinovo.

— Kako ste zadovoljni s svojo šolsko stavbo in novimi prostori?

— Prostore v tej stavbi si delimo z nekaj šolami. Pripada nam eno krilo s tremi predavalnicami. Prav letos smo razvejili študij za gospodarske in upravne službe, tako da imamo dva prva letnika in en drugi. Torej nam že zdaj primanjkuje predavalnic, kar se bo prihodnje leto še stopnjevalo. Sicer smo zelo zadovoljni, da smo se iz provizorijev v Črtomirjevi ulici preselili v sedanje, bolj primerne prostore.

— Kakšen je starostni sestav vaših slušateljev?

— Starostni razpon sega od 18 do 40 let. Prav v prvem semestru je čutiti rahlo nezaupanje, ko se grupirajo »mladi« in »stari«. Sčasoma jih je skupno delo zbližalo.

— Kako so organizirani vaši slušatelji?

— Predvsem v Zvezi študentov, ki deluje vse od ustanovitve šole od 1955 leta. Zelo aktivna je tudi Zveza komunistov.

— Vaši slušatelji prihajajo predvsem iz prakse. Ali je uprava šole pomagala pri študiju in kako si ti študentje sami pri tem pomagajo?

— Tisti slušatelji, ki so bili v delovnem razmerju, poznajo disciplino dela in so po večini poročeni in vezani na podjetje, ki jih štipendira, zato so tudi zelo prizadevni pri študiju. Z onimi, ki prihajajo naravnost iz gimnazije, je pač tako kot na vseh višjih šolah in fakultetah. Kar se tiče pomoči pri študiju, uprava formalno ne pomaga, daje pa pobudo v posameznih primerih.

— Kakšen je režim študija na šoli?

Predavanja so obvezna. Trajajo samo tri semestre, v četrtem pa je praksa, tako da bi vsako izgubljeno predavanje oviralo slušatelja pri študiju.

— Kakšen naj bi torej bil profil strokovnjaka — absolventa vaše šole?

— Kot sem omenila je ves četrti semester namenjen praksi slušateljev v ustanovah. Praksa je podobna poznejši zaposlitvi absolventa. Prav tako je med drugim in tretjim semestrom enomesečna obvezna praksa. Naša šola je potemtakem višja strokovna šola, ki usposablja študenta neposredno za praktična dela. Sicer pa je naša stroka nova in vsaki absolvent mora takoj v začetku poprijeti brez odlašanja.

— Kakšni so odnosi med slušatelji in profesorji?

— Reden obisk predavanj vzpodbudno deluje na predavatelje, ker so tudi slušatelji sami dokaj prizadevni. Skript imamo precej, saj še iz drugih šol prihajajo po nje. Predavatelji so pretežno honorani in nimajo dovolj časa, da bi se po predavanjih še posebej ukvarjali s študenti. Menim pa, da so odnosi med študenti in profesorji zelo tovariški.

— Kakšna je povezava z ostalimi podobnimi šolami v Jugoslaviji?

— Pred kratkim je bila organizirana medrepubliška konferenca vseh petih višjih šol za socialne delavce iz Jugoslavije. Na konferenci so se dogovorili o sodelovanju in delu v prihodnje.

— Kako socialno stanje študentov vpliva na njihove študijske uspehe?

— Šola sama skuša vplivati na štipendiranje za izboljšanje življenjskih pogojev. Vsako leto tudi dodeli sklad za socialno varstvo enkratno pomoč za socialno šibke. Morda je pri nas to drugače kot na ostalih fakultetah, ker študentje večinoma prihajajo neposredno iz proizvodnje in imajo visoke štipendije. Imeli smo tudi zametek internata: v provizorijih Črtomirove ulice je bilo nekaj sob na razpolago študentom. Ko smo se preselili, je v internatu dobilo stanovanje okoli 30 slušateljev.

Lucijan Vuga

Dekan elektrotehniške fakultete dr. ing. Mirjan Gruden govori na redni letni skupščini

SKUPŠČINA ZDRUŽENJA GOZDARJEV

Inverzija in reforma

V preteklem delovnem letu je odbor kar uspešno delal, čeprav se je že močno poznal obstoj fakultetnega odbora, ki je prevzel marsikatero kompetenco. Najaktivnejša je bila komisija za svobodno katedro. Organizirala je več predavanj, ki so skupno s predavanji agronomskega oddelka prišla na redni urnik predavanj. Mnogo je seveda pripomogla fakultetna uprava. V diskusiji so obravnavali predvsem študijska vprašanja v zvezi z reformo študija na fakulteti. Treba bo nekoliko popraviti pogoje za vpis v drugi letnik, ki so pretežki za povprečnega študenta. Problem pomanjkanja skript je v glavnem odpravljen, saj manjkanjo le še skripta za dva predmeta. V debato je posegel tudi dekan fakultete, ki je razložil pomen reformiranega študija na gozdarskem oddelku. V preteklem letu so namreč nekateri menili, da je na gozdarskem oddelku inverzija nepotrebna in neizvedljiva. Seveda so ta stališča že ovržena, saj se prvo leto novega študija že uspešno zaključje, praksa pa po vrsti podatkov sodeč potrebuje veliko število gozdarskih strokovnjakov. Torej ni razloga, da bi se inverzni študij ne izvedel tudi na gozdarskem oddelku.

I. M.

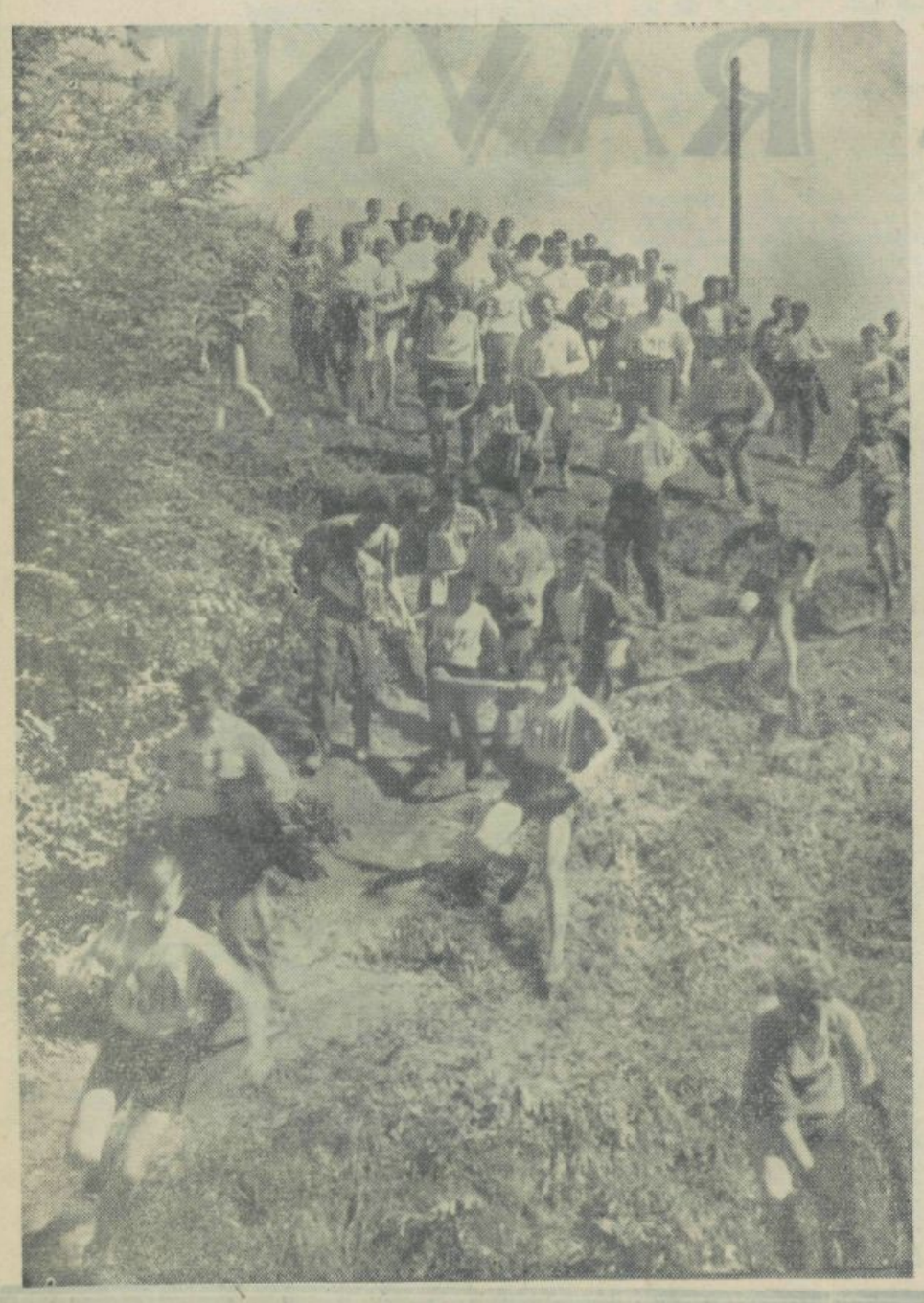

PRVA KONFERENCA ZKS NA ELEKTRO FAKULTETI

12. maja 1961 je bila v veliki predavalnici Elektro fakultete v Ljubljani na Tržaški cesti prva skupna letna konferenca osnovnih organizacij Zveze komunistov profesorjev in študentov.

V izčrpnem referatu je dosedanji sekretar Mitja Trpin podal pregled dela organizacije v preteklem letu, ocenil slabosti in pozitivne strani delovanja in reševanja tekočih nalog in problemov ter nakazal smernice za bodoče delo.

Razen tega so v koreferatih in diskusiji, ki je bila izredno živahna, govorili še o delovanju iniciativnega fakultetnega komiteja ZK, ideološko-politične, študijske in kadrovske komisije.

Konferenca je bila zelo delovna in je nakazala vrsto problemov, ki zadevajo tako študij in dejavnosti fakultete kot tudi povezanosti organizacije Zveze komunistov na fakulteti in Zveze študentov. Mnogo so diskutirali o disciplini in ostalih oblikah povezanosti in o študijskih načrtih in programih, ki so silno zahtevni zlasti v nižjih letnikih. Oboji zahtevajo precejšnjih sprememb, kljub temu, da študentje v novih pogojih dobro študirajo. Ostro so postavili vprašanje starejših letnikov in absolventov, ki študirajo že vrsto let brez vidnih uspehov in slabih izgledov, da bi v bližnji prihodnosti lahko končali študij. Vprašanje teh nedelavnih in neodgovornih študentov je izredno pereč problem, ki se vleče iz leta v leto in je konferenca v ta namen soglasno sprejela sklep, da se ustanovi komisija, ki bo skrbela za kontrolo učnega uspeha teh članov in predlagala ter izvrševala kazni.

Precej težav je imela kadrovska komisija s kadri, koordiniranjem učnega osebja in vseskozi premajhno povezanostjo študentovskih partijskih organizacij s profesorsko osnovno organizacijo.

Konferenco je pozdravil tudi član UK ZKS ing. Hodžar Slavko. Konferenca je izvolila 15-članski fakultetni komite, ki bo v prihodnjem obdobju naprej vodil delo Zveze komunistov na Elektro fakulteti.

S sprejema pri dekanu ob dnevu medicincev

tribuna

TRIBUNA IZHAJA KOT NASLEDNIK STUDENTSKEGA LISTA, KI JE IZHAJAL OD 20. MARCA 1949. PRVA ŠTEVILKA TRIBUNE JE IZŠLA 8 DECEMBRA 1951. TRIBUNA IZHAJA SEDAJ ŠTIRINAJSTDNEVNO – UREJA PA JO UREDNIŠKI ODBOR: FRANCE GRIVEC, PETER JAMBREK, MARJAN KOPFCKY, SIMON SIMONITI. TEHNIČNO UREJA DRAGO SENICA, ZA JEZIK SKRBI PETER SARDOČ. – UREDNIŠTVO IN UPRAVA TRIBUNE JE NA POLJANSKI CESTI 6, TEL. 30123, TEKOČI RAČUN 600-70/3-567. ROKOPISOV NE VRAČAMO. LETNA NAROČNINA JE 400 DIN – TISKA ČP DELO.